

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Canonem Sacrificii Missae, Vti & reliquas eiusdem
Partes Brevis Ac Lvcvlenta, & ad pietatem vtilis Expositio**

Veken, Frans van der

Coloniae, 1644

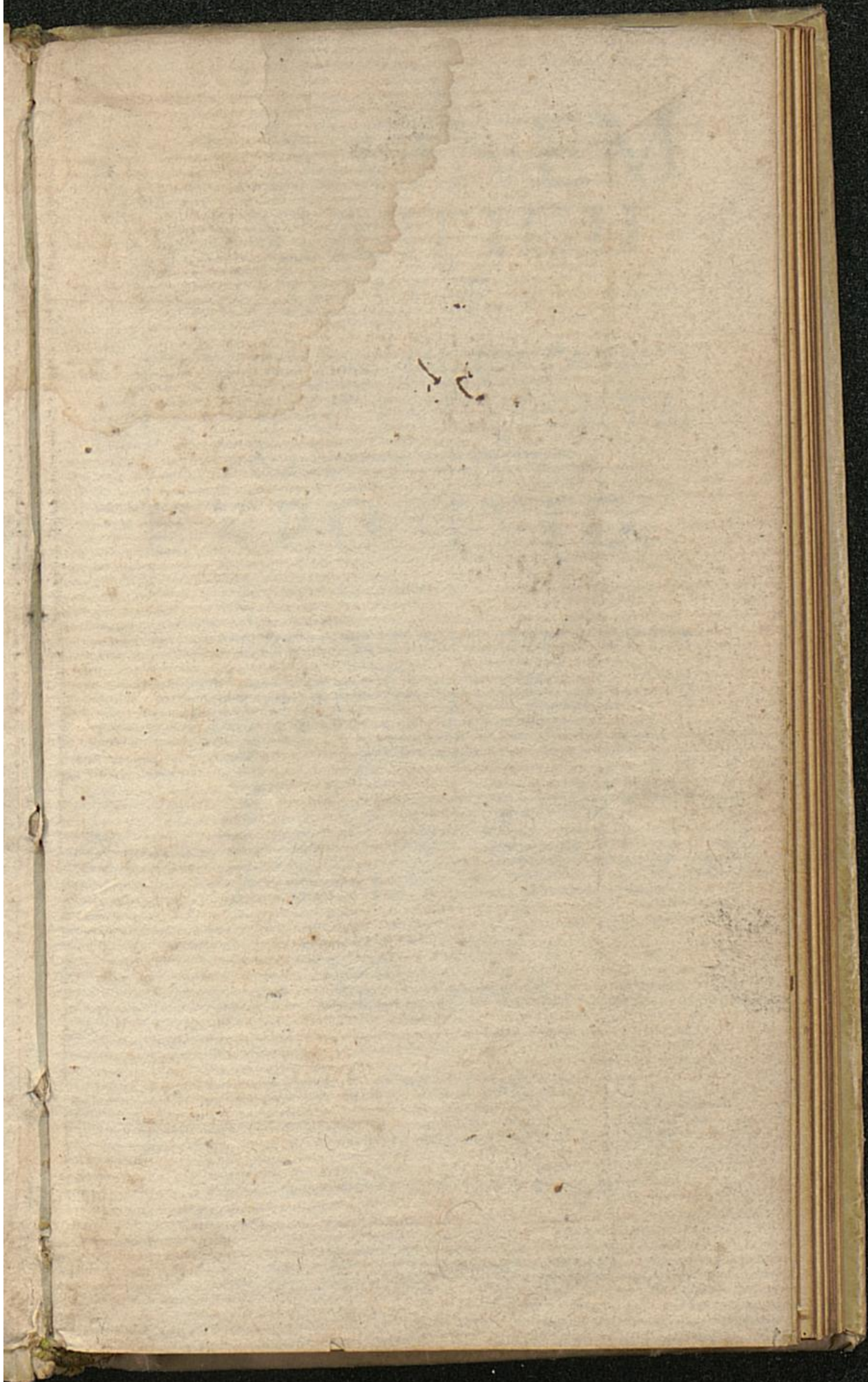
urn:nbn:de:hbz:466:1-9878

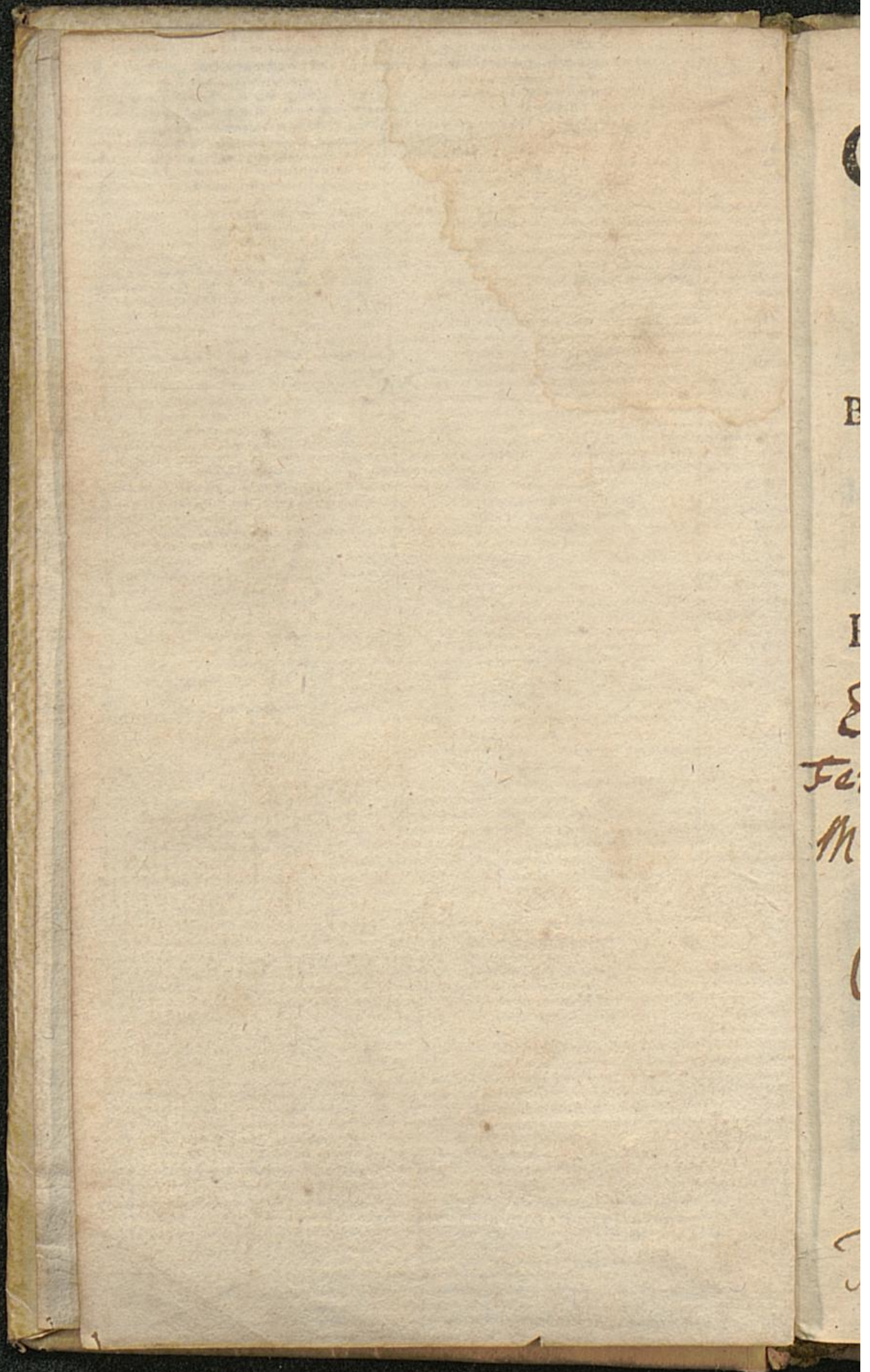

Th. 2715.

A I

38.

IN
CANONEM
SACRIFICII
MISSÆ,

Vti & reliquas eiusdem Partes
BREVIS AC LVCVLENTA,
& ad pietatem utilis

EXPOSITIO.

Per

R.P. Franciscum van der Veken

è Soc. Iesv Doct. Theol.

Ex legato Cesarissimi principis
Ferdin Ep'i Paderb' lib
Monastij Anno 1683

Collegii Iesv Paderb'
COLONIÆ,

Apud IOANNEM KINCHIVM, sub
Monocerote veteri, 1644.

Ferdinand' Fürstenbergij:

Illmo ac Reumo Domino,

D. FABIO CHISIO,

Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ
EPISCOPO NERITONENSI,
Sanctissimi Domini Nostri **VRBANI VIII.**

PRÆLATO DOMESTICO & ASSISTENTI,
*Illiusq; & prædictæ S. Sedis ad tractum Rheni
& alias Germaniæ partes*

N V N T I O,

Cum potestate

LEGATI DE LATERE, &c.

Domino suo colendissimo.

Nnus prope est, *Illme*
ac Reume Domine, cum
me ad aliquid in sa-
crum Misse Canonem
commentandum hortareris.
Excusabam tenuitatem meam;

A 2

ve-

DEDICATIO.

veteresq; & recentes Scriptores,
qui præclarè id præstitissent, in-
dicabam: cùm nihilominus in
sententia persisteres, decebat
me opus suscipere, & vel solam
Tuam exhortationem instar
Imperij venerari. Eo præsertim
tempore, quo à medendi peritis
plenam periculi curationem
experturus, vel solo Tui amore
docere quemlibet artem eam
poteras, quæ ad aliquod voto-
rum tuorum solatium quippiam
conferret. Perfeci igitur, vt que
placuerat, breuissimè, Tibique,
communi omnium gaudio &
gratulatione, valetudini reddito
opusculum obtuli, nihil adhuc
de publico suspicatus. Cùm ec-
ce & Tua authoritas publicum
tuasit, & ij probarunt, quorum

nu-

DEDICATIO.

nutibus vitæ meæ rationes gubernano: neq; excusare poteram, qui iam in Te vno publicum omnium eruditionis, sapientiæque Theatrum expertus essem. Patere solummodo publicæ tutelæ Tui nominis committi: Tui, inquam, de quo illud S. D. N. VRBANI VIII. ad magnum in Germania Principem legi oraculum, *Præsulis Maioribus clari, præstantis virtutibus, & amore nostro commendati.* Utinam vnâ cum Nomine, vultum, gestum, habitum, totam denique personam sacrificantis, in libelli fronte præsentare possem! Quàm viua pietate, quæ in illo sunt emortua, animaret: quàm feruenti religione, quæ frigida, succenderet: quantò omnibus verbis

potentius id, quod in eius præ-
fatione spectare me profiteor,
Lectoribus persuaderet! Sed
quia plura modestia Tua non
patitur, finio, idq; submississimè
rogo, vt hoc quantulumcunque
meæ erga Te obseruantia mne-
mosynon æqui boniq; consule-
re digneris, donec maius aliquid
meditandi, Tuoq; nomini dedi-
candi facultatem & otium Deus
dederit: à quo *Illustrissima ac Re-
uerendissima Tua Gratia* omne bo-
num exopto. Colonia 28. Octo-
bris, Anno M.DC.XLIII.

Humillimus in Christo

Seruus

Franciscus van der Veken
Soc. IESV.

EXPOSITIO BREVIS,

& ad pietatem accom-
modata

IN CANONEM,

ET PARTES PROXIME
connexas

SACRIFICII MISSÆ.

AD LECTOREM.

Magnus in Bœtica Ec-
clesiastes, & vitæ spiri-
tualis Magister Ioan-
nes Auila, cum ex fa-
miliaribus didicisset,
quendam recens Sacerdotio initia-
tum immaturâ morte decessisse, per-
cunctatus est illicò, an aliquando sa-
cris operatus fuisset? respondentem ve-

A 4

ro,

rò, semel duntaxat, sententiam hanc
 omni memoriâ dignam subiecit,
 Multum defert ad Iudicem. At-
 que ita sanè se res habebat: reddi-
 turus enim erat rationem negotij à
 se gesti, inter omnia grauissimi, quæ
 pro diuinæ Maiestatis gloria & pu-
 blica priuatâq; mortaliû salute ad-
 ministrari ab hominibus possunt. Di-
 cturus erat causam, qua animi corpo-
 risq; puritate, qua attentione & re-
 uerentia obtulisset æterno Patri in
 sacrificium corpus & sanguinem u-
 nigeniti Filij sui: qua sanctimonie
 dignitate sustinisset personam sum-
 mi æterniq; Sacerdotis IESU Christi:
 quid peregisset in Ecclesiæ, imò totius
 Vniuersitatis bonum, legatione pro ea
 functus ad Deum? An fortè turpissi-
 ma præuaricatione, qui ad mundum
 expiandum missus fuerat, nouo eum
 sce-

scelere impiasset? Vnde alioquin inter
 Christianos tot bella, populorum cla-
 des, euerfiones provinciarum, aliaq;
 irati Numinis argumenta: quod ta-
 men per placabilem illam Hostiam
 vel semel oblatam, conciliare pote-
 rat, & pro officio debebat?

Atque hæc, Christiane Lector, quia
 minimè ignoras, quantum, obsecro,
 ad supremi iudicis tribunal eos censes
 perlaturus, qui non semel duntaxat,
 sed in dies singulos, ad aras litant?
 Exclamabis fortassis, ò verè sapientes
 Antonios, Hilariones, Franciscos, qui
 munus Sacerdotale maluerunt in alijs
 venerari, quàm in sese suscipere! Quan-
 to tutius est, pro suis quemq; delictis
 offerre Deo sacrificium spiritus cõtri-
 bulati in ara cordis, quàm pro totius
 mundi peccatis, in altari etiã Angelis
 formidando, grandem illam victimã
 immolare!

A 5 Sed

Sed non ideo hæc adduxi, ut in primo statim limine, ad munus Sacerdotale vocatos ab eo suscipiendo, vel administrando de terream: absit à me illud: a Peccatum grande nimis coram Domino, ut retraham homines à sacrificio Domini. Ab illo, inquam, sacrificio, in quo non animantium corde & sanguine honori diuino minimè respondentium, sed incruenta oblatione illius hostiæ, quæ sola ob infinitam suam præstantiam tanta Maiestate digna existit, placatus Deus bonis cælestibus mundum implet, viuis mortuisq; solatia præbet.

Verùm eò solùm hæc spectant, ut moderatus timor, qui tum alibi, tum præcipuè in religiosis sacrisque actionibus commendatur, dicatos Deo mystas,

1. Reg. 2.

*stas, ad debitam curam industriamq̄
 sollicitet : qua sui officij magnitudi-
 nem considerantes sanctissimè & re-
 ligiosissimè illud obire contendant.
 Ut enim dementis est temeritatis ir-
 religiosè in aras irruere, & Sancta
 non sanctè tractare : ita nihil magis
 consultum, quàm Sacerdotem divi-
 nitus constitutum, ea qua par est a-
 nimi religione, diebus etiam singulis
 diuinissimum Missæ sacrificium con-
 ficere.*

*Neque est, ô Sacerdos, cur ab aris
 abstineas propter hostiæ maiestatem:
 haud enim solus eam offers, sed prin-
 cipem in eadem offerenda Sacerdo-
 tem comitaris mysterijs tantis pa-
 rem, ipsum scilicet Christum. Is Sa-
 cerdos simul & Victima indignita-
 tem tuam supplet, infirmitatem sub-
 lenat, suaq̄ in ore tuo ponit verba,*

quæ apud æternum Patrem non gratiosa solum, sed etiam rata efficaciamq; futura certo prænouit.

Nec suo apud Deum Legato Ecclesia deest, quippe quæ suis quoque verbis gratiam sacrificanti adiungit, omniumq; caeremoniarum satis gnara, quibus in aulam cœlestem summi infimiq; admittantur, eas tibi præscribit, quas si legitimè obserues, irreligionis nunquam, aut prophanae, ut sic loquar, rusticitatis damnaberis.

Quin etiam ne in tanta negotiorum mole ac varietate, quæ pro publica priuataq; salute apud supremum Principem proponenda, & fœliciter per pacificam illam ac propitiatoriam victimam transigenda committuntur, hæsites fluctuesq; quo videlicet ordine & delectu, quo tempore & modo quodlibet geras: ecce iterum

Ec-

Ecclesia, tanquam provida parens, isthæc omnia in suas classes temporaq̄ digessit; multoq̄ Matre Zebedæorum sapientior, aptissima verba formulasq̄ præiuit, quibus piè usus exprobratoriam illam repulsam, Nescitis quid petatis a, minimè extimescas.

Hoc unicum tuarum est partium, ut postquam animum ab illis omnibus expurgaueris, quæ purissimo sacrificio obeundo repugnant, præscriptas à Christo & Ecclesia precatationes ac ceremonias non more præconis è prætoriat tabula recitantis, percurras, sed debitam ubique attentionem adferas, affectumq̄ coniungas.

Etenim, ut de regum Rege Propheta regius canit, b Honor Regis iudicium diligit: nec tantum iudicium Ecclesie Principum, sanctissimos ri-

tus
a Matth. 20. b Psal. 98.

*tus Numini venerando conuenientes
sapienter instituentium. Sed cetero-
rum quoque, ac Sacerdotum imprimis,
ut non temerè cæcòq; impetu, sed de-
liberatè & ex animi sententia illos
exerceant.*

*Atque hic tandem presentis libelli
est scopus, ut ad aram in diuina Li-
turgia facturis rationes quasdam,
excitandæ deuotioni idoneas, com-
pendio proponam: easq; non aliunde
accersitas, sed ex ipsis precibus ac cæ-
remonijs natas, quas Christus Domi-
nus, religionis supremus Magister,
eiusq; fidissima interpres Ecclesia sa-
crificanti præscribunt. Quod enim
Patres in Tridentino Concilio de Ca-
none Missæ definiunt, nihil in eo
contineri, quod non maximè san-
ctitatem ac pietatem redoleat,
mentesq; offerentium in DEVM*

eri-

erigat: idem de cæteris Missæ partibus existimare debemus, cum pari autoritate posteriorum saltem Pontificum in Missali ab ijs recognito stabiliantur.

Quapropter ad sanctam piamq; affectionem, mentisq; in Deum elevationem, id solum restat, ut quæ sancta piâq; esse constat, eligantur, sicut Philosophi loquuntur, a propter id ipsum, conuertendo mentis oculos in sanctitatem & pietatem eorundem, illamq; sui gratia prosequendo. Quorum primum, cum ad iudicium atque attentionem pertineat: alterum innumeram piarum affectionum varietatem comprehendit, quæ in suis Ministris circumdata Ecclesia ritè ac decenter coram supremo Rege apparere possit.

Sed

a 2. Ethic. c. 4.

*Sed, ne immemor instituti com-
pendij æquo longius proloquar, filum
abrumpo, & rem ipsam aggredior.
In qua inter antiquiores facem mihi
præcipuè prætulerunt Gabriel Biel
& Franciscus Titelmannus in
Canonem Missæ; inter recentiores
Cardinalis Bellarminus & Ioan-
nes Baptista Scortia de sacrificio
Missæ. Quibus si quid ex me alijs ve
adiecero, beneuolus Lector æqui bo-
niq; consulere dignetur: & si fortè
ad pietatem profuerit, mei vel se-
mel, non ausim petere in sacri-
ficio, in precibus me-
minisse.*

A P P R O B A T I O

&

F A C U L T A S.

EGO IOANNES PANHAYSS, Societatis IESV per Prouinciam Rheni inferioris Præpositus Prouincialis, potestate mihi facta ab Adm. Reu. P. N. MVTIO VITELLESICO Societatis IESV Præposito Generali facultatem do typis mandandi EXPOSITIONEM BREVEM IN CANONEM cum APPENDICE AD RELIQUAS PARTES SACRIFICII MISSÆ, à P. Francisco van der Veken eiusdem Societatis Presbytero conscriptam, atque à deputatis ad id Theologis lectam & approbatam. Monasterij, 23. Octobr. Anno 1643.

CAP. I.

CAPVT I.

De Offertorio.

Notum est, quam Missæ partem Offertorium designet. Multi nominis rationem petunt à muneribus, quæ tunc in altari iuxta antiquum morem offeruntur à populo. Alij magis respiciunt ad actionem Sacerdotis tunc præparantis hostiam, varijsq; precibus Deo offerre incipientis. Quam posteriorem opinionem amplector: tum quia magis deseruit scopo pietatis, ad quem præcipuè hoc Opusculum refertur, tum etiam quia verior apparet. Quidquid enim fuerit de prima nominis impositione, quando forsan illæ Sacerdotis preces nondum erant ab Ecclesia institutæ

stitutæ : cùm iam tamen non solum oblatione populari communiore, sed etiam principaliore existant, haud videtur dubitandum, quin saltem moderni vocabuli vsus eas potius spectet. Idem magis declarabunt sequentes Paragraphi.

§. I.

*Quem ob finem institutum Offer-
torium?*

DVplicem finem reperio : vnum imitationem veteris legis, in qua victimæ, priusquam immolarentur, multis cæremonijs dedicari solebant; alterum magisq; præcipuum imitationem Saluatoris nostri **I E S V** Christi. Cùm enim tota Missa, communi consensu fidelium, viua quædam representatio tam vitæ quam mortis Christi existat, non decebat illam partem prætermitti, qua se, etiam ante passionem, Patri suo æterno in hostiam obtulit:

tulit : & quidem frequentissimè, aut potius semper, continuando oblationem sui, quam iam inde à primo suæ conceptionis momento incepit. Teste enim Apostolo *a*, ingrediens mundum ita Patrem allocutus est : *Hostiam & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi : holocausta pro peccato non tibi placuerunt : Tunc dixi : ecce venio : in capite libri scriptum est de me : ut faciam, Deus, voluntatem tuam*. Ac si diceret : quia video insufficientiam antiquorum sacrificiorum ad Te dignè colendum, & pro peccatis placandum; scio verò me vtrumque præstare posse sacrificio corporis mei, quod eum in finem ex tua voluntate assumpsi : ecce me paratissimum, tam ad illud, quàm ad cætera omnia, quæ Lex & Prophetæ de me prædixerunt. Neque erat ratio, cur ab actu tam heroico unquam desisteret : sciebat namque eum Patri gratissimum esse, adeo vt Apostolus *b*

a Heb. 11. b Ibid.

no 7

nostram illi redemptionem ac iustificationem speciatim adscribens, in ea nos voluntate sanctificatos affirmet: nulla quoque necessitas ad eundem subinde intermittendum cogebat, quippe qui non à sensibus & phantasmatis, sed sola scientia per se infusa dependeret, ideoq; pari facilitate in somno atque in vigilia exerceri posset.

Sacerdos itaque hanc Missæ partem aggressurus, illud perfectissimæ oblationis exemplar sibi ante oculos ponat, idque quò melius imiteretur, cæterosq; etiam religionis actus, qui ferè perpetui in sanctissimo hoc Officio occurrunt, maiori fructu obeat, operæpretium erit generalem illorum praxim præmittere.

§. II.

*Quæ praxis servanda in oblatione alijsq;
actibus religiosis?*

Quod sapienter dixit D. Augustinus

nus *a* : *Sacrificium visibile inuisibilis sacrificij esse signum*, illius scilicet spiritualis sacrificij, quo, vt explicat D. Thomas *b*, anima seipsam Deo offert; idem de visibili adoratione, oblatione, alijsque religiosis actibus dici potest: ad hoc enim sunt instituti, vt sub exteriori aliqua forma interiores affectus sibi accommodatos designent. Absque his si fiant, *c corporalem* quidem *exercitationem per se parum utilem* habebunt: sed destituentur illo *Spiritu ac Veritate d*, quibus Patrem à genuinis eius cultoribus adorandum ipsa Veritas pronunciauit.

Idque vt clariùs pateat, ex communi Theologorum doctrina ponere debemus, Religionem esse virtutem, quæ inclinatur ad debitum cultum Deo exhibendum. Cultus autem, siue reuerentia, siue honor diuinus, habet duo: alterum materiale, quod est quoduis

offi-

a l. 10. de Ciuit. c. 5. *b* 2. 2. q. 85. a. 2.

c 1. Tim. 4. *d* Ioan. 4.

officium , de se aptum ad significandum & contestandum , tum existimationem nostram , quæ summæ illi & immensæ Numinis excellentiæ conveniat, tum voluntatem tantæ nos Maiestati, vti par est , subijciendi : alterum formale , quod in exercitio vtriusque illius actus per materialem cultum significati consistit. Id porrò formale est præcipua perfectio , & veluti anima ac spiritus totius religionis : illud est spirituale sacrificium, quod secundùm Augustinum per alterum illud visibile ac materiale significatur : in eo denique sita est Veritas , quam tantoperè in Patris sui adoratione Christus commendat.

Quapropter Sacerdos religiosè sacrificaturus , in primis intellectui proponat infinitam Dei Maiestatem , ac supra nos ac quascunque naturas creatas aut creabiles eminentiam ; nunc sub conceptu omnipotentiae , à qua pendet esse creaturarum : nunc sub

con-

conceptu infinitæ sanctitatis, clementiæ, aliarumq; perfectionum diuinarum: quarum memoriam per se satis ingerunt sacræ preces, quas Ecclesia præscribit. Proponat autem non per simplicem leuemq; apprehensionem: sed per verum ac deliberatum iudicium, ac præsertim fidei, qua multo dignius quàm per rationem naturalem de diuinis sentimus. Deinde voluntate concipiat affectum resolutum & efficacem interminatæ illi Maiestati submittendi se in omnibus, cedendo ei vique, & primas partes deferendo. Quod quia respectu diuinæ substantiæ difficile nobis non est: (quis enim nisi prorsus insanus, suam cum diuina componat?) fiat intuitu diuinæ voluntatis, quæ eiusdem est perfectionis & excellentiæ cum diuina substantia: ideoq; parem cultum ac venerationem mereatur. Diuinam igitur voluntatem potiori semper loco cupiat haberi, quàm suam: etiamsi fortunarum, honoris,

vitæq; iacturam facere, aut etiam in cinerem ac nihilum redigi oporteret. Tum denique signum aliquod edat, quo talem animi deliberationem profiteatur.

Porro Ecclesia de signis ad hoc aptissimis per totum Missæ officium abundè prospexit; vt quando iubet Sacerdotem, nunc inclinare ceruicem, quasi paratum ad iugum Domini suscipiendum: nunc iungere manus, ac si reus eas Iudici vinciendas offerret: aliquando genu flectere, vt coram tanta Maiestate se minorem agnoscat. Præcipuè verò idem deuotæ mentis consilium repræsentat ipse actus sacrificandi, quo Sacerdos suam quodammodo obstringit fidem: ita se populumq; Christianum pro solo Dei nutu atque arbitrio paratos vitam ponere, aut in alium quemuis statum conuerti, sicuti ipse præsentem hostiam mactat, aut alium certè in statum immutat.

B. ... At-

Atque hæc in genere dicta ad particulares Missæ preces & cæremonias magis applicabuntur in sequentibus.

§. III.

De præambulis Oblationis, osculo Altaris, ac salutatione populi,

Sacerdos hanc Missæ partem exorditur ab osculo Altaris, magni amoris honorisq; symbolo; tum erga **DEVM**, cui soli Altare dicatum; tum erga corpus & sanguinem Christi, quorum, sub speciebus panis & vini, futurum est mensa. Nisi malis cum D. Thoma & alijs per Altare tibi repræsentari ipsummet Christum: ei que per totum Missæ officium tot oscula reddere, in grati animi significationem, pro illo amoris osculo, quo per Incarnationem naturam sibi nostram desponsans, illud Canticorum desiderium impleuit, *Osculetur me osculo oris sui a.*

Tum

a Cant. 1.

Tum ad populum conuersus, salutatione è sacris Literis petitâ, & à Viris sanctis beatisq; Spiritibus frequentatâ, precatur ei quàm optimè, ac dicit: *Dominus vobiscum*: populus verò salutem reddens, ex Apostolicâ traditione respondet, *Et cum spiritu tuo*. Quæ reciproca salutatio, cùm alijs etiam Missæ partibus conueniat, tum huic præsertim est aptissima; non solum vt diuinæ gratiæ auxilium ad dignè offerendum imploretur: verùm etiam vt hac veluti tesserâ constet mutua inter Sacerdotem populumque concordia, pulsus procul ex animo omni odio, rancore, dissensione, alijsq; sinistris affectibus: Iuxta Domini præceptum a:

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare: Et vade prius reconciliari fratri tuo: Et tunc offeres munus tuum. Charitatis quip-

B 2

pe v-

a Matth. 5.

pe vſitatiffimum ſignum mutua ſalutatio eſt.

Quam ob cauſam Sacerdos hic aptiffimè eliciet affectum charitatis erga proximum, quo planè omnibus tam hoſtibus, quàm amicis, bene velit, & ex animo precetur: eo, inquam, animo, quem Angelus Gedeoni *a*, Boos meſſoribus *b*, Propheta victori Aſæ *c*, denique Archangelus Deiparæ *d*, iſdem verbis aliquando teſtati. Pari affectu reſpondeat populus: atque ita ambo mutua inter ſe charitate deuincti vota etiam precesq; coniungant, *fiduciam habentes, quod quidquid petierint, accipient à Deo e*: quemadmodum Chriſti fidelibus alterutrum diligentibus, in Epiſtola S. Ioannis Spiritus Sanctus promiſit.

Hanc verò precum animorumq; conſenſionem profitetur Sacerdos, cum non dicit, *Orem*, neque *Orate*, ſed ſe
cum

a Iudic. 6. b Ruth 2. c 2. Paralip. 15. d Luc. 1. e 1. Ioan. 3.

ta- cum populo coniungendo, *Oremus.*
c a- Ac tandem ad deuotionem accenden-
er- dam ex Scriptura, ac plerumque Psalte-
tam- rio, tanquam diuite omnium piarum
c ex- affectionum thesauro aliquem versicu-
no, lum depromit.

§. IV.

De quatuor modis offerendi.

Verissimè Tridentinum *a*, vbi de
Missæ Sacrificio agit, inde eius
magnitudinem excellentiamque com-
mendat, quod vnicum cum sit, omni-
um tamen veterum sacrificiorum per-
fectionem complectatur. Quotquot i-
gitur in illis inueniebantur differentie
hostiarum, quotquot rationes *DEVM*
colendi ac placandi, huic vnico omnes
insunt, velut illorum omnium consum-
mationi & compendio. Hic Sacrifici-
um Propitiatorium pro expiandis pec-
catis, Eucharisticum pro beneficijs
acceptis, Pacificum pro accipiendis,

B 3

hic

a Sess. 22. cap. 1.

hîc denique Holocaustum, quod purè
latreuticum non nisi in DEI gloriam
cedat, perfectissimè continetur. Ita
in noua lege diuinæ Sapientiæ placuit
tot tamq; differentium hostiarum ex-
teriolem occupationem tollere, & spi-
ritualis fructus abundantia compen-
sare.

Ad hanc veritatem expressè respexit
Ecclesia in oratione quadam, *a* DEVS
*qui legalium differentiam hostiarum u-
nius sacrificij perfectione sanxisti*: taci-
tè verò eandem insinuauit, quando Sa-
cerdoti sacrificaturo tot præuias obla-
tiones, quibus futurum sacrificium
Deo commendet, formisq; tam diuer-
sis præscripsit.

Quia enim hoc sacrificium verè pro-
pitiatatorium est *b*, cuius oblatione placat-
us Dominus, gratiamq; & donum pœ-
nitentiæ concedens, crimina & peccata
etiam ingentia dimittit. Ideo sequen-
tem orationem: *Suscipe sancte Pater,*

ali-

a Dom. 6. post Pent. b Trid. sess. 22, c. 2.

are aliasq; connexas instituit, quibus præ-
am cipue exprimat oblatio pro peccatis.
Ita Sed quia simul est hostia gratiarum &
uit laudis: hinc aliam oblationem subie-
ex- cit, qua Sanctissimam Trinitatem lau-
pi- demus pro collatis beneficijs. Infra
en- eam expendemus, hoc verborum ini-
tio: *Suscipe Sancta Trinitas.*

exit Quia præterea idemmet sacrificium
v s ad nova beneficia à Deo obtinenda in-
v- gentem vim obtinet; idcirco Ecclesia
aci- tertiam in Canone præscripsit: *Tertigi-*
Sa- *tur clementissime Pater,* qua diuinam
ola- pacem, bonaq; tam temporalia, quam
um spiritualia, quæ ad eam conducant, ex-
aer- oremus! Hisce denique non contenta,
pro- quartam, ante Consecrationem, obla-
ca- tionem adiecit, qua vis Holocausti mi-
pæ- rificè exprimitur: quemadmodum
cata cum ad verba Canonis: *Hanc igitur*
nen- *oblationem servitutis nostræ,* deuentum
ter, fuerit, Deo dante videbitur.

*De prima Oblatione, Suscipe
sancte Pater.*

Hanc Oblationem diximus institu-
tam pro peccatis; idq; eius verba
sufficienter declarant. Dirigitur ad Pa-
trem, non vt est nomen Proprium pri-
mæ Personæ: sed vt toti Sanctissimæ
Trinitati commune, eius erga creatu-
ras rationales potentiam prouiden-
tiamq; designat. Nihil enim hic ad ac-
ceptionem illam notionalem nos co-
git: è contrario autem non in proprie-
tate solius primæ Personæ; sed in titulo
omnibus communi, nempe suprema
excellencia, §. 2. explicata, fundatur de-
bitū supremi cultus, quod creaturæ per
oblationem Sacrificij Deo persoluunt.

Porro adiuncta, *Omnipotens, æterne
Deus, & postea, tibi Deo meo viuo & ve-
ro*, illam Dei excellentiam nostram que
subiectionem inculcant; sicuti hæc
etiam quæ subduntur, *pro innumera-
bili*

bilibus peccatis, offensionibus ac negligentijs meis: peccata enim nouo titulo subiiciunt hominem Deo; non solum tanquam artificii opus, quod de se nihil habeat: verum etiam tanquam Iudici reum, qui preterea omnibus bonis indignus, malis vero dignissimus existat.

Sacerdos itaque ad hæc mentem reflectens, generalem praxim §. 2. traditam, præsentì Oblationi speciatim applicet, atque cum viua fide diuinæ excellentiæ in titulis antea enumeratis fundatè affectum interne submissionis, ac præsertim de peccatis contritionis coniungat. Cùm verò finita oratione hostiam tanquam iam Deo sacram in altari deponit, se quoque in perpetuum eius Numini consecratum deuotumq; agnoscat.

Id superest animaduertendum, quod Sacerdos hîc offerat panem, non suæ substantiæ gratia: sic enim non est digna hostia, quam Deus præ sacrificijs anti-

quæ Legis ad totius mundi expiationem salutemq; suscipiat. Sed propter Christi corpus, in quod paulò post per verba Consecrationis conuerteretur. Quia enim illud est vera hostia, quæ sub eiusdem panis accidentibus in Missa offertur: hic panis per anticipationem dicitur hostia, & tantisper oblationis cæremonias subit, donec illud succedat. Decebat quippe, uti pluribus dictum §. I. tanto Sacrificio aliquem Oblationis apparatus præmitti: cum verò illum obire non possemus circa victimam ipsam, utpote quæ ante Consecrationis verba, quibus sacrificatur, nobis præsens non esset, restabat ut dicta substitutione vtentes, manibus quidem offerremus panem, sed animo in veram hostiam mox successuram intento.

§. VI.

De mixtione Calicis.

Post oblatum panem præparatur
Ca-

Calix ad oblationem: quem in finem Sacerdos, aquam vino miscet, ita præcipiente Ecclesia, vt monet Concilium Tridentinum *a*, tres huius præcepti adferens causas: 1. est, quod Christum Dominum ita fecisse credatur. 2. quia è latere eius aqua simul cum sanguine exiuit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur. 3. cum aqua in Apocalypsi *B. Ioannis*, populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo vnio representatur. Quam rationem adfert quoque Innocentius III. Cap. *cum Martha*, de celebrat. Missarum. Addi his potest, aut potius sub vltima ratione intelligi, confessio Catholica duarum naturarum diuinæ & humanæ in vna Christi persona; teste enim Nicephoro *b*, ideo Armeni mixtionem illam admittere noluerunt, ne hanc duarum naturarum vnionem admittere viderentur.

Debet autem ex præscripto Florentini Concilij, aqua vino miscenda esse

B 6 mo-
a. Sess. 22. c. 7. b. l. 18. hist. c. 53.

modicissima : vt significetur , quantilli-
 nos simus , si cum diuina Immensitate
 & Christi Domini Maiestate confera-
 mur : minores scilicet quàm gutta in
 calice , aut potius in immenso mari.
 Quod expressit Isaias, cùm dixit *a*, *Ecce*
Gentes, quasi stilla situla reputatae sunt
coram Domino. Vtque præterea insi-
 nuetur , quemadmodum in liquoribus
 inter se commixtis maior ad se trahit
 minorem , eumq; suis qualitatibus &
 conditionibus imbuit, & quodammo-
 do in se conuertit : ita eum ex hoc Sa-
 cramento sperari fructum, quo magni-
 tudo Christi nostram paruitatem ab-
 sorbeat, suisq; diuinis moribus ac velu-
 ti vita informet; vt quasi obliti propriae
 carnis & sanguinis, & in voluntate, ser-
 mone , conuersatione similes Christo,
 dicere possimus cum Apostolo *b*, *Vino*
ego, iam non ego: vinit verò in me Chri-
stus.

Hisce verò mysterijs recondendis a-
 ptif-

a Isa. 40.

b Gal. 2.

ptissimè quadrat oratio, quæ inter mi-
scendum recitatur: *Deus qui humane*
substantia dignitatem: in qua celebran-
tur tres coniunctiones, ac veluti mix-
turæ prorsus admirabiles: prima in hu-
manæ naturæ creatione: altera in eius
assumptione ad verbum: tertia in eiuf-
dem eleuatione ad gratiam & gloriam.
Etenim admirabile diuinę potentię, sa-
pientiæq; opus est homo, in quo cum
mortali corpore copulatur spiritus im-
mortalis, mediâq; Angelos inter purûq;
corpus substantia constituitur, supra hoc
euecta, ab illis diminuta. Sed opus ma-
gis stupendum est Homo-Deus: quippe
cuius extrema infinitè diffusa vnio nihil
ominus omnium maxima substantialiter
connectit. Mirandû deniq; quod iustis
omnibus est commune, naturæ nostræ
vilitatē componi cum diuinę cōsortio,
infimumq; nostræ seruitutis gradû cum
diuina amicitia & adoptione: & quod
insuper in Beatis cernitur, intellectum
finitû potentiæq; immersum eleuari ad

dum actum purum & infinitum; non per speculum & ænigma, sed immèdiatè sicuti in se est. De triplici hoc nexu videri plura possunt apud D. Bernardum *a* hom. 3. in vigilia Natiuitatis Domini, & iterum in sermone de tribus mixturis. Poterit autem Sacerdos, dum orationem hanc recitat, ex mixturis tam admirandis primam & secundam iam factam credere: ad tertiam in se populoq; complendam spe adspirare.

a Serm. 2. in Natal. Domini.

§. VII.

De oblatione Calicis, & orationibus adiunctis.

QVia incruentum Legis nouæ Sacrificium, licet vnicum sit, duabus tamen partibus constat: Corpore scilicet Christi sub speciebus panis, eiusque sacratissimo Sanguine sub vini speciebus: hinc Sacerdos interdum vnitatis memor, per modum vnius v-
trumque

trumque offert, interdum ratione partium oblationem diuidit. Atque hac diuisione nunc utitur, quando post panem seorsim oblatum, procedit ad oblationem calicis; vel potius oblationem sanguinis, sub vini speciebus mox futuri præoccupat, quemadmodum §. 5. de oblatione panis dicebamus. Idq; haud leuiter confirmatur, quod Sacerdos dicat: *Offerimus calicem salutaris*, id est, salutis ac redemptionis nostræ: hæc namque adscribi non potest calici pro præsentis statu, quem ante consecrationem obtinet, sed pro futuro, quem illius virtute consequetur. Dicit porrò in plurali, *Offerimus*: quia non suo tantum, sed etiam populi nomine offert. Precatur denique, *ut in conspectu diuina Maiestatis in odorem suauitatis adscendat*: quorum verborum singula, phrasi in sacris Literis usitata, illam oblationis gratiam apud Deum designant, quam Sacerdos populusq; exoptant.

Se-

Sequitur brevis precatio, *In spiritu humilitatis*, quæ alia commendatione stimuloq; pietatis non eget, quàm quod decerpta sit ex longiori illa oratione, quam medias inter flammæ fornacis Babylonicæ concepit Azarias *a*, Dei causa cum duobus socijs in eadē coniectus, ijsq; non obstantibus apertò liberoq; ore miraculosè pronunciauit. Hac verò parte tam suo, quàm sociorū nomine diuinam Maiestatem precabatur, vt loco incensæ, oblationis, veri q; sacrificij, quæ Hebræis in Babylone captiuis præstare non licebat, dignaretur suscipere mysticum sacrificium, tam *spiritus humiliati & contriti*, quàm præsentis martyrij, ad quod cum socijs se obtulerat: eoq; placatus populum afflictum clementer respicere, & ex manibus hostium liberare. Quem affectum facilè pius Sacerdos ad rem præsentem accommodabit: non quidem substituendo sacrificium mysti-

cum

a Dan. 3.

cum *contriti cordis* a, in locum veri sacrificij, sed huic coniungendo. Idque eò impensius, quòd hæc oblatio adhuc pertineat ad speciem propitiatoriam, de qua diximus §. 4. concludendam demum cum lotionem manuum, de qua in §. 9.

Tertia Oratio, *Veni Sanctificator* dirigitur tum ad omnes personas diuinas, tum speciali titulo ad Spiritum Sanctum, cui per figuram dictam Theologis Appropriationem tribuitur consecratio Corporis & Sanguinis Christi: haud aliter, quàm ipsa Verbi Incarnatio. Id inter alios Patres præclarè annotauit S. Ioannes Damascenus lib. 4. de Fide Orthodoxa, cap. 14. vbi, postquam ostendit ea, quæ naturam superant, in Spiritus Sancti operationem referri, hæc subdit: *Quo tandem modo fiet istud? aiebat sancta Virgo: quoniam virum non cognosco. Respondit Archangelus Gabriel: Spi-*
a Psal. 50.

Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Tu quoque nunc quæris: quomodo panis corpus Christi, & vinum cum aqua coniunctum sanguis Christi fiat? Tibi-tem respondeo: Spiritus Sanctus superuenit, eaq; efficit, quæ orationis facultatem ac mentis intelligentiam excedunt. Hunc igitur omnis sanctificationis fontem præsentis oratione imploramus, vt suis potentia ac bonitatis gressibus aduenire dignetur, & non solum sacrificium iam præparatum perficere, sed sua etiam erga nos benedictione complere. Dicitur autem Sancto eius nomini præparatum: quia honor & gloria Sacrificij soli Deo defertur.

§. VIII.

De signo Crucis.

IN postrema oratione Sacerdos ea, quæ obtulit, Cruce signat, vt Deo repræsentet Christi merita, quæ in Cru-
ce

ce per mortem consummauit. Hæc enim erat conditio, sub qua Dominus per Isaiam prædixit voluntatem suam in Christi manu dirigendam *a*: *Si posuerit pro peccato animam suam.* Quam conditionem iam impletam exhibemus, quoties illud salutis signum formamus: ideoque cum fiducia *DEVM* rogamus, vt nobis postulata concedat: atque si syngrapham exhiberemus, qua se Filio ad id nobis præstandum obligasset.

Atque hæc est causa, cur toties in sacrificio repetatur hoc signum: præterquam quod sic protestemur nos cultores esse Crucis & Crucifixi in primis amantes: hanc enim rationem reddidit Tertullianus *b*, cur olim Christiani manibus in formam Crucis expansis orarent.

Sed quid, inquires, mysterij in numero: cur nunc semel, nunc ter, quandoque etiam quinies Crux exprimitur?

a Isa. 53. b de exhort. Martyr. c. 8.

tur? Video multos id referre ad varias partes, causas, instrumenta Passionis Christi: quorum pietati ac sapientiæ nihil penitus detractum volo. Sed ne tam multis Lectoris memoriam onerem: ijs prætermiſſis communissimam simul ac memoratam facillimam (quidni dicam pietati aptissimam?) rationem propono: Crux efformatur semel, ut diuinæ naturæ unitatem repræsentet: ter, ut Personarum trinitatem: quinies, ut totidem Christi plagas grato animo recolamus.

Sunt qui ad tres Cruces à Deo petant totidem virtutes Theologicas: ad vnam Crucem, pro illa vnica supplicent virtute, cui conquirendæ peculiari consilio studioq; incumbunt: ad quinque, pro quinque sensuum custodia. Quidni Sacerdos ex tot signis salutiferæ Crucis, vel vnicum impendat hostibus suis, omnibusq; cum quibus aliquando simultatem gessit? ut nimirum eo signo omnem ijs iniuriam of-

fen-

fenfamque condonet, quo DEVS
per CHRISTVM mundum sibi ini-
micum reconciliauit? Præiuit præ-
claro exemplo, non quidem Sacer-
dos, sed Francorum Rex Ludoui-
cus XII. Quod refert Spondanus
in suis Annalibus ad Annum CHRIS-
TI MCCCCXCVIII.

§. IX.

De lotionem manuum.

QVi legerit quantam olim mun-
ditiem excgerit DEVS, non à Sa-
cerdotibus tantum, sed etiam à laicis,
quando in veteri Lege, rebus diuinis
operari aut interesse debebant. Haud
mirabitur à Christiana lege in suo
longè digniori Sacrificio, singula-
rem sanctissimæ puritatis curam ha-
bitam. Ideo non solum ante illud
manus lauat Sacerdos: sed etiam
sub ipsum Sacrificij tempus, extre-
mos saltem digitos eluit. Verum eo
discri-

discrimine, quod illa prioris testamen-
 ti baptismata haberent plerumque *a*, in
depositione sordium carnis: Sed Euan-
 gelij Sacerdotes, quamuis corporis
 munditiam negligere non debeant,
 præcipue tamen ante oculos habeant
conscientiæ bonæ interrogationem apud
Deum. Quem in finem, cum ante sacri-
 ficium teneantur ex Apostolico præce-
 pto *b*, *seipfos probare*, & si grauioris no-
 xæ conscij sibi fuerint, quantumcunque
 etiam se contritos existiment, habita-
 copia Confessarij per confessionem ex-
 piari: præsentis ritui monentur, vt in mi-
 nimorum etiam peccatorum emunda-
 tionem incumbant, quæ teste S. Dio-
 nyfio *c*, per extremitatum ablutionem
 denotatur: secundùm illud Christi Sal-
 uatoris *d*, *Qui lotus est, non indiget, nisi*
vt pedes lauet: eo que impensius, quo
 iam propius ad mysteria sacrosancta
 accedunt. Præstare id possunt per in-
 terio-

a 1. Pet. 3. *b* 1. Corin. 11. *c* de Ec-
 cles. hierarch. c. 3. *d* Ioan. 13.

teriolem dolorem de culpis præteritis quantumuis leuibus : sed præcipuè oportet, vt præsentem omnem circa eas affectum deponant. Et maximè circa aliquas, quæ speciatiim huic sacrificio aduersantur, vt sunt leuia odia & discordiæ, leues item euagationes & scintillæ libidinis: quorum illa vnionem fidelium distrahunt, quam tamen præsentis sacrificij sacramentum designat: hæ verò illud castarum cogitationum seminarium, & *Virginitatis germen*, quod in eodem commendat Scriptura, suffocant.

Recitari interea iubetur pars Psalmi illius votiui, quo Dauid exul orat liberari à persecutione Saülis, patriæq; ac templo restitui: idq; si fiat, suas in templo tum gratias tum laudes Numini addicit. Primus verò versus ad excitandam de extergendis peccatorum reliquijs memoriam aptè deseruiet : quo profiteatur Sacerdos non iam se inter

pec-

a Zachar. 9.

peccatores (quod si necesse fuerit , factum ante oportuit) sed *inter innocentes* loturum manus : ad eos scilicet *nænos* auferendos , quibus etiam iusti ac innocentes se teneri fatentur , cum *aiunt a* : *Si dixerimus , quoniam peccatum non habemus , ipsi nos seducimus , & veritas in nobis non est.* Utq; alios *verficulos* breuitatis causa præteream , etiam illum , *ut audiam vocem laudis , ac enarrem uniuersa mirabilia tua* , qui ad Eucharisticum Sacrificium , quod *b* in *memoriam suorum mirabilium* Deus instituit , *mirificè* alludit : hunc in primis Sacerdoti haud absq; animaduersione & affectu percurrendum existimo. *Domine dilexi decorem domus tue , & locum habitationis glorie tue* : Cuius priora verba , ut *literali sensu veteris Testamenti* tabernaculum , posteriora verò eiusdem Arcam designant , quæ *sæpiùs in sacris Literis c Gloria Domini* dicitur : ita allegorico prioribus Chri-

stia-

a *1. Ioan. 1.* b *Psal. 110.* c *1. Reg. 4.*

Christianorum Tempora; postremis eorundem Altare significatur, in quo illud peragitur Sacrificium, quod ob sui magnitudinem & excellentiam S. Ignatius Martyr *a* *Gloriam Dei* nuncupavit.

Porro Sacerdos intimo affectu horum decorem complectatur, non modo in Templorum & Altarium munditia & ornatu; verum etiam ac multo magis in decentibus cæremonijs ac ritibus Ministrorum, ut iuxta consilium Apostoli *b*, *omnia honestè, & secundum ordinem fiant*: ac præcipuè in illa filie Regis, siue Ecclesie gloria, quæ teste Propheta *c*, *est ab intus*, utpote in sanctarum illarum cogitationum & affectuum exercitio posita, quibus compendio explicandis hanc Opellam impendimus. Omnem denique gloriam, quæ toti sanctissimæ Trinitati ex hoc provenit gloriosissimo Sacrificio, eidem gratuletur, per sollemne illud & diuinum acroama, quod ad calcem

C

Psal-

a *Epist. 14.* *b* *1. Cor. 14.* *c* *Psal. 44.*

Psalmi memorati additur: *Gloria Patri, &c.*

§. X.

*De Oratione, Suscipe Sancta
Trinitas.*

Post oblationem pro peccatis, in qua haecenus ferè versati, sequitur oblatio Eucharistica, pro immensis in nos collatis beneficijs, ac imprimis redemptionis nostræ, quæ per tria mysteria compendio adumbratur. Primum est Christi passio, ut causa meritoria nostræ salutis: alterum eius Resurrectio tanquam nostræ aliquando futuræ exemplar: tertium eiusdem Adscensio, qua Dominus noster *a contriuit portas areas, & vectes ferreos confregit, atq; ita ministravit nobis introitum in æternum regnum.* Ob horum igitur *memoriam*, non nudam & ieiunam, sed quæ intimæ gratitudinis affectum includat, Sacrificium offerimus. Nec ob illam

a Psal. 106.

lam tantum, verum etiam in honorem *B. MARIE* semper *Virginis*, & *S. Ioannis Baptiste*, & *Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli*, & *istorum* (quorum reliquæ in Altari quiescunt) & *omnium Sanctorum*. Quibus verbis ad beneficia ipsis quoque Cœlitibus collata gratitudine extendimus. Teste enim Tridentino *a*, eam ob causam, in honorem & memoriam *Sanctorum*, non ipsis quidem, sed *DEO* soli Sacrificium offerimus, *ut Deo de illorum victorijs gratias agentes, eorum patrocinia imploremus: Utq; ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.* Quæ postrema verba ex hac Missæ precatatione in tertium caput suæ de eadem doctrinæ Concilium ante laudatum transscripsit.

Sacerdos igitur in præsentis oratione totus in demississimam gratiarum

C 2

actio-

a Sess. 22. c. 3.

actionem intentus eo nomine gaudeat, quod diuino munere, infinitæ dignitatis nactus sit hostiam, quam pro immenso redemptionis beneficio Deo reddat, simul affectu benevolentissimo gratissimum illud in terris officium Cælitibus præstet, quod ipsi in cælis obire non possunt, lubentissimè tamen facerent, si status conditio Deiq; voluntas ita ferret: illud, inquam, officium, quo pro Dei erga eos miserationibus, quibus ipsos partim in mortali vita est prosecutus, partim in immortalis coronat, digna tandem gratiarum actio rependatur. Confidat quoque suis eos partibus haud defuturos, quibus pro Sacrificio, quod in eorum memoriam hîc offerimus, ipsi in cælis ante thronum Agni a orationum suarum incensum pro nostra salute re-
 præsentent.

a Apoc. 5.

§. XI.

§. XI.

*Orate fratres, &c. usque ad Præ-
fationem.*

CVM Sacerdos non suo tantum nomine, sed etiam populi Sacrificium offerat: iure ab hoc postulat, ut quod suo nomine geritur, ratum habeat, & precum suarum communionem pro suo agnoscat: Fratres verò compellat, non Apostolorum tantum exemplo; sed præcipuè ipsiusmet Christi, qui nos non erubuit, teste Apostolo *a*, *Fratres suos vocare*. Simul seipsum & populum admonet, cum fratres omnes sint, inter se ament, & pro inuicem orent. Atque inter hæc manus extendit, ac si fraternæ charitatis pectus omnibus panderet: rursusque iungit, quasi intra illud receptos complecteretur.

Qui autem alios ad orandum hortatur, ipse exemplo præit, & orationibus, quæ secretæ dicuntur, attentius

C 3 *v*

a Heb. 2.

vacat. Id nomen obtinent, quod silentio peragantur, vel maioris religionis causa; (semper enim sacrum religioni silentium fuit) vel ad denotandum occultas Iudæorum conspirationes & machinationes in Christum. Iam enim propiùs ad mysteria Passionis recolenda Sacerdos accedit. Aliàs communi cum cæteris Missæ orationibus vocabulo Collectæ dicuntur: quia Sacerdos fungens legatione ad Deum pro populo, huius vota precesq; compendio colligit, & supplicis instar libelli Deo offert. Eas tandem finitas Sacerdos ad populum refert, quando altiori voce sollemnem profert clausulam, *Per omnia secula seculorum*: hîc verò ex sollemni etiam formulâ, Sacerdotis preces approbat, per Hebræum illud vel affirmantis vel optantis aduerbium, *Amen*. Neque est cur populum ijs, quæ non intelligit, assentientem, inconsideratæ forsan temeritatis accuses:

ses: nouit enim omnia ab eo spiritu veritatis simul & charitatis dictata, cui se suaque omnia securè committere queat.

C A P V T II.

De Prefatione.

Sapienter æquè ac piè S. Gregorius a: *Tantò Deus ab hominibus digniùs honorandus est, quantò pro hominibus, & indigna suscepit.* Iure igitur Ecclesia, quo magis in hoc Sacrificio ad Dominicæ passionis commemorationem appropinquat, eò impensiùs diuinas laudes sibi celebrandas proponit: aduocatis etiam in earum societatem cœlestibus spiritibus, & infantium atque lactentium linguis ad eloquentiam excitatis. Vt sic scandalum Crucis euacuetur per gloriam, &

C 4 in
a *Hom. 6. in Euang.*

insanæ Saluatorem blasphemantium
voces immortalium æquè atque mor-
taliū hymnis obruantur. Quia au-
tem hæc Dei laudes Sacerdos prolo-
quitur ante Canonem, ea Missæ pars
Præfatio dici consuevit. De cuius an-
tiquitate ab ipsis Apostolorum tempo-
ribus petita videri poterunt Bellarmi-
nus & Scorza: Nos ad alia, quæ no-
stro instituto magis conueniunt, gra-
dum faciamus.

§. I.

De prima parte Præfationis.

INITIO Sacerdos manus hinc inde ex-
tensas, omnesque cum ijs sæculares
curas super altari deponit: quippe qui
iam magis quàm antè soli Deo vacare,
cœlestibusq; mysterijs debeat totus ef-
se intentus. Hinc etiam populum salu-
taturus, haud se pro more ad eundem
conuertit, sed deinceps vsque ad Com-
munionem peractam, in medio altaris,

ar-

arbitrio solo Deo, & quem sæpius respicit Crucifixo, quod agendum est, agit. Salutatur autem populum consuetâ formulâ, de qua egimus cap. 1. §. 3. Resalutat Sacerdotem populus consuetâ item formulâ, *Et cum spiritu tuo*. Inquam, cum alibi in hoc Sacrificio, tum hîc præcipuè quadrat, quod acutè ab Alberto obseruatum plures recensent, non reddi à populo salutem paribus verbis, quibus eam accepit, (sic enim, *Et Dominus tecum*, respondendum foret) sed dici, *Et cum spiritu tuo*: ut insinuet populus Sacerdotem à se estimari, non instar alicuius de numero cæterorum mortalium, sed veluti quempiam ex cœlestium spirituum familia, iuxta illud Malachiæ b: *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, quia Angelus Domini exercituum est*. De quo huius responsionis literalis sensu quicquid fuerit, aptè profectò ad mores, eâ auditâ, tacitus se monebit Sacerdos.

C 5

vt

Tract. 2. de Miss. c. 2. lit. F. b Malach. 1.

vt iam saltem, quando in laudando colendoque Numine beatorum Spirituum socius est futurus, corporeæ molis & sollicitudinis oblitus, pænè totus sit spiritus, verè scilicet, vt D. Paulus loquitur *a, spiritalis*, quo sic puriùs sanctiùsq; Deo deseruiat, qui quantus est, Spiritus est, ideoq; spirituales sui cultores & ministros amat.

Hortatur deinde Sacerdos sese equè ac populum, vt *sursum* attollantur *corda*: sanctis scilicet cogitationibus & affectibus: hæ enim sunt alæ, quibus cor humanum terram fugiens, cœlum petat, cœloque excelsiorem artificem eius. Quæ sollemnis exhortatio non est nouellæ institutionis, sed manauit è disciplina Apostolorum: quam S. Iacobus, quam D. Marcus, quam deinde alij suis in Liturgijs posuerunt: cuius apud antiquissimos Patres sæpiùs mentio celebratur: ob quam augustum Missæ Sacrificium

my-

a 1. Cor. 2. & 3.

mystica & sursum ferentia Sacra aliquando nominarunt. Verùm ne corde in sublime euecto, fortè non sequantur, sed humi repant opera; simul Sacerdos explicat & attollit manus, quibus opera designantur. Quo gestu docemur, non solis cogitationibus, animique desiderijs; sed operibus etiam quærendum DEVM, & in cœlum tendendum. Ita enim hunc ritum interpretatur S. Gregorius in illud Ieremiæ a: *Leuemus corda nostra cum manibus ad Deum.* Verba eius sunt: *Corda cum manibus leuat, qui orationem suam operibus roborat: nam quisquis orat, sed operari dissimulat, cor leuat, at manus non leuat.*

Porro populus Sacerdoti ritè momenti obtemperans, *habemus*, inquit, *ad Dominum.* Quæ verba utinam non solis labijs excidant, sed ex corde reuera à terrenis abducto, & cœlestibus

C 6 fo-

a Thren. 3.

fociato procedant! Ne fortè locum habeat illa Anastasij Sinaitæ exprobratio: a *Respondemus, habemus ad Dominum.* *Quid ais? quid agis? Mens ad caduca hæc & mortalia suspensa hæret, pecunijsq; & opibus, & voluptatibus, & litibus forensibus vacat; & dicis, Habemus ad Dominum? Attende, oro, ne fortè non habeas sursum cor ad Dominum: sed deorsum ad Diabolum.* Cæterùm si etiam cum Superis Urbanitatis sunt leges: quis non videat æquissimum esse, ut, quando cœli se inclinant, & ipsum DEI Filium cum supernæ aulæ Principibus ad mortales demittunt; terra sese erigat, tantisq; obuiam hospitis, quia corporibus non licet, animis saltem, extra luteas suas casas, aliquousque procedat?

Sed quid agant humana corda iam in cœlos subuecta? quid ibi primum, quid deinde loquantur? præit sublimium Ductor cordium, dum ante aras

con-

2 *Orat. de sacra Synaxi.*

concinat: *Gratias agamus Domino Deo nostro.* O verbum quod in sublimi discitur, humiliq; ignoratur! In primo statim cœlestium occurfu illa veritas patet a: *Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum.* Atque in primis hoc ipsum cordis ad superna rapti beneficium. Neque enim proprio impetu euolare ad Creatorem possumus: quos nempe terrena inhabitatio deprimat, & proprius amor velut innatum quoddam pondus deorsum in nos ipsos & bona nobis cognata familiariaq; inclinat. Sed diuini auxiliij gratiaq; pennis est opus, quibus animus adiutus, b *leuet se supra se, & quæ sursum sunt, quærat; ubi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt, sapiat, non quæ supra terram.* Ita sæpius ad hoc propositum monet Diuus Augustinus, sed præcipuè de dono perseverantia, cap. 13. ideoq; pro illis ipsis

bonis

C 7

pijs

a *Iacob. 1.*

b *Thren. 3.*

pijs cogitationibus ac desiderijs, quibus ad cœlestia conscendimus, hanc gratiarum actionem à Sacerdote imperari contendit, *dignumq; & iustum est* à populo responderi.

§. II.

De media Præfationis parte.

Sacerdos pro illa sola diuinorum beneficiorum parte gratias egisse non contentus, ad cætera omnia eas extendit verbis quæ sequuntur: *Verè dignum & iustum est, æquum & salutare, nos tibi semper & ubique gratias agere.* Et sanè quid dignius, quàm agnoscere, quæ & quanta à Deo donata sunt nobis: & quidem gratis ex sola eius liberalitate & dono, absque prioribus meritis nostris? Quid æquius, quid iustius, quàm agnitionem hanc in tanti benefactoris laudem aliquo signo profiteri? Hoc autem est *gratias agere:*
quod

a 1. Cor. 2.

quod solum, absque alia usura, pro omnibus suis beneficijs diuina munificentia à creaturis reposcit. Sed nihil etiam æquè nobis *salutare*, vulgata testatur paræmia, qua dici solet: munificentie diuine fontes ingratitudine obstrui; copiosius in beneficiorum memores deriuari: *semper* autem id faciendum: tum quia nullum tempus diuinis beneficijs vacuum fuit; tum quia quæ vel vnico conferuntur momento, in se tanta existunt, vt pares nunquam gratias referre possimus, etiamsi tota eas æternitate frequentemus. In ijsdem verò *ubi* occupari oportet: quia cum omnis locus diuinis miserationibus sit plenus, nostra etiam gratitudine debet exundare. *Misericordiâ Domini*, inquit Propheta *a*, plena est terra, & alibi *b*, *Benedicâ Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo*. Prætereo luculentissima SS. Patrum in hanc rem testimonia, vnico D. Augustini excepto, quod in-

a Psal. 32. b Psal. 33.

ingenuæ illius gratudinis meminerit,
 quam etiam in aduersis exhibeamus.
 Ita enim in hunc versum Dauidicum,
*a Repleatur os meum laude, ut cantem
 gloriam tuam tota die magnitudinem
 tuam,* ita, inquam, commentatur: *Quid
 est, tota die? sine intermissione. In pro-
 speris, quia consolaris: in aduersis, quia
 corrigeris. Antequam essem, quia feci-
 sti: cum essem, quia salutem dedisti:
 cum peccassem, quia ignouisti: cum con-
 uersus essem, quia adiunxisti: cum perse-
 nerassem, quia coronasti.*

Cum autem omnes, tum maxime
 Legatos deceat, Principem, ad quem
 mittuntur, dignis titulis compellare:
 Sacerdos tanquam populi Legatus,
 hosce DEO accumulatur: *Domine, San-
 cte Pater, Omnipotens, Aeternus Deus:*
 Quos inter æternitas non solum ad di-
 uinam Maiestatem describendam assu-
 mitur: sed etiam ad diuina beneficia
 pluris æstimanda: quippe quæ non ab-
 ho-

a Psal. 70.

hodierno tantum hesternove affectu,
ut inter homines moris est, profici-
santur, sed à charitate, misericordiaq;
æterna. Quod sæpius ad nostram er-
ga DEVM gratitudinem excitandam
inculcat Scriptura, ut apud Ieremiam,
a Charitate perpetuâ dilexi te: & alibi,
b Elegit nos in ipso ante constitutionem
mundi. Quidni igitur hoc etiam no-
mine perpetuas, quantum mortalibus
licet, gratias referamus? Idq; quò effi-
caciùs, & apud Patrem æternum gra-
tiosius fiat, additur sollemnis precatio-
num Ecclesiasticarum clausula, *Per*
Christum Dominum nostrum. Quod
enim de satisfactionibus nostris pœni-
tentiæq; fructibus verissimè dixit Tri-
dentinum: *eos ex Christo vim habere:*
ab illo offerri Patri: & per illum acce-
ptari à Patre. Idem de actionibus gra-
tiarum cæterarumq; virtutum actibus
pari iure dici debet. Vnde etiam illud
apud vitæ spiritualis Magistros passim
inue-

a Ierem. 31. b Ephes. 1.

inuenitur consilium: vt benè, cœloque dignè operaturi, opus nostrum haud solitarium, vt à nobis tantum proficiscitur, sed *in vnione*, vt loquuntur, meritorum Christi, siue vt cum ijs coniunctum, Patri offeramus.

Ac meritò sanè mortales id facimus: cum etiam Angeli suis laudibus, alijsque religiosis actibus, gratiam apud DEVM conciliaturi, ad Christum Dominum recurrant: per ipsum diuinam laudent Maiestatem, *adorent*, cum *tremore* reuereantur, & communitatitia *concelebrent*. Id autem faciunt Angeli prorsus omnes, infimi, medij, supremi: hi per *Seraphim*, qui in primâ cœlestium Spirituum hierarchiâ primum ducunt chorum: illi per *Potestates*, *Dominationes*, *Virtutes*: infimi denique simplici *Angelorum* & *Cœlicolarum* nomine denotantur. Etsi verò omnes clarâ DEI visione beati existant: nam etiam de infimis, qui ad hominum custodiam de-

deputantur, à Christo dictum, *Semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est*: *Beatorum* tamen nomen per excellentiam Seraphinis tribuitur, quia hi uti naturâ, ita & gratiæ donis, ac imprimis beatificâ visione & amore cæteris præstant.

Cæterùm id Angelorum purissimis animis *DEVM* laudantium venerantiumque exemplum, non ad simplicem tantùm imitationem, sed plura etiam pietatis incentiua Sacerdoti deseruit. Atque imprimis ad digniùs sentiendum de Maiestate diuinâ: quæ tanta sit, ut beatorum Spirituum myriades, quorum singuli orbis terrarum Reges omnes & Imperatores, tum gratiâ animiq; ornamentis, tum potentiâ & dignitate exuperant, *contremiscant & paneant ad nutum eius* b. Quid ergo nos facere conueniet terræ vermiculos, vel potius *puluerem cineremque*, qualem se coram Deo ille multarum gentium Patriar-

a *Matth. 18.* b *Iob 26.*

triarcha & reputabat? Poterit præterea Sacerdos ex Seraphicæ charitatis affectu tantam gloriam Deo gratulari, & eo ipso gaudere, quod cum homines parum admodum possimus, à tam nobilibus naturis totâ virium contentione laudetur. Quin etiam excitare poterit zelum in perduelles Angelos, qui suas partes in D E O laudando colendoq; deserentes, in peccatum & inferos se præcipitarunt, vbi sanctum eius nomen blasphemant & contemnunt: ac simul toto ferri conatu ad illas partes supplendas, eorumq; hic in diuinis laudibus occupandum locum, quorum ruinas per se aliquando in cœlesti Ierusalem instaurandas confidit. Ne tamen temerè in cœlestium choros se ingerat, veniam ac facultatem precatur supplicibus hisce verbis: *Cum quibus & nostras voces ut admitti inbeas, deprecamur, supplici confessione dicentes.*

a Gen. 18.

§. III.

§. III.

*De extrema parte Præfationis, videlicet
de hymno triumphali,*

SANCTVS, SANCTVS, SANCTVS.

TRiumphalis vocatur hic hymnus
in Liturgijs SS. Iacobi & Marci:
quia duplicem celebrat triumphum,
vnum cœlestem, terrenum alterum.
Primus in illis continetur verbis, quæ
ob deuictam obstinationem perfidi-
amq; Iudaicam diuinæ Maiestati accla-
marunt Seraphini apud Isaiam a: *San-
ctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus
exercituum,* (in Missa retinetur ex He-
bræo vox synonyma Sabaoth) *plena est
omnis terra gloriâ eius.* Alter in sequen-
tibus, quæ Christo Hierosolymam in-
gredienti tanquam Dauidis filio & Mes-
siæ accinebant turbæ b: *Hosanna filio
David, benedictus qui venit in nomine
Domini: hosanna in altissimis.* Quibus
ex

a Isa. 6. b Matth. 21.

ex Scripturâ petitis, vnum alterumve
verbum Ecclesia adiecit.

In primâ hymni parte *Sancti* nomen
ter repetitum, Personarum quidem tri-
nitatem designat, quemadmodum &
illa vox, *Dominus Deus*, in singulari nu-
mero prolata, diuinæ essentiae vnita-
tem: quæ tamen adduntur de gloriâ
Domini implente terram, & quæ apud
Isaiam præcedunt de Domino sedente
in throno, ac verisimiliter gerente effi-
giem hominis, peculiariter ad Verbi In-
carnationem referuntur. Vnde D. Cy-
rillus a alijsq; existimant, hîc ab Isaiâ vi-
sum esse Christum sedentem ad dexte-
ram Patris: quod congruit cum Ioan-
nis 12. vbi dicitur Isaias eo loco vidisse
gloriam eius, scilicet Christi, & *locutus*
esse de eo. nec desunt, qui ingeniosè ob-
feruent, idcirco hîc apparuisse Seraphin
& alis extremis complicatis medias ex-
plicasse, vt Crucis efformarent figuram:
eoq; signo insinuarunt, tantæ Maiestati

Cru-

a Cyrill. Comm. in Isa.

Crucem non tam à furore Iudæorum, quàm ab amoris incendio per Seraphin adumbrato præparari.

Aptè igitur Sacerdos vtrumque illud Mysterium hì ante oculos habebit, vt pote non præsentis tantùm Sacrificij, sed totius Christianæ religionis fundamentum. Vtq; tantò digniùs diuinum illud trisagion concinat, illud D. Chrysostomi a sibi dictum existimet: *Vnà cum Seraphin canis? Vnà cum Seraphin sta, cum illis alas extende, cum illis regium thronum circumda.* Stet itaque erecto ad Dei laudes animo, constans in eius obsequio, non cadat cum Lucifero, extendat in crucem binas amoris alas, tam corde, quàm corpore crucis mortificationem amplectendo, vt dicere possit cum Apostolo, *Christo confixus sum Cruci*: canat quasi in eodem cum Seraphinis teatro constitutus ante thronum Dei: nulla enim compositio loci, ad omnem deuotionem efficacior.

a Hom. in Seraphin.

Materia autem carminis est Dei Sanctitas & Maiestas, illa infinita & per essentiam Sanctitas, à qua tanquam primo fonte omnis alia sanctitas derivatur: illa tremenda Maiestas, cui omnes exercitus seruiunt; siue mortalium ad Iudaicam perfidiam excindendam armatorum: siue immortalium, ex quibus *a millia millium ministrant ei, & decies millies centena millia assistunt ei.* Id superest, vt Sacerdos, qui tam sancto Numini ministrat, vitæ quoque sanctitatem sectetur, iuxta illud Leuitici. b: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.*

Quod attinet ad alteram hymni partem, Sacerdos, qui prius accesserat ad Ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem caelestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in caelis: iam hîc se confert ad terrestrem Ierusalem, miscetq; se ad turbam plurimam He-

a Dan. 4. b Leuit. 11. c Hebr. 12.
d Matth. 22.

San- bræorum antecedentium & sequenti-
 ef- um Christum, vt ex cælo simul terraq;
 pri- discat, quæ vertat in laudem Dei. Hic
 ua- autem audit, & ad præsens epinicion
 nes accommodat Hebræam voculam, O-
 ad *sanna*: de cuius significatione cum
 ar- haud parua sit controuersia, verisimi-
 bus lior sententia obtinet, eam fuisse sol-
 cies lem nem formulam gratulantium, &
 su- fausta acclamantium, qualis apud nos
 Nu- est, *Iô triumphæ, viuat Rex, bene sit*
 ita- *Principi*. Hic enim sensus & Hebrææ
 an- deriuationi conuenit, & turbarum tri-
 umphalem in modum Christum vt Re-
 par- gem excipientium affectui. Quare &
 at c nos vocem illam ingeminantes, ex in-
 tem timo corde Regi omnium, Dominoq;
 age- applaudamus & congratulemur, bo-
 mi- naq; omnia imprecemur. Obuersari
 elis: tunc animo poterunt acclamationes A-
 eru- pocalypticæ a: *Benedictio, & claritas,*
 He- *& sapientia, & gratiarum actio, honor,*
 æo- *& virtus, & fortitudo Deo nostro in sæ-*
 c. 12. *D cula*

17 a Apocal. 7.

*cula seculorum: vel illa breuissima: Vi-
uat IESVS*, quam velut tesseram,
in corde, ore, scriptis semper habuit
vir sanctissimus Franciscus Salesius Epi-
scopus Geneuensis, qui piè scriptis san-
ctèq; gestis id consecutus, vt nulla æ-
tas de ipsius laude, beataq; memoria
conticescat.

Ne tamen hîc fortè zelus prudentiâ
destituatur, annotari breuiter potest,
bona, quæ Regi nostro gratulamur vel
imprecamur, aut esse interna & iam
possessa, aut externa & possidenda.
Hoc autem ad rem præsentem est dis-
crimen, quod ipsi de bonis internis,
iamq; possessis gratulari tantùm possi-
mus, exprimendo gaudium, quod de
illis haurimus. Nisi fortè addamus im-
precationem inefficacem; adeo tamen
sinceram, vt si à nobis ea bona pende-
rent, illa ipsi propria, imò & sempiter-
na facere vellemus. Sed bona externa &
possidenda possumus (quantum est in
nobis) efficaciter desiderare, optando

vt omnes mortales DEVM Christumq;
cognoscant, reuereantur & ament, idq;
pro virili nostrâ procurando & pro-
mouendo.

C A P - V T III.

*De parte Canonis præcedente
Consecrationem.*

PRæfationem excipit illa pars Mis-
sæ, quæ communiter vocatur
Canon, quasi præfixita fixaque re-
gula ab omnibus in celebratione hu-
ius diuini Sacrificij obseruanda. Con-
stat autem, vt testatur Tridentinum,
*cum ex ipsis Domini verbis, tum ex
Apostolorum traditionibus, ac sancto-
rum quoque Pontificum institutioni-
bus.* In quibus quàm grauitè & de-
liberatè processerint, vel inde colligi
potest, quod paucula verba à quibus-
dam Pontificibus Canoni inserta, qua-
si totidem oracula ad perpetuam me-

moriam in eorum vitis annotentur: ut illa Leonis Primi, *Sanctum Sacrificium, immaculatam hostiam*; & hæc Gregorij Primi, *diesq; nostros in tua pace disponas.*

§. I.

*De silentio Canonis, & memoriâ
Passionis.*

TOtus Canon sacro profundoque silentio peragitur, non nisi tribus humilitatis voculis interrupto: hoc enim omnium ferè gentium opinione, Numinis cultum, pietatemque quàm maximè decet. Imò nullo hymno digniùs prædicari Maiestatem diuinam, quàm arcano silentio, haud obscure insinuat illud Davidis *a*, *Tibi silentium laus Deus in Sion*: ita enim vertit S. Hieronymus, quod vulgatus habet Interpres, *Te decet hymnus Deus in Sion*. Ut omittam silentio denotari il-

lum

a Psal. 64.

lum compositum pacatumq; animi statum, quem ad Deum ritè venerandum adferre sacri Mystæ debemus: gravitatem item negotij, quod pro humana salute quasi soli cum Deo tractamus: instantem denique Christi Domini presentiam, de qua Zacharias a, *Sileat omnis caro à facie Domini.*

Apud omnes quoque Catholicos est in confesso, huic Sacrificij parti quàm maximè propriam esse commemorationem Dominicæ Passionis: non solum ratione Consecrationis, quæ, sicut videbitur cap. 4. viua quædam est & expressa mortis Christi imago; sed aliarum quoque precum & cæremoniarum, quas in perpetuum Christi pro nobis patientis monumentum Ecclesia instituit. Quod tamen non sic accipi velim, quasi singulæ Canonis preces ac cæremoniæ, singulares quasdam partes Passionis designent: sed quod totus Canon per modum vnius signi, si non

D 3 ex

a Zach. 2.

ex rerum vel actionum similitudine, saltem ex voluntate instituentium, in Christi patientis memoriam nos ducat. Quemadmodum in vocibus cernimus, quod non per singulas syllabas singulare quidpiam exprimant in re significatâ; sed hanc totam per illas omnes coniunctas.

Quò autem isthæc memoria promptius excitetur, solet plerumque in primâ Canonis fronte imago Crucifixi depingi: vt Sacerdos ad inchoandum Canonem explicaturus librum, statim ante oculos mysterium habeat, quod eum tunc recolere oportet. Si fors alia imago desideretur, vel prima Canonis littera monere immemorem poterit, est enim maiuscula, T, quam esse Crucis characterem ac symbolum, ex Ezechiele alijsq; tam prophanis, quàm sacris authoribus notius est, quàm vt hîc sit probandum.

§. II.

De Oblatione, Te igitur Clemens-
tissime Pater.

Est hæc tertia ex 4. illis speciebus Oblationum, de quibus egimus Cap. 1. §. 4. tota nempe impenditur, ut varia beneficia, tam pro Ecclesia in communi, quàm pro personis priuatis impetrentur. Dirigitur ad *DEVM Patrem*, non iam ut est nomen toti Trinitati commune, prout factum vidimus Cap. 1. §. 5. sed ut est primæ personæ proprium: id enim correlatiuum *Filij* proximè coniunctum euincit. Tacitè tamen ac ratione eiusdem essentia in solo Patre expresso, cæteræ etiam personæ subintelliguntur. Meritò autem *Patrem* hîc imploramus titulo *Clementissimi*: summæ quippe Clementiæ est, non solum peccatoribus ignoscere, sed eosdem etiam nouis beneficijs cumulare. Addimus obtestationem ad impetrandum efficacis-

cacissimam, per *I E S V M Christum*,
 Mediatorem scilicet & Aduocatum
 nostrum: *Filium tuum*, vt tanto ma-
 gis paterni animi benignitatem com-
 moueamus: *Dominum nostrum*, vt
 Pater non in alienos beneficia confer-
 re, sed Filio suo in suis subditis, disci-
 pulis, familiaribus, amicis, imò fratri-
 bus & membris benefacere censeatur.
 Quidni enim etiam apud Patrem va-
 leat, quod à nobis estimari voluit Chri-
 stus Dominus, cum dixit a: *Amen dico*
vobis, quamdiu fecistis vni ex his fra-
tribus meis minimis, mihi fecistis? Quæ
 sanè ratio ad magnam fiduciam postu-
 lata consequendi sufficere deberet, et-
 iam si magnifica illa pollicitatio b, *Si*
quid petieritis Patrem in nomine meo,
 ore Veritatis prolata non esset. Sed ne
 fortè repulsam adhuc feramus, propter
 illud D. Iacobi c, *Petitis & non accipi-*
tis, eo quod malè petatis: conditionem
 ad benè orandum requisitam adferre

a *Matth. 25.* b *Ioan. 16.* c *Iacob. 4.*

conamur, humilitatem, *supplices te ro-*
gamus ac petimus. Vt enim ait Eccle-
siasticus a, *Oratio humiliantis se nubes*
penetrabit, & donec appropinquet, non
consolabitur: & non discedet, donec Al-
tissimus adspiciat.

Tum supplicem libellum explicare
incipimus, ac Patrem rogare, vt acce-
pta habere dignetur, suaq; benedictio-
ne prosequi *dona & Sacrificia*, quæ of-
ferimus. *Inprimis autem pro Ecclesia*
sancta Catholica: qui ordo maximè ob-
seruandus. Bonum enim totius Eccle-
siæ præcipuè in hoc Sacrificio intendi
debet; non solum quia in se præstan-
tius est, vtpote vniuersalius & ad nobi-
liorem finem ordinatum; sed etiam
quia Sacerdos offert hoc Sacrificium
vt Minister & Legatus Ecclesiæ. No-
tum quippe est, quo pacto Legatus non
debeat primo loco agere res suas vel a-
micorum, sed Reipubl. aut Principis,
à quo mittitur. Nouerit igitur Sacerdos

D S ca-

a Eccli. 35.

cætera omnia, quæ per præsens Sacrificium postulat, eatenus impetranda, quatenus communi bono sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ subseruiunt. Sin verò vel politicum statum spirituali præferat, vel priuata commoda publicis anteponat, se non solùm non exaudiendum, sed fœdæ etiam præuaricationis in sui muneris administratione arguendum.

Beneficia autem, quæ pro Ecclesiâ petimus, ad quatuor capita totidem vocabulis, sed valde prægnantibus expressa, reuocantur. Primum est, vt DEVS dignetur Ecclesiam *pacificare*: quod verbum non est restringendum ad immunitatem ab intestinis, externisq; bellis: sed in ea sumendum amplitudine, qua passim *Pax* in Scripturâ sumitur, pro omni salute, prosperitate, beatitudine. Quamobrem per Christum *Principem pacis* a, quam omnia comitari solent bona (sicuti

è con-

a Isa. 9.

è contra bellum vniuersa mala) Patrem
obsecramus pro bono atque felici Ec-
clesiæ statu. Is verò qua ratione non ex
terrenis tantùm bonis, sed præcipuè
spiritualibus æstimari debeat: cuilibet
Christiano notissimum suppono, qui
aliquando illam Regis sui Pacifici con-
fessionem audierit *a*, *Regnum meum*
non est de hoc mundo. Idem de suâ pace
dicere potuisset; imò dixit æquiualentibus
verbis *b*: *Pacem relinquo vobis, pa-*
cem meam do vobis: non quomodo mun-
dus dat, ego do vobis.

Alterum beneficium petimus, vt
DEVS dignetur Ecclesiam *custodire*:
ne scilicet prosperitatem semel partam,
malis aduersisq; rebus, quas tot hostes
moliuntur, aliquando amittat. Docuit
hanc precandi formulam Saluator ipse,
cùm dixit *c*: *Pater Sancte, serua eos in*
nomine tuo; eiusq; protectionis fiducia,
vel etiam experientia olim tanta erat
inter Christianos, vt S. Iudas inter

D 6 eo-
a Ioan. 18. b Ioan. 14. c Ioan. 17.

eorum titulos posuerit *a*, *In Christo IESU conseruatos*. Tertium beneficium denotat vox *adunare*, id est, congregare, seu colligere: qua petimus incrementum Ecclesie, plurium accessione ad eandem: iuxta illud Ezechielis, *b* *Congregabo vos de populis, & adunabo de terris*. Quartum denique ad reliquorum cumulum postulamus, vt Pater Ecclesiam *regat*: non generali solum prouidentia, quæ nunquam deest; sed illa speciali, de qua in Psalmis *c*, *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ, ibi me collocauit*.

Postquam vniuersum Ecclesie corpus commendatum est Deo, ad particularia eius membra descenditur: ac primò quidem ad Pontificem Romanum, visibile in terris Ecclesie caput & Vicarium Christi. Nec mirum sit pro illo speciatim precari Sacerdotem, pro quo ipse Christus sic orare dignatus

a *In Epist. Can. Ob Ezech. 11.*

c *Psal. 22.*

tus est *a*: Rogavi, inquit, pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: pro quo item cum ab Herode detineretur in carcere, tota Ecclesia sine intermissione oravit. Tum hortante Apostolo *b*, *Memento te Præpositorum vestrorum*, qui vobis locuti sunt verbum Dei, oratur pro Episcopo Ordinario loci: in antiquis Liturgijs ex eiusdem Apostoli consilio addebatur Oratio pro Rege, ut nempe *c* *quietam & tranquillam vitam* subditi agerent. Iam verò servandus Canon Romanus: nisi aliud obtineat speciale privilegium, vel legitima consuetudo. Denique pro privata salute cæterorum fidelium.

§. III.

Memento etiam Domine.

Quamvis inter Theologos controuertatur, an alio quodam sensu detur propriè memoria in Deo: in-

D 7 ter

a Luc. 22. b Act. 12. c 1. Tim. 2.

ter omnes tamen conuenit, illam DEI memoriam, quam precibus imploramus, non nisi metaphoricam esse. Sumitur enim pro nouo aliquo diuinæ misericordiæ effectu, per quem erga creaturas ita se gerat, atque homines solent, quando eorum, quibus optimè cupiunt, opportunâ benefaciendi occasione recordantur. Quod sapienter expressit, & per diuinæ obliuionis antithesin illustrauit S. Gregorius, cùm ait: *a Dei memoria nec obliuione rumpitur, nec recordatione sarcitur, sed dum aliqua deserens prætermittit, more hominum obliuisci dicitur: & cùm post longum tempus, quæ voluerit, visitat, nostræ mutabilitatis consuetudine recordatus vocatur.*

Hoc ergo sensu DEVM rogat Sacerdos, vt meminerit famulorum suorum, non eorum tantùm, qui iam in genere, vel etiam specie commendati fuere ex Ecclesiæ præscripto; sed aliorum quoque,

a l. 32. Moral. c. 6.

que, quos Ecclesia priuatæ Sacerdotis deuotioni commendandos relinquit. Horum igitur memor sit Sacerdos, quorum DEVM speciatim memorem cupit. Non suaserim tamen longiores commendatorum catalogos contexi: hæc enim distractio est parum apta huic parti Sacrificij. Nec velim verbis nimis prolixis vel proprias, vel aliorum necessitates exponi: quam enim paucis Ecclesia in priore §. Seipsam, Pontificem, Antistitem commendauit? Præ quibus publicis negotijs non decet priuatas causas multò longius produci: præsertim apud illum Principem, qui omnium cuiusque miseriarum probe cōscijs ex ipso Veritatis ore nos pridem admonuit *a*, *Orantes autem nolite multum loqui*, cuius rationē mox reddit: *Scit enim Pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum*. Pauca igitur sint verba, sed affectu charitatis, pietatis, gratitudinis, misericordiæq;

a Matth. 6.

diæq; prægnantia. Quarum aliarumq; virtutum erga proximum exercendarum occasio tam in hac commemoratione viuorum, quàm in altera, quæ post Consecrationem sequitur, vitâ functorum se offert.

Quo autem commendandi breuius promptiusq; memoriæ occurrant, varia à varijs traduntur praxes. Non displicet illa, quam ex Gabriele Biel alijsq; fuggerit, qui senectutem suam haud minus pietate, quàm doctrinâ venerabilem reddidit Martinus Nauarrus *a*: vt nempe pro imaginibus memoratiuis accipiantur sex casus Grammaticales. In Nominatiuo Sacerdos seipsum collocet, atque eum, pro quo speciatim celebrare intendit: in Genitiuo parentes tam corporales, quàm spirituales: in Datiuo benefactores: in Accusatiuo inimicos suos & calumniatores, iuxta exemplum pariter & doctrinam Christi Domini *b*, *Diligite inimicos vestros,*

be-

a In manuali c. 25. n. 111. b Matth. 5.

benefacite his, qui oderunt vos; & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Ad Vocatiuum obijciat animo Ecclesiæ, & præsentis inprimis Sacrificij Ministros, quasi ad hæc officia vocatos à Deo: ad Ablatiuum, recordetur pauperum, miserorum, ac ratione damni vel iniuriæ quam passi, afflictorum: præsertim si ipse interdum Sacerdos aliqua iniuriæ causa vel occasio fuerit. Sunt tamen quibus ad hunc usum magis arrideant imagines piæ: vt B. Francisco Borgia quinque vulnera Crucifixi. Quæ sanè, præterquam quod Canoni congruant, in quo Dominicam Passionem memoriâ colimus, aptè etiam diuersis commendandorum classibus accommodari possunt: vt, verbi gratia, ad vulnus manus dextræ oremus pro Magistratu Ecclesiastico, ad vulnus sinistræ pro Ciuili: ad dextri pedis vulnus pro sanguine vel amicitia coniunctis; ad vulnus sinistri pro inimicis: denique intra sanctissimi lateris plagam

ab-

abdamus nosipfos, vnà cum ijs, quibus
 speciatiim Sacrificium applicamus.

Post hanc priuatę deuotionis paren-
 thesin, Sacerdos rursus publicas preces
 nomine Ecclesię resumit: in quibus di-
 uinę bonitatis memorię speciatiim
 commendat *omnes circumstantes*, eos
 scilicet, qui præsentī Sacrificio inter-
 sunt, siue Missam audiunt. Nec frustra
 eorum *fidem* atque *deuotionem* ad Dei
 notitiam refert: pro mensura enim fi-
 dei & deuotionis erga hoc sacrosan-
 ctum Sacrificium, fructum eiusdem
 DEVS confert. Tum pro illis quo-
 que precatur, pro quibus, quamuis
 fortè absentibus, ipse cum populo il-
 lud offert. Ac pro illis tandem, qui spe-
 cialiter ad Sacrificij oblationem con-
 currunt, vel eleemosynam dando in su-
 stentationem Ministrorum, vel quid a-
 liud, saltem ad Sacrificij celebritatem,
 sollempnitatemque conferendo. Illi e-
 nim omnes, non per se quidem, sed
 per Sacerdotem *Sacrificium offerunt*.

Re-

Repræsentat autem Deo , tacite que commendat diuersos fines , ob quos illud à populo offerri contingat : siue in *Sacrificium laudis* , pro beneficijs acceptis ; siue in *Propitiatorium* , pro redemptione animarum ; siue in *Impetratorium* , pro æterna salute , vel incolumitate temporali.

Latissimus hîc Theologo aperitur campus ad explicandos Sacrificij fructus : quinam, & ad quos, quo ordine, quâ quantitate, dispositione, ceterorum indemnitate participantur. Sed Scholis hæc aptior disputatio , quàm Aris : & præter nonnulla ante delibata Sacris operaturo sufficere existimo , si credat , fructus huius incruentæ oblationis esse quàm maximos , quippe per quam *Fructus Oblationis cruenta* , vt loquitur Tridentinum *a* , *uberimè percipiantur* : eosque iuxta CHRISTI Domini institutionem ita dispensari , vt & suam partem tota ha-

habeat Ecclesia, cæteriꝫ; qui ex Eccle-
 siæ præscripto in Canone nominantur,
 & nihilominus magni momenti por-
 tio remaneat, quam Sacerdos ex rece-
 ptâ in Ecclesiâ probatâꝫ; consuetudine
 applicare possit alijs, pro quibus pecu-
 liariter celebrare intendit. Quid enim
 hic difficultatis, si fructus huius Sacri-
 ficij, iuxta quorundam opinionem, in-
 finitus existat? Sed demus communio-
 ri sententiæ illum finitum esse; quidni
 DEVS, qui vel vnicum milij granulum
 ita per vniuersum distribuere potest, vt
 nullus mortalium alicuius expers por-
 tionis existat; multo magis id possit
 circa fructum illum amplissimum? Cæ-
 terùm, cùm nos lateat, quantum ad
 singulos pertineat, præstat de illius de-
 terminatione Sacerdotem non esse sol-
 licitum, sed sequi consilium Doctoris a
 æquè in pietate atque in speculatione
 subtilis: videlicet Deo id totum relin-
 quere, qui optimè norit, quantum pro
 cau-

a Scot. quodl. 20. §. 19.

causis, tum communibus, tum priuatis, habitâ ratione applicationis, vel generalis per Ecclesiam, vel specialis per Sacerdotem factæ, ac dispositionis cuiusque, ex pactis conuentis cum Christo suo, ad vnumquemque pertineat.

§. IV.

*Communicantes & memoriam
venerantes.*

Non est hæc noua Oratio, sed prioris pars, à verbis illis inceptæ: *Te igitur, Clementissime Pater,* & ad sequentem vsque orationem productæ: *Hanc igitur Oblationem:* vbi etiam consuetâ formulâ concluditur, *Per Christum Dominum nostrum.* Idq; postulat verborum connexio, quibus plena sententia deerit, nisi *communicantes* referatur ad vocem præcedentem *offerimus, vel offerunt.*

Porro *communicantes*, quamuis à multis accipiatur de communicatio-
ne

ne nostrâ cum Beatis in cælo, quorum commemoratio sequitur : ab alijs tamen verisimilius intelligitur de fidelium Sacrificium hoc offerentium communionem inter se : id enim suadent verba, quæ summis festiuitatibus interponuntur, hoc modo *· communicantes, & diem sacratissimum celebrantes, & paulò post, sed & memoriam venerantes*, vbi particula aduersatiua *sed*, cum copula *&*, diuersitatem importat ; vt sensus sit : Offerimus communicantes, diemque celebrantes, sed & præterea memoriam venerantes. Per hanc autem fidelium communicationem denotatur vnio, quâ inter se deuinciuntur ; non solum propter eandem fidem, spem, charitatem ; sed etiam propter illius hostiæ oblationem, quam in singulare quoddam, vt loquitur Tridentinum *à, unitatis signum, vinculum charitatis, concordiaq; symbolum*

Sal-

Sess. 13. c. 8.

Saluator instituit. Vnde & eius participatio, S. Damasceno teste, communio appellatur, *Quia*, inquit a, *per illam efficimur unum Christi corpus mysticum*, quod ex fidelium tanquam membrorum per charitatem connexionem compaginatur: quin immò & unus efficimur panis mysticus. Idque deinde confirmat ex Apostolo: *Vnus panis, unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane & uno calice participamus* b.

Sed quidquid sit de literalis sensu communicationis cum Sanctis: reipsâ in hac parte Canonis cum illis communicamus, venerantes memoriam eorundem: ac in primis *gloriosa semper Virginis MARIÆ*, deinde *beatorum Apostolorum*, ac plurimorum *Martyrum* nominatim: tum cæterorum Sanctorum in genere, omniumque patrociniûm implorantes. Primo autem loco veneramur *DEIPARAM*

a. l. 4. fid. c. 14. b. 1. Cor. 10.

param, non solum propter excellen-
 tiam dignitatis, gratiaq; patrocinand:
 sed etiam propter singularem cogna-
 tionem cum praesenti Sacrificio. Ipsa
 enim salutarem eius victimam mundo
 edidit: utq; ex sacro epithalamio disci-
 mus: *venter eius propter virginitatem
 vallatus lilijs aceruus fuit tritici, & u-
 bera eius botri vineae a*, unde meliori
 sui parte caelestem conficimus panem,
 vinumq; exprimimus, ex quibus mun-
 da haec, & *secundum ordinem Melchi-
 sedec b*, oblatio constat. Accedit in hoc
 Dominicae Passionis theatrum nullam
 potiori iure personam introduci, qua
 quae singulari redemptionis praerogati-
 ua gaudens, primarius merito censetur
 Sanguinis Christi effectus. A nulla de-
 nique decentius duci Martyrum cho-
 rum, quam a Martyrum Regina, & plus
 quam Martyre ob *doloris gladium*, qui
 in Passione Filij, iuxta vaticinium Si-
 meonis *c*, *eius animam pertransiuit*.

Por-

a Cant. 7. b Psal. 69. c Luc. 2.

Porro Martyres, siue simul Aposto-
li sint, siue non, in hanc prodeunt sce-
nam, soli q; è sacris tabulis nominan-
tur: per nullos enim Christi Passio ma-
gis ad viuum repræsentrari potest, per
nullos magis honorari hoc Sacrificium.
Ipsi namque Christi *vestigia sequentes,*
eiusq; passionum socij effecti, configurati
sunt morti eius: & re ipsa ostenderunt,
protestationem illam diuinæ potesta-
tis atque dominij in vitam nostram ac
mortem, ad quam faciendam Sacrifi-
cium deputatur, non esse honorariam
tantum ac cæremonialem, (quales in-
terdum in Principum aulis frequentan-
tur) sed obligatoriam, maximeque se-
riam atque synceram: vi cuius tot Apo-
stoli ac Martyres vitam suam in tor-
mentis posuerint: nosq; etiam ponere
parati simus, quando cunque Dei ho-
nor & voluntas tulerit. Hic enim ani-
mus tam luculento opere comproba-
tus maximè commendat præstantiam

E Sa-

2. Pet. 2. 1. Cor. 5. Philip. 3.

Sacrificij, præsertim illius, vbi ex tam nobilis hostiæ oblato pro nobis Sanguine acriores stimuli ad nostrum quoque tanto ignobiliorem offerendum suggeruntur. Atque hinc factum opinor, vt non solùm ad Martyrum memorias, sed super ipsis quoq; eorundem sepulchris tanquam altaribus augustissimum hoc Sacrificium celebrari consueuerit, quia nullus locus vel ornatus, eius dignitatem efficaciamq; magis ob oculos ponit.

§. V.

De Oratione. Hanc igitur Oblationem seruitutis nostræ.

Postquam oblatum est Sacrificium in expiationem culparum, gratiarum actionem, impetrationem beneficiorum; congruebat, vt non negligeretur primarius eius finis, qui est, significare ac protestari supremam Dei excellentiam & dominium, infimamque nostram subiectionem, ac seruitutem: quem-

quemadmodum olim per holocausta, quæ tota in Dei honorem cremabantur, fiebat. In hunc igitur finem noua additur oblatio, ideo *seruitutis* dicta: & ritu quidem singulari, expansis super oblata manibus; sicuti olim quoque victimæ in holocaustum mactandæ manus imponi solitas, ex libris Exodi & Leuitici discimus *a*. Ex quibus vt singularem aliquẽ pietatis sensum colligamus,

Notandum ex Eusebio *b* de demonstratione Euangelica, illam manuum impositionẽ super caput victimæ fuisse quandam substitutionis notam. Cùm enim ratio, pietasq; dictaret, DEVM, à quo omnes vitã animamq; accepimus, summo iure dignissimum esse, in cuius honorem & cultũ, non viliores tantũ animantiũ animas; sed nostras quoque, quibus nihil in mundo præstantius, immolaremus; id verò re ipsa exequi, nec generi humano expediret, nec per ordinariam Dei legẽ licitũ foret; visum est,

E 2 vt

a Exod. 29. Leuit. 1. b Euseb. l. 1. c. 10.

vt animantium animæ nostrarum subirent vices, & in harum redemptionem ac pretium illæ tantisper, indulgente Numinis clementiâ, præstarentur; donec grandis illa succederet victima mundo toties promissa, quæ se offerendo nostrarum omnium animarum pretium copiosum persolueret. In huius itaque substitutionis signum sacrificaturi imponebant victimæ manus, eamq; capite comprehensam atque detentam, quasi pro suo capite aris sistebant.

Satis iam vides, Christiane Sacerdos, quid hic tibi agendum. Agnosce supremum vitæ necisque Dominum: quantum illi debeas, expende. Animam scilicet tuam, omniumq; animas, quorum nomine Sacrificium offers. *Ecce omnes animæ meæ sunt*, dicit Dominus *a*. Hæc est seruitus nobis con-creata, innumerisque tam nostrorum criminum, quàm diuinorum benefi-

cio-

a Ezech. 18.

ciorum titulis cumulata. Sed, ô diuinam Clementiam! debitum non exigit, substitutionem patitur; nec iam hircorum vel taurorum: sed Unigeniti sui, ad quem incruentè immolandum mox accedis. Obstupesce ingens illud pretium animæ tuæ: in huius redemptionem id Deo offer: nec breui vitæ sic redemptæ vsurâ contentus, aude etiam sperare, vt electorum albo adscriptus, æternùm in omni felicitate & gaudio viuas.

Qui præscripta ab Ecclesiâ verba expenderit, videbit ea aptè in hanc sententiam quadrare. Hinc enim dicitur *Oblatio Seruitutis*, quod ad eam speciatim profitendam instituatur: ac simul ad recognoscendum dominium Dei, quod connexionem relatiuâ nostræ seruituti respondet. Per voculam *nostræ*, tam Sacerdotis ipsius, quàm omnium circumstantium, & particulariter offerentium seruitus denotatur: sicut & totius Ecclesiæ per verba sequentia,

E 3 *sed*

sed & cuncta familia tua. Ecclesia enim secundum Apostolum a *Domus* est Dei viui, cuius *domestici* ac familiares, omnes Christi fideles existunt.

Cumque cætera verba sint clara, id tantum ad illa, *diesq; nostros in tua pace disponas*, obseruandum occurrit: Magnum Gregorium hæc addidisse Canonis afflictissimis Ecclesiæ temporibus; *cum gentem contra gentem exurgere, earumq; pressuram terris insistere plus iam cerneret, quam in codicibus legeret*: cum quotidie nouæ & improuisæ clades affligerent, atque ipsa etiam Roma inter Longobardorum gladios trepidaret. Exulante igitur mundi pace ac prosperitate, ad illam quæ Dei est, communibus votis confugiendū censebat. Damna item malaq; præsentia nihili æstimanda, dummodo benignissimus Dominus has exaudiret preces, *ut ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari.*

Quæ

a 1. Tim. 3. Ephes. 2.

Quæ quàm aptè nostris etiam temporibus congruunt!

§. VI.

*Quam Oblationem tu Deus in omnibus
quesumus.*

E Si hæc cõclusio, & quædam veluti recapitulatio quatuor Oblationũ præcedentium: qua Patrem rogamus, vt præsentis Sacrificij oblationẽ, quatenus omnes priores complectitur, *in omnibus*, siue pro peccatis, aut actione gratiarum, siue pro obtinendis beneficijs, aut in holocaustum, *benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemq;* facere dignetur: tam ex parte rei oblatae, per Consecrationem; quàm ex parte Sacerdotis, populiq; offerentis, per suam gratiam ad hoc necessariam. Idq; cum in finem, vt panis & vinum, quæ hætenus, vt diximus c. i. §. 5. Corpus & Sanguinem Christi sub proprijs speciebus futurum repræsentabant,

E 4 iam

iam re ipsa fiant *Corpus & Sanguis Domini nostri IESV Christi*: neque absolute tantum, & in se, sed etiam respectiue, & *nobis*, in vtilitatem scilicet, & salutem nostram.

Orat autem Sacerdos pro effectu Consecrationis, non quod timeat de inefficacia verborum, si modo debito proferantur: sed partim vt non suis viribus, verum diuinæ omnipotentiae effectum a deo supernaturalem adscribat: partim etiam, vt in re tanti momenti omnia tuta timeat, ne forte ex sua parte aliquid desit. Hic enim locum habet illud Sapientis *a*: *Hominis est animam preparare per intentionem consecrandi & sacrificandi*: verum in re tantâ id non sufficit, sed restat, vt & *Dominus gubernet linguam*, qua ritè tanta mysteria peragantur.

Cæterum verba illa, *adscriptam, rationabilem, acceptabilem*, fuisse etiam tempore S. Ambrosij ad rem præsen-

a Prouerb. 16.

tem adhibita, constat ex 4. eius libro de Sacramentis c. 5. duoq; reliqua haud recentiora censentur. In quorum singulis, etsi plures multa mysteria, reconditaq; indagent: saluâ tamen eorum pietate & sapientiâ, breuitati meæ, & fortè etiam literali sensui consultum iri existimò, si dixerò, vnâ esse omnium sententiam, magis minusq; expressam: qua videlicet DEO commendetur Sacrificij oblatio; vt eam *in omnibus benedictam*, & inter dona sibi grata *adscriptam*, & approbatam confirmatamq; quod vox *rata* designat: præterea *rationabilem*, diuinis scilicet rationibus congruentem: ac tandem *acceptabilem*, id est, dignam, quæ non solum ex parte doni, sed etiam ex parte Ministri offerentis à Deo acceptetur: non quidem ex nostris meritis habere, sed sua gratia *facere* dignetur. Neque hoc inusitatum, siue in præsentis Sacrificio, siue in literis sacris; vt verba quæ *idem*, sed sub ratione aliquo modo di-

uerfa significant, multiplicentur: tum ad magis declarandam rei magnitudinem, tum etiam vt longiore eiusdem rei consideratione magis nutriatur & crescat affectus. Præterquam quod singulis Crucibus, quæ hîc quinæ formantur, singula etiam verba aptari conueniret.

C A P V T I V.

De Consecratione.

Post oblationes verbales haud frustra, vt hætenus vidimus, multiplicatas, vna tandè sequitur realis Oblatio, sanè dignissima tanto præuio apparatu, per quam nimirum incruento verborû gladio *idem ille Christus in altari immolatur, qui in ara Crucis semel seipsum cruentè obtulit.* Quod qua ratione fiat, etsi ab alijs aliter explicetur, facile intelligitur per occisionem quandam mysticam & repræsentatiuam; qua
 quan-

quantum est ex vi significationis & veritatis verborum, Christi Corpus separatim à Sanguine, Sanguis à Corpore sub speciebus panis & vini ponuntur, tanquam corpus & sanguis victimæ occisæ. Sic enim aptissimè repræsentatur cruentum Christi Sacrificium semel in Cruce peractū, quo Sanguis eius à Corpore realiter separatus est, & Corpus à Sanguine per violentā huius effusionē.

Quod si alicui non placeat in hac representatione constituere veri huius essentiam Sacrificij: in omni tamen sententia vti illa potest ad diuinę passionis mortisq; memoriam, saltem accidentaliter ex Christi institutione cum eodem coniunctam. Nulla enim magis expressa, aut humanæ necis aut victimę iam mactatę imago; quàm si vno in loco corpus, in altero separatim totum sanguinem exponas. Vt exemplo Agni Apocalyptici in cælo stantis quasi occisi amplius declarabitur c. 7. ad *Agnus Dei.*

E 6. sig. 5. I.

§. I.

*De Personâ, quam Sacerdos hîc
sustinet.*

HOc præcipuè loco Sacerdos il-
lud S. Ignatij a, in Epistola ad E-
phesios sibi dictum existimet, *Estote
Ministri Dei, & Os Christi:* vt enim o-
ptimè obseruat S. Ambrosius l. 4. de Sa-
cramentis c. 4. *reliqua omnia, que di-
cuntur, laudem Deo deferunt: oratio
præmittitur pro populo, pro Regibus, pro
cæteris: ubi venit ut conficiatur ve-
nerabile Sacramentum, iam non suis ser-
monibus Sacerdos, sed utitur sermonibus
Christi.* Hinc non aliter, quàm si ipse
esset Christus, ait: *Hoc est Corpus
meum: Hic est Calix Sanguinis mei.*

Consideret igitur, cuius hîc perso-
nam exhibeat, nec vultum tantùm, o-
culos, manus ad eius dignitatem & ma-
iestatem componat, quod & histriones

no-

a Epist. 14

norunt, quando licet sint vilissimi, e-
mentito habitu Regem aut Cæsarem
in theatrum deferunt: sed præsertim
suppares Saluatori animos induat, eaq;
in Deum religione, in eundem ac pro-
ximum charitate, deuotione & mentis
elevatione hoc Sacrificium offerat, qua
Christus idem obtulit in vltimâ Cœnâ,
vel etiam in Cruce: quantum tamen
mortalibus eius sequi vestigia passibus
haud æquis conceditur.

Cogitet etiam hîc sese in nobilissimo
sanctorum Angelorum versari teatro:
nam, teste Chrysostomo *a*, *per id tem-*
pus & Angeli Sacerdoti assident, & cœ-
lestium potestatum vniuersus ordo cla-
mores excitat, & locus Altari vicinus,
in illius honorem, qui immolatur, An-
gelorum choris plenus est. Qui ocula-
tissimi spectatores omnia interna Sa-
cerdotis & externa considerant, sta-
timq; notant, si quid in illis dissonum
sit à persona, quam sustinet. Sed men-

E 7 tis
supra l. 6. de Sacerd. c. 4.

tis oculos maximè in Christum totamq; Sanctissimam Trinitatem omnia intuentem intendat, & ab occulto præcone (Angelorù scilicet assistentium aliquo) illud sibi inclamari intelligat, *Hoc age.*

§. II.

De Consecratione Corporis Christi.

Quid porrò Sacerdoti agendum in Consecratione panis, præscribitur verbis sequentibus, *qui pridie quàm pateretur, &c.* Quorum alia præambula sunt ad Consecrationem, & à Sacerdote proferuntur historicè & recitatiuè: alia vim Consecrationis continent, atque etiam personaliter & enunciatiuè dicuntur. In historicis refertur, quo pacto Dominus noster hoc Sacrificium instituerit, Patriq; obtulerit in vltima Cœna: vt *inspiciat* Sacerdos, & *faciat secundùm exemplar*; idq; tam perfectum & singulare, vt ad imitationem, neque quoad oculos & manus, neque

neq; quoad verba quicquam desideretur. Per consecratoria Sacrificium peragitur: vtraq; compendio explicanda.

Priorum initium est, *qui pridie quàm pateretur*: Is namq; *dilectissimus Patris Filius Dominus noster IESVS Christus*, cuius sub finem prioris orationis meminimus, apud Patrem: is, inquam, pridie suæ Passionis, cum aduersus eum pararemus vincula, flagella & Crucem, parauit nobis salutarem hanc mensam, hostiamq; instituit, quæ non cetera tantum scelera, sed immane etiam illud aduersus ipsum sacrilegium, & plus quàm paricidium expiaret. *Accepit autem panem*, vt disceremus hanc victimam haud minus animabus fore necessariam vtilemque, quàm corporibus panem: *in sanctas & venerabiles manus suas*: ex quarum solo cōtactu nobis venerationi esse deberet, etiam si maiora abesset mysteria. *Et eleuatis oculis in cælum*, tū vt doceret nos vniuersas animæ nostræ cogitationes & vires, dum hæc geruntur, à terra in

cœlum transferre; tum etiam vt tantū operis, quod erat patraturus, primam causam authoremq; agnosceret *Patrem suum Omnipotentem*, quem esse in cœlis, dicere nos & cogitare in Oratione sua docuerat. Deinde præmissâ *gratiarum actione*, quam alias quoque ante insigniora miracula præmittere consueuerat, vt in multiplicatione panum, & Lazari resuscitatione, *Benedixit*, siue consecrando, vt aliqui volunt, siue potius bene precando, & diuinam omnipotentiam super panem inuocando, vt præsto esset, & iam & futuris Sacerdotum consecrationibus. Post hæc *fregit* panem, vel iam consecratum, vel potius mox consecrandum, *deditq; discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes.*

- HOC EST ENIM CORPVS MEVM.

Hæc tandem miranda potentissimaq; sunt verba, quibus in persona Christi à Sacerdote prolatis, cœli fores aperiuntur, & annuente æterno Genitore

fore è sinu eius Unigenitus descendit: atque ille Rex gloriæ desideratus cunctis gentibus, quem cœli cœlorum capere non possunt, in ara se sistit, & sub exiguæ hostiæ inuolucris, inter Sacerdotis manus collocatus amabilissimo ore totiq; humano generi propitio dicit, *Ecce adsum.* Est quidem solum Christi Corpus, cuius præsentiam speciali iure ad sui veritatem sacra verba deponunt: sed illud arcano nexu, aureâque veluti catenâ, & diuinissimum Sanguinem, & sanctissimam Animam, atque ipsam Diuinitatem, omnesque cœlorum delicias & gratiarum thesauros secum trahit.

Non est animus veritatem hanc Catholicam à sanctis Euangelistis *a* commemoratam, & à D. Paulo *b* repetitam pluribus demonstrare, aut contra Nouatores propugnare: *procul profani* à tantis mysterijs, vel vt sacrâ magis for-

a Mat. 26. Marc. 14. Luc. 22.

b 1. Cor. 11.

formulâ vtar, *foris canes* a. Neque præ-
 sentis est instituti, vt scholastica subtili-
 tate mirabilem illam transsubstantia-
 tionem & sacramentalem præsentiam,
 aliorumq; mirabilium memoriam, que
 in hoc Sacramento abscondita sunt,
 perscrutemur: magis amat ad aras no-
 ster Redemptor simplicem fidei oculo-
 rum, quàm sublimium speculatorem
 intellectum. Primum igitur hoc obse-
 quium Christo Domino suâ nos præ-
 sentiâ dignanti exhibeamus: credamus
 simpliciter verbis eius, eaq; *in illa pro-
 pria & apertissima significatione, quam
 vt Tridentinum loquitur b, præ se fe-
 runt, & secundum quam à Patribus in-
 tellecta sunt, verissima* fateamur. Ideoq;
 sepositis fictitijs & imaginarijs tropis,
*hoc, scilicet id quod sub specie panis of-
 fertur, (interprete eodem Concilio c,) atque a deo continetur, verè ac re ipsa
 esse Christi Corpus, firmissimè*
 teneamus.

§. III.

a *Apoc. 22.* b *Sess. 13. c. 1.* c *Sess. 13. c. 4.*

§. III.

De eiusdem adoratione, elevatione, & religioso contactu.

Posita hac fide, nullus dubitandi locus relinquitur, quin tantę Maieſtati, quamvis sub ſpecierum velamentis latentis Patrię cultum, qui vero Deo debetur, exhiberi oporteat. Vt enim vtaratione Concilij Tridentini *a*, quę hęc latet Maieſtas, idem ille eſt Deus, quem Pater introducens in orbem terrarum, dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei, quem Magi præcidentes adorauerunt: quem denique in Galilea ab Apostolis adoratum fuiſſe, Scriptura teſtatur b*: eandem igitur venerationem exigit. Quam, vt reddat Sacerdos, postquam iam iterum per Conſecrationis verba, Dei Unigenitum in orbem terrarum introduxit,

a Sess. 13. c. 4. b Psal. 96. Hebr. 1.

Matth. 2. Matth. 28. Luc. 24.

duxit, vnà cum Angelis altare circum-
ambientibus, cum præsertim & ipse sit
Angelus, aut certè esse debeat, Nu-
minis præsentiam agnoscit, & genu-
flectens quàm potest submississimè ac
religiosissimè omnium Dominum ad-
orat.

Tunc verò toti etiam populo ado-
randum proponit eleuata super caput
hostia, non solùm ad commodiorem
adorantium adspectum: verùm etiam
in venerationis ac submissionis argu-
mentum. Apud plurimas enim natio-
nes, ac præsertim Orientales in vsu po-
situm, vt quæ singulari cultu prosequi
volunt, si ita res ferat, capiti imponant,
quasi se suaq; omnia illi submittentes.
Simul Christum repræsentat *exaltatum*
à terrâ a in Crucem, omniaque ad se
trahentem: & è cœlis Angelos, & in
terris mortales, quin ipsos etiam infe-
ros. Ita procutante Patre, vt in nomine
IESV, vbicunque fuerit, etiam in altari,

omne

2 Ioan. 12.

omne genu flectatur cœlestium, terre-
strium, & infernorum a. Denique Ec-
clesiæ, pro qua apud DEVM legatione
fungitur, eius veluti gestæ rationem
reddens, ostendit quàm *magna & pre-*
tiosa b è cœlo retulerit dona: quæ vo-
lentibus frui ad omnem salutem & bea-
tatem deseruiant.

o! Mira fanè *benignitas & humanitas*
Saluatoris nostri c, quod vel semel po-
puli venerationi exhibitus è Sacerdotis
manibus non euolet, rectaq; via Em-
pyreum cœlum glorioso debitum cor-
pori vno impetu petat. Sed placet diu-
tius *diuitias sui erga homines amoris,*
quas in hoc Sacramento *effusas* Tri-
dentinum *d* testatur, nobiscum com-
municare. Reponi ergo à Sacerdote
in altari se finit, eiusq; manibus sæpius
contrectari.

O quàm puras decet esse eius manus,
quantis meritis graues, quæ sub candi-
dis

a Philipp. 2. b 1. Pet. 2. c Tit. 3.
d Sess. 13. c. 2.

dis panis exuuijs cœlesti illud pignus
attrectant! Vidit quondam *Isaias a*
unum de Seraphim non manu, sed
forcipe tulisse calculum de altari: cur
autem forcipe? Non erat periculum,
ne ignis læderet angelicas manus: sed
præ religione ac reuerentia, prunam
Deo sacram aliter contingere Seraphi-
nus non audebat. Quo fortè exemplo
Christianos in Græcia Sacerdotes ar-
genteis olim aureisq; forcipibus vsos
legimus, quas ad cœlestem hanc pru-
nam ex altari capiendam exhiberent.
Utinam vniuscuiusque manus Sacerdo-
tis, quibus sacrum Domini Corpus at-
tingit, sint Seraphicæ forcipes! Utinam
auro charitatis fulgeant, & cæterarum
splendore virtutum, veluti gemmarum
coruscant!

Huiusmodi reor fuisse manus magni
illius *Conradi Eginonis*, Apostolici per
Germaniam Legati, cuius digiti, quibus
sacrosanctam hostiam sub Sacrificium

a *Isa. 6.* b *Spondanus an. Xpi 1225.*

attrectabat, ea luce splendere soliti, ut ad legendum, scribendumve, etiam obscurâ nocte, lucernis alijs non esset opus. Traxerant hanc lucem à religiosissimo contactu Domini Corporis: ut olim Moses *gloriam vultûs à consortio sermonis Domini* a. Nisi malis internæ radios sanctitatis, qui aliorum aliquando Sanctorum illustrant faciem, ex huius digitis promicuisse: quod inter sacrificandum in hos maximè anima se diffunderet, & vi amoris ac religionis impetu per digitos quodammodo erumpere, Dominumq; suum amplecti, cum eoq; coniungi gestiret.

§. IV.

*De Consecratione Sanguinis
Christi.*

Liberalissimus noster Dominus, haud contentus se semel Patri pro nobis obtulisse sub accidentibus panis, ite-

a 2. Cor. 3. Exod. 24.

iterum sub vini speciebus se offert; eundem quidem quem prius, sed noua verborum forma, nouo item titulo religionis atque amoris. Religio quippe erga Patrem integrum postulabat Sacrificium, quod non nisi sub vtraque specie exhibetur; erga nos amor completum volebat spirituale conuiuium, quod non solo cibo, sed potu etiam spirituali constat. Quem futurum suum Sanguinem luculenter antea promiserat, cum diceret *a: Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Accedebat perfecta representatio mortis Christi: de qua cum initio huius capituli dixerimus, reliquum est, vt sacrosancta verba paucis exponamus.

Nec opus hæere in præambulis, quæ *simili modo* gesta, atque ante consecrationem panis, similiter quoque explicantur: excepto quod hîc addatur, *postquam cœnatum est*, quod de cœna legali, qua Christus agnum pascha-

a Ioan. 6.

schalem cum discipulis comederat, de-
bere intelligi, colligitur ex Tridentino a
Sess. 22. vbi præsentis Sacrificij institu-
tionem describens, ait Christum cele-
brato veteri pascha, quod in memoriam
exitus de Aegypto multitudo filiorum
Israël immolabat, novum instituisse pa-
scha, se ipsum ab Ecclesia per Sacerdotes
sub signis visibilibus immolandum, in
memoriam transitus sui ex hoc mundo
ad Patrem: concinitq; Ecclesia in festo
Corporis Christi:

Post agnum typicum expletis epulis

*Corpus Dominicum datum Discipulis,
Eiusq; rationem paulò post reddit,*

Dat panis cœlicus figuris terminum.

Omitto disputationem scholasticam,
an præter cœnam legalem præcesserit
etiam communis cœna. Post priorem
certè accepit Christus hunc præclarum
calicem, eundem scilicet, quem acci-
pit Sacerdos, ratione eiusdem san-
ctissimi Sanguinis, qui finitâ Confe-

F. d. 22. c. 1.

a Sess. 22. c. 1.

eratione in Calice continetur. Calicem verè *præclarum*, quo epitheto tot ante sæculis eum decoravit regius Vates, cùm mensam Eucharisticam spiritualiter inebriantem describens, exclamavit a: *& calix meus inebrians quàm præclarus est!*

Sequuntur verba Consecrationis, *Hic est enim calix Sanguinis mei*, quæ ex S. Luca *b*, & Apostolo *c* desumpta æquivalent illis ex Matthæo *d*, & Marco *e*, *Hic est Sanguis meus*; siue per metonymiam ponatur cōtinens pro contento: siue per hypallagen *calix Sanguinis* accipiatur pro Sanguine calicis: quomodo vulgò dicimus effundi vas aquæ, vel calicem vini, quando aqua vel vinum contentum effunditur. Maluit autem Ecclesia ex pluribus formis æquivalentibus præscribere supradictam: quia per *calicem Sanguinis* magis expressè significatur Sanguis, vt in

Pas-

a *Psal. 22.* b *Luc. 22.* c *1. Cor. 11.*
d *Matth. 26.* e *Marc. 14.*

Passione effusus, & iam potabilis, quam per verba alterius formæ. Atque hæc verba (exceptâ particulâ *enim*, quæ solius connexionis causâ apponitur) vel iisdem synonyma, in omnium sententiâ necessaria & essentialia sunt ad valorem Consecrationis: an verò sola, ut plures volunt, an cum sequentibus, vel quibusdam eorum, adhuc lis est sub Iudice hîc minimè determinanda. Cæterum licet non omnia verba huius formæ, quæ ut à Christo dicta recitantur, habeantur in Scripturis: *credimus tamen*, inquit Innocentius III. *quod formam verborum, sicut in Canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis acceperint eorum successores.*

Ad cæterorum quoq; verborum sensum quod attinet, placebit, opinor, si eiusdem Innocentij III. de hac forma consulti explicationi insistamus: Capite enim supra citato ait, cum in textu Evangelico tantum ponatur *novi Te-*

F 2 *sta-*
a cap. Cum Martha, de celebr. Miss.

stamenti, hinc interponi *æterni*: tum quod nouum Testamentum, siue promissio, quæ Christi Sanguine sancitur, non temporalia concernat bona, sicuti vetus faciebat, sed æterna: tum etiam quod illæ solæ voluntates testatoris immobiles, æternæq; existant, quæ nouissimæ sunt, eiusq; morte confirmantur: quod Christi testamento conuenire ibidem ex Apostolo probat. Addit calicem hunc dici *mysterium fidei*, quoniam aliud ibi creditur, quàm cernatur; & aliud cernitur, quàm credatur: cernitur species vini, & creditur veritas Sanguinis Christi, ac virtus unitatis & charitatis. Atque hæc ex Innocentio.

Postrema formæ verba, *Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, ab alijs intelliguntur de mystica effusione Sanguinis in præsentis Sacramento, ab alijs de effusione reali in cruce: quidni cum pluribus de vtraque intelligamus? Dicitur autem effundendus *pro multis*, quoad efficaciam;

caciam; etsi pro omnibus, quoad sufficientiam: nisi malis per multos intelligere omnes: quia sunt multi. Additur, *in remissionem peccatorum*: teste enim S. Ioanne a, *Sanguis eius emundat nos ab omnibus peccatis*. Ad quod præsignificandum etiam in lege veteri *omnia in sanguine mundata, & sine huius effusione non factam remissionem*, videre est in Epistola ad Hebræos c. 9.

1. Ioan. 1.

§. V.

Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.

Est ea ac semper fuit magnificentia diuina, pro summis in nos collatis beneficijs nihil reposcere, præter eorum memoriam: abiectissima verò ingratitude nostra, omnium obliuisci. Nota sunt eximia Dei benefacta in populum Hebræorum suæ familiæ primogenitum: *Non fecit taliter omni*

F 3

na-

nationi a: nihilominus non fuerunt memores multitudinis misericordiae eius b. Idq; in gentis illius opprobrium haud immerito vertit D. Bernardus serm. 11. in Cantica, vbi erga DEVM gratitudinem commendans, *nolo*, inquit, vos *Iudaico notari opprobrio, de quibus Scriptura testatur, quod non fuerint memores benefactorum eius, & mirabilium, quae ostendit illis.*

Quod Iudaicum opprobrium vt à suis Christianis Saluator auerteret, non solum in iugi, quod instituit, Sacrificio, suae Passionis, vnde reliqua beneficia profluxere, imaginem, ea qua supra dicebamus ratione, adumbravit: verum etiam vt in illam mentis oculos intenderent, hisce mandauit verbis c: *Hoc facite in meam commemorationem, quae paulò aliter ex Apostolo ad Canonem accommodata, eundem tamen sensum habent: qui scilicet in festo Corporis Christi hoc rhythmo redditur:*

Quod
a Psal. 147. b Psal. 105. c Luc. 22.

*Quod in cœna Christus gessit,
Faciendum hoc expressit*

In sui memoriam.

Atque hinc factum, ut tam præsens Sa-
cramentum, quàm Sacrificium dicatur
Eucharisticum, quasi gratitudinis ergo
institutum. Prima enim, eaq; præcipua
gratitudinis pars in memoria benefi-
ciorum consistit, tanquam cæterorum
officiorum, quæ benefactori debentur,
fundamento. Quemadmodum & su-
prema ingratitude in beneficiorum
obliuione ponitur: cuius rei causam
quidam à sæculi Sapientibus attigit,
quia nunquam fieri gratus potest, cui
totum beneficium elapsum est. De ge-
nuflexione & eleuatione Calicis, quæ
illi mandati recitationem exci-
piunt, videantur di-

cta §. 3.

a Sen. l. 3. de ben. c. 3.

F 4

CAP. 5.

CAPUT V.

De parte Canonis sequente Con-
secrationem.

Ferunt a Henricum III. Angliæ Re-
gem, qui quotidie tres Missas cum
cantu præter alias priuatas audiebat,
petente aliquando S. Ludouico Gallia-
rum Rege, *cur tot Missis, & non fre-*
quentius concionibus vacaret? hoc de-
disse responsum, haud minus vrbanita-
tis, quàm prudentiæ plenum, *se malle*
amicum suum sapius videre, quàm de eo
loquentem, licet bona dicentem, audire.
Haud aliter, si Christum ames, de hac
Sacrificij parte sēties, ô Sacerdos, eamq;
tum cæteris eius partibus, tū alijs rebus
diuinis iure merito antepones: quod
hîc tandem salutari suauissimaque eius
præsentiâ tibi detui frui, de quo alibi
tam magna & eximia, siue à Prophetis com-
me-

mo-

a Spond. & Bzon. in Annal. an. 1272.

morari, siue etiam ab Angelis prædicari accepisti. Amabis autem Christum, si dignè, utq; oportet, hisce mysterijs opereris: charitatis enim vestem hæ postulant nuptiæ, nec alius quàm amoris ignis hoc holocaustum succendit. Breuis quidem amanti est huius præsentiaë mora; sed quàm felix & fructuosa, si rectè uti noris! Quod à Christo dictum, *Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi*, id de eius in altari præsentia dictum existima: hac enim durante, lumen suum & Numen Christus spargit, & in modum benefici Solis cœlestes gratiarum radios, tum in omnem partem, tum maximè in circumstantes, atque ipsum Sacrificantem diffundit: quibus & pietatem eorum illuminari, & charitatem inflammari necesse est: dummodo tamen non diligant magis tenebras, quàm lucem. Id ne fiat, eorum, quæ sequuntur, consideratio iuuabit.

F. S. I.

Ioan. 9.

§. I.

De Oratione, Vnde & memores
nos serui tui.

Post memoris animi præceptum, è
sacris tabulis recitatum, eum tum
suo & ministrorum; tum populi nomi-
ne profitetur Sacerdos: memorem in-
primis *Dominicæ Passionis*, quam me-
ritò *tam beatam* vocat; quoniam no-
bis ab illa omnis beatitudo tam præ-
sentis vitæ, quàm futuræ veluti è fonte
promanat: *nec non & ab inferis Resur-
rectionis, sed & in cælos gloriosa Adscen-
sionis*; in quibus duobus mysterijs quid-
nam momenti ad salutem nostram con-
sistat, vt præ cæteris commemorari o-
porreat, diximus c. i. §. 10.

Horum autem memoria est Deo glo-
riosissima: quippe per quam testemur
eum esse horum omnium mysteriorum
donorumque authorem: quæ cum su-
pernaturalia sint, longè magis diuinam
omni-

omnipotentiam & bonitatem com-
mendant, quàm alia Dei opera, etiam
cœli terræq; creatio. Si enim, teste Au-
gustino *a*, *gratia Dei non solum omnia*
sydera & omnes cœlos, verum etiam o-
mnnes Angelos supergreditur, quid de lu-
mine glorię, quid de hypostatica unio-
ne, omnibusq; alijs promissis & donis,
quæ D. Petrus *b maxima & pretiosa an-*
tonomasticè vocavit, sentiendum?

Nec nudam modò memoriã va-
euamq; adferimus, sed cum *hostia*, quæ
tam præclaræ Maiestati, eiusq; benefi-
ciorum magnitudini sufficiat: cum *ho-*
stia pura, quam Dominus per Mala-
chiam *c* nomini suo *in omni loco* offe-
rendam prædixit: cum *sancta*, quam
Pater sanctificavit *d*, & unxit oleo hy-
postaticę unionis, præ consortibus suis e-
cum *hostia immaculata*, quippe quæ si-
mul est Sacerdos & Pontifex, sanctus,
innocens, segregatus à peccatoribus f.

F 6

de-

a l. 2. ad Bonif. c. 6. b 2. Pet. 1. c Malach. 1
d Ioan. 10. e Psal. 44. f Hebr. 7.

denique cum pane vite eterne, de quo ipse Saluator a, *Qui manducat hunc panem, viuet in eternum, & calice salutis perpetua.* Nam totum hoc Sacramentum esse quoddam pignus futurae gloriae & felicitatis, docemur in Tridentino b, & in oratione Ecclesiae, quae praescribitur in festo Corporis Christi, *fac nos diuinitatis tuae sempiternam fruitione reple-ri; quam pretiosi Corporis & Sanguinis tui temporalis perceptio praefigurat.*

Ne verò tanto antidoro, diuinisque beneficijs pari nobis quidpiam arrogemus, & quasi cum Deo compositi c, ex quo certare & iustificari videamur, additur in Canone, *de tuis donis ac datis:* ac si cum Dauide d diceret Sacerdos, *Quis ego ac populus meus, vt hæc tanta munera offeramus? Tua sunt omnia, & quae de manu tua accepimus, dedimus tibi.* Quare tantum abest, vt veterum beneficiorum nomina dissoluamus, vt

ac-
a Ioan. 6. b Sess. 13. c. 2. c Iob 9.

d 1. Paralip. 29.

accessione nouorum ea plurimum cre-
scant; atque ita semper diuine Maiestati
obstrictissimi sumus.

§. II.

*Supra quæ propitio ac sereno
vultu &c.*

CVM nihilominus, Tridentino te-
ste a, tanta sit Dei erga nos bonitas,
ut nostra velit esse merita, (Sacrificia hinc
dicamus) quæ ipsius sunt dona: neque a-
liud creaturæ erga creatorem conditio
ferat: rogamus vsitatâ apud sacros au-
thores metaphora, ut propitio ac sereno
vultu ea respicere dignetur; sicuti trium
sibi charissimorum in veteri lege mu-
nera sacrificiaq; respexit, & accepta ha-
bere. Quod vt sano sensu intelligatur,

Notandum, in præsentî munere, seu
Sacrificio, reperiri duo, rem ipsam ob-
latam, & actionem offerentis: hanc ite-
rum distingui in actionem offerentis

F 7

prin-

a Sess. 6. c. 16.

principalis, quem Tridentinum *a* docet esse ipsummet Christum, & in actionem offerentis ministerialis, qui est Sacerdos ex hominibus assumptus, ac suo etiam modo ipse populus. Quoties porrò nouæ Legis Sacerdos à Deo gratiam & benedictionem suo Sacrificio petit, non considerat illud ut in re oblata consistit; neque ut in actione principalis offerentis: sed ut dicit actionem, qua Minister vel populus illud offert. Etenim res oblata est ipse Filius Dei, de quo vox cœlestis *b*: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui*; cui nemo hominum vel Angelorum quidpiam gratiæ vel beneuolentiæ apud Patrem suis precibus adijcere præsumat. Pari supra preces & benedictiones nostras eminentiâ gaudet eiusdem Christi oblatio. Sed oblatio Ministri ac populi, benedictione & gratiâ indiget, atque hanc suis precibus Sacerdos implorat. Quo enim vi-

ctima,

a Sess. 12. c. 4. *b* Matth. 3.

ctima, quæ offertur, in maiori est pretio & amore apud Patrem, eo grauius delinquent, qui haud pro dignitate illam tractant. *Nec appendit Deus*, inquit alicubi D. Gregorius, *quantum in eius Sacrificio, sed ex quanto offeratur*: quod utinam in tantæ hostiæ oblatione ad eam saltem religionem charitatemq; adscendat, qua *Abel, Abraham, Melchisedech*, victimas longè inferiores obtulerunt!

Horum autem præ alijs memoria celebratur, non solum quòd eorum sacrificia fuerint quædam figuræ, siue, ut cum S. Augustino a loquat, *prophetiæ futurae victimæ, quam Christus obtulit*, & adhuc in altari offert: verum etiam Sacerdotem sui muneris admoneant, ut dum suæ oblationi parem de cælo gratiam ac fauorem exoptat, parem quoque cum Abele innocentiam, cum Abrahamo fidem, cum Melchisedech religionem coniungat. Ob iunoxium

il-

a l. 20. cont. Faust. c. 18.

illum, gratumq; Cœlestibus candorem respexit Deus ad Abel, & ad munera eius a. Magni verò illius Patriarchę obedientia & fides, quam tum alibi sæpe, tum præsertim vsque ad mortem dilectissimo filio inferendam demõstravit, hoc inter alia præmium retulit, vt in semine eius oēs nationes benedictionem sint cõsecutę. Sua deniq; Melchisedecũ religio ad eam gloriam euexit, quã multis capitibus celebrauit Apostolus in Epist. ad Hebr. b, similitudinem nimirũ cum Filio Dei. De quo quia, eodem Apostolo testante c, grandis est sermo, & ininterpretabilis ad dicendum, ommissis cæteris, illud vnicum à nouę legis Sacerdotibus notatũ velim, Melchisedech ab Apostolo proponi sine patre, sine matre, sine genealogiã: non quod vnus de beatis Spiritibus fuerit, vt Origenes, alijq; putarunt; sed quod de parentibus, genereq; quod habuit, sicut & de initio eius & fine, nulla in sacris Literis memoria

a Gen. 4. b c. 5. 6. 7. c c. 5.

ria extet. Quod mysticum Scripturæ silentium, præterquam quod insigni emblemate Christi Sacerdotiũ repræsētet, tacitè nos monet, vt quisquis est *Sacerdos Dei Altissimi*, etsi secundum conditionem humanam in mundo viuat, immemor tamen mundi, rerumque in eo charissimarum, etiam parentum ac generis, soli DEO, suoq; apud eum officio vacet: haud aliter ac si præter DEVM & ipsum nihil in mundo existeret; aut certè nullius curâ, nisi quam DEVS mandat, ad ipsum pertineret.

Hunc Canonis paragraphũ hæc claudunt verba, *Sanctum Sacrificium, immaculatam hostiam*: multi ea referunt ad Sacrificium Melchisedech, de quo proximus sermo præcessit; sed melius alij per Appositionem coniungunt cum initio paragraphi, vt sensus sit: Supraque dona, quæ sanctum hoc Sacrificium & immaculatam hostiam constituunt,

respicere digneris. Est quidem inter ea
magna interiectio : sed quæ sacræ ora-
oni grauitatē & magnificentiam ad-
dat. Quam opinionem suadet, quod
prædictam clausulam sacro Canoni ad-
diderit Leo I. vt retulimus c. 3. sub ini-
tiam : in solo autem Sacrificio Mel-
chisedech non apparet ratio tam præ-
gnans addendi aliquid Canoni, sed in
Sacrificio Christiano. Nihil quippe
efficacius ad diuinam erga nos miseri-
cordiam commouendam, quàm san-
ctitas & innocentia Filij, qui pro nobis
immolatur. Quare Pontifex non con-
tentus vtramque fuisse in præcedenti-
bus semel commemoratam, ad maio-
rem emphasim atque affectum repeti
curauit, iterumq; Patri quasi per
modum recapitulationis
repræsentari.

§. III.

§. III.

*Supplices te rogamus, Omnipotens
Deus, &c.*

HAud à veritate abluserit, qui ad
aram, quando sacrificatur, ob-
iecerit animo mysticam Iacobi scalam,
quæ cœlum terræ, diuinaq; humanis
coniungat, & Angelorum, nunc ad Re-
gi suo inseruiendum descendentium in
terram, nunc in cœlum, ad vota homi-
num deferenda adscendentium, viam
non tam faciat, quàm designet. Quo
pacto sub Sacrificij tempus descédant,
vidimus cap. 4. §. 1. in præsentī ora-
tione eorum adscensum imploramus.
Cumq; aulicis iniussu Regis, cui hono-
ris, seruitijq; causâ assistunt, abire non
permissum: rogamus Deum, atque vnâ
Christum, vt adscensum illis mandet;
quo Sacrificia & vota hîc à nobis ob-
lata, ad sublimius cœlorum altare ex-
hibeant. Sed quodnam, inquires, hoc

An-

III.

Angelorum officium? quod illud sub-
lime altare? quis sanctus iste & singula-
ris Angelus, qui præ alijs huic ministerio
præest?

Quod spectat ad primum: pinguiori
Minerua id conciperet, qui existi-
maret, aut Christi Corpus & Sangui-
nem reipsa ab Angelis deferri in cœ-
lum, aut non aliter ad Deum peruenire
Sacrificia nostra & vota, quam Angelis
qualecunque tandem officium circa ea
præstantibus. Beatos illos Spiritus pre-
ces nostras, Sacrificiaq; perferre in cœ-
lum, (quod ab illis fieri, in Scripturis
discimus) in duobus præfertim officijs
consistit, quæ benevolentissimè & fru-
ctuosissimè humano generi impendunt.
Primum est, quod suas cum nostris pre-
ces & oblationes coniungant: ut no-
stræ minùs dignæ & efficaces, illarum
consortio suppleantur & adiuentur;
atque ita per hosce gratiosissimos apud
Deum patronos tam publicæ, quam
a Tob. 3. & 12. Apoc. 5. & 6.

sub-
gula-
erio
uo-
isti-
gui-
cœ-
nre
gelis
ta ea
pre-
cœ-
ris a
ficijs
fru-
dūt.
pre-
no-
rum
tur;
pud
uam
pri-

priuatae causæ, quas Sacerdos cum Deo tractat, magis promoueantur, & feliciores exitus consequantur. Alterum est, quod cum sciant Maiestatem diuinam, seruato hierarchico ordine, inferiora per superiora, hominesq; per Angelos gubernare: illius conspectui se sistant, parati ad excipiendum & exequendum, quidquid diuina bonitas, auditis Ecclesiæ precibus, ad huius & fidelium bonum imperarit. Nec se solum promptissimos ad hæc exhibent: sed pro sua erga nos beneuolentiâ, ultro ea prestant, sibiq; committi deposcunt, ut hac ratione diuinam misericordiam magis prouocent, & ad nobis benefaciendum inuitent.

Vtriusque igitur officij causa, annuente Numine, reuolant Angeli in empyreum cælum, qui ordinarius est locus, ut diuinę glorię manifestandę, ita hisce quoq; officijs per Cælites obeundis destinatus. Idque tandem est sublime illud & spirituale altare, cuius in hac
ora-

oratione Ecclesia meminit, imitata diuinas literas, quæ nobis in Apocalypsi a idem cœlorum penetrabile, vbi spirituales orationum victimæ offeruntur, per modum altaris describunt. Modum autem, quo officium illud Angelicum peragitur, nescio an meliùs exprimere possimus, quàm ex S. Chrystomo b, quem aiunt Angelorum conspectu in tremendis hisce mysterijs sæpiùs fuisse dignatum. Is enim præmissis exemplo hominum Imperatori supplicantium, ramosque olearum prætendentium ad commouendam eius misericordiam & humanitatem, hæc subdit de Angelis: *Pro ramis oleæ ipsum Domini corpus ostendentes rogant pro genere humano, quasi dicant, pro his, Domine, rogamus, quos tu adeo dilexisti, ut pro eorum salute mortem obires &c.*

Ex quibus colligitur Angelum illum, cuius hîc speciatim fit mentio, non esse

Christum
 a Apocal. 8. b Hom. 3. de incomparabili
 Dei natur.

Christum Dominum, vt aliqui volunt,
quod *Angelus testamenti, magniq; con-*
silij subinde à Scriptura nominetur:
cùm enim possimus sine incommodo
in significatione propriâ vocem *Ange-*
lus accipere, non est ad metaphoras
confugiendum. Præterquam quod mi-
nus decet, vt à Christo præsentem aliquid
obtenturi, rogemus Patrem, vt eum id
facere iubeat, v.g. nostri misereri: &
par est ratio in præsentem officio. Est ita-
que ex cœlestibus spiritibus aliquis, cui
ex officio incumbat, Sacrificanti adesse,
eum iuuare ac dirigere, eius preces
Deo offerre: siue sit ipse Angelus custo-
Sacrificantis, siue præses templi, aut al-
taris, siue alius ad id à Deo constitutus.
Quamuis autem vnicus sit, qui præci-
pue, atque ex officio id agat: credibile
tamen est, eum haud incomitatum le-
gationem obire, alijs in descenden-
tium locum ad Christi venerationem
& obsequium è cœlo delabentibus: ne-
que enim vnquam vltro citroq; com-
mean-

meantibus Angelis mystica vacat scala, quam initio vidimus ad altare erectam.

Finis porro huius Angelicæ missionis explicatur in Canone hisce verbis: *Vt quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filij tui Corpus & Sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratiâ repleamur.* Additur clausula, *Per Christum Dominum nostrum:* hic enim est, in quo Pater, ut testatur Apostolus *a, omni nos benedictione spiritali in cœlestibus benedicit.* Conuenit verò, ut à Consecratione ad Communionem, quoties Christi fit mentio, eius præsentis ratio singulari affectu habeatur: affectu, inquam, nam in gestu corporis seruandæ rubricæ, quæ non nisi in oratione sequenti ad similem clausulam capitis inclinationem præscribunt.

a Ephes. 1.

§. IV.

*Memento etiam Domine famulorum
famularumq̄.*

NON soli Angeli adscendunt & descendunt per inysticam Iacobi scalam; sed homines quoque Angelici, vitæ mixtæ, quæ ex contemplatione & actione constat, addicti. Hi enim, ut præclare sub hoc scalæ symbolo tradidit Hugo Victorinus *a*, & adscendunt supernorum contemplatione, & descendunt cõpassione misericordie. Quos inter in diuino hoc Sacrificio cõsensus iure merito est Sacerdos, quando ut mediator Deum inter & homines nunc ad eius conspectum & sublime cœlorû altare attollit cogitationes & vota: nunc terram repetit, omnibusq̄; subueniendi studio, ipsos etiam defunctorum subterraneos carceres, vbi aliqua auxiliij spes superest, animo subit.

G

Et

a Erud. Theol. c. 1. tit. 27.

Et verò animas, quę in flammis purgatorijs detinentur, fidelium suffragijs ac potissimùm *acceptabili altaris Sacrificio iuuari*, Catholica Ecclesia *iuxta Apostolorũ traditionem* in sacris Concilijs, & nouissimè in Tridentino a nos docet. Quamobrem Sacerdos, sicuti viuorum memoriam ante Consecrationem, ita iam vitâ functorum Deo commendat: imitatus in hoc Christũ, qui cum ante suam mortẽ (quam Consecratio refert) nostram viuentium regionem pertransisset benefaciendo, post eandem inferos inuisit, ijsq; qui in tenebris & vmbra mortis lugebant, optatę glorię lucem intulit.

Dicimus autem, *Memento famulorum, famularumq; tuarum, qui nos precesserunt*: vt nimirum nos secuturos animaduertamus, & fortè post hoc Sacrificium. Id ergo cùm postremum esse possit, haud aliter quàm si reuera foret, summã animi innocentia & religione

a Sess. 22. c. 2. & Sess. 25. initio.

gione obeundum. Refert Origenes a
Hebræorum Pontificem, eam præcipuè
ob causam tulisse tintinnabula in orâ
extremâ tunicæ hyacinthinæ, vt eorum
sonitu moneretur resonantis perpetuò
rerum extremarum memoriæ: cuius e-
ximum hunc fructum Sapiens promit-
tit *b, in æternum non peccare.* Haud a-
lijs Christiano Sacerdoti ad suscitan-
dam tantæ utilitatis memoriâ tintin-
nabulis est opus: quàm perpetuâ quo-
tidianis in Sacris mortuorum comme-
moratione.

Addimus, *cum signo fidei*, id est, cha-
ractere baptismi, quo insigniti ad Chri-
sti familiam pertinere dignoscuntur.
Sed quia solus character ad fructum
Sacrificij percipiendum non sufficit,
copulantur hæc verba, *Et dormiunt in
somno pacis.* Qua metaphora finalis
perseuerantia, siue mors in statu gratiæ
describitur. Cùm enim in eo differat
somnus à morte, quod hæc omne vitæ

G 2 prin-
a *Hom. 9. in Exod.* b *Eccli. 7.*

principium tollat, ille verò solas vitæ operationes temporali vinculo liget: iusti, cum ex vita abeunt, Apostolicâ phrasi *dormire* dicuntur, quia gratiam retinent, quæ animæ vita ac beatæ resurrectionis aliquando secuturæ est semen. Hic verò *somnus* licet in animabus purgatorij nondum sit plenæ pacis, siue beatitudinis in re ipsa: est tamen in infallibili expectatione & spe. Quæ ut tanto citiùs in rem deducatur, seruiunt preces sequentes: *Ipsis, Domine, & omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerij, lucis & pacis, ut indulgeas, deprecamur, per Christum Dominum nostrum, Amen.*

Ad specialem commendandorum memoriam seruire Sacerdoti poterunt, quæ de memoria viuorum insinuauit cap. 3. §. 3. Quo autem maiori affectu & curâ illis Dei famulis nostra suffragia impendamus, à Christo Præceptore nostro, quem, ut aliquando Ecclesiæ Propheta a promisit, *oculi nostri*

stri hinc vident, illud Christianæ philo-
sophiæ placitum nobis dictari audia-
mus a: Prout vultis ut faciant vobis ho-
mines, (breui fortè in eodem purgantis
flammæ cruciatu futuris, & quidem
propter præsentis Sacrificij negligentias
atque defectus.) & vos facite illis simi-
liter. a Luc. 6.

§. V.

Nobis quoque peccatoribus.

SCitè ad Dioscorum scripsit Augusti-
nus a: vt olim Demosthenes ter ro-
gatus, quid præcipuum esset in orato-
ria facultate, ter respondit esse Pronun-
tiationem: (alij id referunt de Actio-
ne) ita si de præceptis Christianæ reli-
gionis rogaretur, semper responsu-
rum, *Humilitatem*. Quod cum in com-
muni Christianorum vita verissimum
sit: magis tamen in Sacerdotali, & ma-
ximè in præsentis Missæ officio obtinet
locum. Atq; hinc Ecclesia inter tot alios

G 3 vir-
a Epist. 56.

virtutis huius indices ritus, sacrum Canonis silentium tribus hisce voculis interrumpi mandauit: quibus Sacerdos, postquam pro aliorum peccatis Sacrificia obtulit, se quoque *circumdatum infirmitate* a, & peccatorem agnoscat. Non quod ullius peccati mortalis sibi conscius existat: procul enim ab aris, quos illius conscientia grauat, ne percutiat eos Dominus cum Oza b: sed quod ab Apostolo c didicerit, *Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est;* & à Sapiente d: *Quis potest dicere, Mundum est cor meum: purus sum à peccato?* Mundo quidem corde esse quis potest, idq; probabiliter & prudenter existimare: sed eâ certitudine id dicere non potest, quæ omnem formidinem, timoremque excludat, quemadmodum contra *vanam* Nouatorum *fiduciam*, & *ab omni pietate re-*

mo-

a *Hebr. 5.* b *2. Reg. 6.* c *1. Cor. 4.*
d *Prou. 20.*

*motam, Tridentinum Concilium a de-
finiuit: vt omittam humilitatem non
spectare, ad quid per diuinam gratiam
simus euecti: sed quid naturæ nostræ
relictæ conditio ferat. Quod ex S. Au-
gustino expendens Concilium Arausi-
canum b ita verissimè pronunciauit:
Nemo habet de suo nisi mendacium &
peccatum: si quid autem habet homo
veritatis & iustitiæ, ab illo fonte est
quem debemus sitire in hac eremo.*

Ad quem diuinæ gratiæ, æternæq;
vitæ fontem aspirans Sacerdos, post
diffidentiam sui ex peccatorum confi-
deratione conceptam, spem erigit in
multitudinem miserationum diuinarū,
ex eaq; partem aliquam & societatem
cum Sanctis sibi donari, submississimè
petit, & in eorum consortium, non
pro meritorum aestimatione, sed veniæ
indulgentiâ, admitti. Dicitur porro
multitudo miserationum diuinarum,

G 4 ita

a Sess. 6. c. 9. b Araus. 2.

Can. 22.

ita præunte Propheta in Carmine
 pœnitentiæ *a*, & explicante Ecclesia
 in Eucharistica oratione: *Deus, cuius misericordia non est numerus, & bonitatis infinitus est thesaurus.* Nec
 vnâ sanè alterâve miserationem
 nobis ad salutem sufficere, facilè in-
 telliget, quisquis Scholasticam diui-
 norum auxiliorum diuisionem in præ-
 uenientia, comitantia, subsequencia,
 eorumque necessitatem non solùm ad
 bene agendum, sed mala etiam ca-
 uenda, & in vitæ finem perseueran-
 dum, vel extremis labris degustarit.
 Pars verò, quæ cum Sanctis petitur,
 nullam ipsorum gloriæ diuisionem de-
 signat, sed similem sortem, siue hæ-
 reditatem: hoc enim sensu pars sæpius
 sumitur in Scriptura, vt *b*, *Non est no-
 bis pars in David, neque hereditas in
 filio Isai.* Et alibi *c*: *Non est tibi pars
 neque sors in sermone isto.* Pia igitur fi-
 ducia exercetur communicandi cum

San-

a Psal. 50. b 2. Reg. 20. c Act. 8.

Sanctis in gloria: atque adeo etiam
in gratia præsentis vitæ, charitate, re-
ligione, cæterisque virtutibus: nam
hic etiam locum habet illud Apostoli a,
Si tamen compatimur, ut & conglorifi-
cemur. Meritorum denique æstimatio,
quam deprecamur, non de bonis iusti-
tiæ meritis; quæ in pretio esse apud
Deum inter Catholicos constat: sed
de malis meritis siue peccatis accipi de-
bet, ut vel ex opposita *venia largitione,*
quam imploramus, sat liquet. Esse au-
tem tam bona, quam mala merita, pro-
bat illud, quod D. Augustinus b scribit:
S. Paulum post bona merita consecutum
coronam, qui post multa mala merita
consecutus est gratiam.

Porro Martyres, qui hîc commemo-
rantur, diuersi sunt ab ijs, quorum spe-
cialis memoria ante Consecrationem
habita: & quidem omnes, si cum sen-
tentia cõmuniõri, nomine Ioannis, non
Euangelistam, sed illum, quo *inter natos*

G S mii-
b de grat. & lib. arb. c. 6.

mulierum non surrexit maior a, intelligamus. Atque ita decebat, inter hosce purpuratos partim præcedentes, partim subsequentes, medium veluti apparere Summum Pontificem nostrum, Virginesq; quæ hic Martyribus miscentur, *sequi Agnum quocumque ierit b*, etiam ad incruentum altare, quæ iunctâ Martyrij laureâ olim ad cruentum comitari non detrectarunt.

Disquirunt hîc multi, cur censeantur eo ordine, numero, delectu: & quorundam rationes probabiles reddunt: sed in alijs locum fortè habet illud apud Iureconsultos *c* vulgatum, *Non omnium, quæ à maioribus constituta sunt, ratio reddi potest*: non quod ratione, qui ita constituerunt, caruisse censeantur; sed quod plura viderint sapientissimi legum authores, quàm assequi vulgò possimus. Idq; præsertim de illis religionis nostræ Principibus præ-

a Matth. 11. b Apoc. 14. c l. 20.

D. de leg.

sumendum, quibus Christus *testamentum suum super Sacrificia ordinandum* a commisit. Datur hîc interim, & in similibus ab Ecclesia præscriptis, Sacerdoti occasio simplicis obedientiæ exercendæ, quæ solâ præcipientis auctoritate contenta, haud illubenter subinde præcepti rationes ignorat.

a Psal. 49.

§. VI.

Per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas, &c.

QVI totius Christianæ œconomîæ finis decantatus est ab Angelis *a, Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, eundem Ecclesia in hoc Sacrificio ubique sibi propositum habet. Hinc passim precibus diuinas miscet laudes, & laudibus preces, vt cum hæ pacem, beatitudinemq; impetrant, illæ gloriam Deo reddant.

G 6 Oc-

a Luc. 2.

Occasione igitur Christi Domini, per cuius obtestationem more consueto prior oratio concluditur, celebrari mandat omnipotentiam Dei, quam *per Ipsum*, tum in omnium rerum, tum praesertim in praesentium bonorum creatione ostendit. Quo spectant haec sollemnia verba: *Per quem haec omnia, Domine, semper bona creas, sanctificas, vivificas, benedixis, & praestas nobis.*

Etsi autem per *haec bona* alij intelligent accidentiam panis & vini: alij Corpus & Sanguinem Christi: verisimilius tamen est totum Sacramentum intelligi, ut dicit compositum ex Christi Corpore & Sanguine, ac simul ex visibilibus accidentibus seu speciebus. Hoc enim Compositum, cum sit quid creatum seu factum, à Patre per Christum creati seu fieri debuit: nam Christus est Verbum, *per quod omnia facta sunt* a. Idem quoque Sacramentum Pater per Christum

a Ioan. 1.

stum sanctificat, vivificat, benedicit, cō-
municando illi intrinsecè totam sancti-
tatem, vitam & benedictionem ipsius-
met Christi: neque enim in eo solùm
continetur Christi Corpus vel Sanguis,
sed cum tota sua sanctitate, tam sub-
stantiali, quàm accidentali, cum omni
gratia ac benedictione, quam Pater
non ad mensuram a Unigenito dedit.
Per Christum denique illud nobis præ-
stat in spiritualem cibum & potum.
Cùm igitur DEI honor, æternaque
gloria in eius per creaturas manifesta-
tione consistat; per *Ipsum* quoque,
per quem omnia facta, est DEO Pa-
tri *omnis honor & gloria*: ut eadem viâ,
qua DEI dona ad nos veniunt, ad suum
principium reuertantur. Nec per *Ipsum*
tantùm, sed simul *cum Ipso*, ob ean-
dem vtriusque potentiam & naturam:
nam verè dictum à Filio *b: Ego & Pater*
unum sumus. Præterea *in Ipso*, propter
circūinfectionē admirabilē Theologis

G 7

no-

a Ioan. 3. b Ioan. 10.

notam, de qua idemmet Christus *a*,
Ego in Patre, & Pater in me est: & a-
libi b: Tu Pater in me, & ego in te.
 Additur, *in unitate Spiritus Sancti*, ut
 significetur, sicuti Spiritui Sancto una
 est, eademq; cum Patre & Filio Diui-
 nitas seu Natura, ita & eandem per
 Christum gloriam ad eundem perti-
 nere.

Gratulari hinc poterimus toti Sanctis-
 simæ Trinitati illam gloriam per Chri-
 stum, habendo eam nobis gratam, sen-
 tiendo placere, imò bonum nostrum
 reputando, ideoq; haud minus pro ea,
 quam pro accepto beneficio, gratias a-
 gendo: iuxta illam orationem, qua
 Ecclesia sub Missæ initium doxologiam
 Angelicam supplet, *Gratias agimus ti-*
bi propter magnam gloriam tuam. Vi-
 deri possunt, quæ in simili diximus c. 2.
 §. 3. sub finem. Nec prætereundum,
 quod Sacerdos hæc dicens, hostiam
 cum calice eleuet: ut sibi quoque &

po-

a Ioan. 14. b Ioan. 17.

populo ad diuini nominis exaltationem, gloriæq; amplificationem pro virili connitendum demonstrat. Concludit verò tum priorem sententiam, tum totum Canonem, hisce verbis, quæ futuram diuinæ gloriæ perennitatem significant: *Per omnia secula seculorum.* Profert hæc altâ voce, vt Sacerdotis preces approbare populus possit vsitato responso, *Amen.*

C A P V T VI.

*De Oratione Dominicâ, cæterisque
vsque ad Agnus DEI.*

Quid à cœlesti Magistro hîc in ara præsentî vtilius petamus, quàm quod olim ab eodem Discipuli a, *Domine, doce nos orare?* Doce nos non ad carnis aures, sed cordis: non forinsecus sonante doctrinâ, sed subministratione spiritûs, & occultâ misericordiâ:

Luc. 11. August. de Pred. SS. c. 8.

diâ: in illa schola remota à sensibus, in qua omnis, qui audiuit & didicit, ad te venit. Doce nos orare, quod qui nouit in hoc sæculo, & rectè nouit uiuere, & bonis cœlestibus abundare. Id petendi occasionem vltro nobis Ecclesia præbet, dum statim post Canonem, Orationem Dominicam recitandam præscribit: tum vt eâ veluti omnium vtiliter petendorum summâ suppleatur, si quid fortè in alijs Canonis, vel totius etiam Liturgiæ precibus desit: tum etiam vt maior illis vis gratiæq; ad impetrandum accedat. Verissimum quippe est, quod D. Cyprianus in singulari libro de hac Oratione affirmat: *cùm dicatur, quia quodcumque petierimus à Patre in nomine eius, dabit nobis, quanto efficacius impetramus, quod petimus in Christi nomine, si petamus eius oratione?* Cui in simili libro de eadem Oratione, altiori stylo præiuit Septimius Tertullanus, quem Magistrum & nominare & sequi

Cy-

Cyprianus consuevit. Postquam enim exposuit, quomodo hæc Oratio paucorum verborum compendijs omnia pæne præcepta Domini complexa, *totius Evangelij* veluti *Breniarium* dici queat, hæc tandem de eius efficacia subiungit a: *A Deo igitur ordinata religio orationis, & de spiritu ipsius iam tunc, cum ex ore diuino ferretur, animata, suo priuilegio adscendit in cælum, commendans Patri, quæ Filius docuit.*

§. I.

De Procæmio Orationis Dominicæ.

Copia hîc inopem facit: tot enim ex S S. Patribus, Doctoribus, Theologis, & spiritualis vitæ Magistris, Orationem istam suis commentarijs illustrarunt, vt omnia vel potiorum partem complecti, haud parui voluminis foret: meliorum delectû profiteri, solertiæ non vulgaris: sine delectu

pri-
a *Tertull. de Orat. Domin.*

primùm obuia dare prorsus inciuile,
haud secus, quàm si ad incuriosam mē-
sam singulares hospites inuitares. Ne
tamen Lectorem hinc prorsus ieiunum
ad alios authores suo fortè incommo-
do dimittam, visum est ex solo ferè
Cypriano antè laudato aliqua deliba-
re: tum quod S. Hilarius, S. Augusti-
nus, alijq; Patres illam eius commen-
tationem singulariter commendent:
tum etiam quod Martyris illius glorio-
sissimi memoria celebretur in Canone.
Quare eius veluti præsentis potiorem
rationem haberi conuenit: & sperari
potest eum tantò impensiùs acturum
apud DEVM, vt Sancto illo Spiritu,
quo diuinam hanc Orationem expo-
suit, in hoc eam Sacrificio recitemus,
in cuius veluti testem aduocatus est.
Haud tamen à proposito alienum du-
xero, si subinde ex grauissimo Tertul-
liano ad maiorem neruum & effica-
ciam paucula adiungam: hunc enim
Cyprianus in hoc præcipuè libro sibi i-
mitandum proposuit.

Utile, mē- Ne num no- ferè ba- sti- en- nt: cio- ne. rem rari um itu, po- us, est. du- tul- ca- nim dii-

Utque in ipsis etiam præambulis, quando Sacerdos altiori voce se & populum ad orandum excitat, ab inclyto Martyre aliquid discamus : *Oremus*, inquit, *fratres dilectissimi, sicut Magister Deus docuit. Et quid mirum?* (interferam ex Tertulliano) *Deus solus docere potuit, ut se vellet orari.* Pergit Cyprianus: *Amica & familiaris oratio est Deum de suo rogare, ad aures eius ascendere Christi orationem. Agnoscat Pater Filij sui verba, cum precem facimus: qui habitat in pectore, ipse sit & in voce.* Haud aliter igitur pius Sacerdos sequentis Orationis proferat verba, quam si ex ore & institutione Christi singula exciperet : atque hinc eam ducat fiduciam, quâ seruus Dominum, reus Iudicem, creatura Creatorem auit Patrem suum vocare, quod sic præceperit Magister, cuius institutionem iubemur sequi. Absque hoc enim, ut postea subdit Cypr. *illud nomen nemo nostrum in oratione auderet attingere?*

Per-

Pergit idem Antistes nos hortari, ut quando Patrem Deum dicimus, quasi filij Dei agamus, ut quomodo nobis placeamus de Deo Patre, sic sibi placeat & ille de nobis. Cùm verò nostrum addimus, memores simus vnitatis & pacis, cuius gratia noluerit vtriusque Magister, dum quis precatur, pro se tantùm priuatim precari, dicendo: *Pater meus qui es in cœlis, nec panem meum da mihi hodie; sed pro omnibus, quia omnes in Christo vnum sumus. Ut denique, dum nominamus Patrem, nobis esse in cœlis Deum, renunciemus terreno & carnali Patri, atque adeo cæteris etiam rebus mundanis, secundùm illud Christi placitum a: Patrem nolite vobis vocare super terram: vnus est enim Pater vester, qui in cœlis est. Et illud alterum b: Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Quorum vtrumq; implemus exuendo omnem inordinatum*

a Matth. 23. b Luc. 14.

tum erga terrena & secularia affectum, eaq; cœlestibus & diuinis postponendo, quippe quorum Pater, atque adeo hæreditas & regnum non huius sæculi, sed cœlorum existant.

Notandum: licet alijs titulis cum toto genere humano communibus DEVM Patrem pronunciare possimus, vt quod nos omnes ratione ac libertate donatos, in viuas & expressas creaturæ sui Numinis imagines, à quo paternitas omnis in cœlo & in terra nominatur a: à D. tamen Cypriano hîc præcipuè attendi ad titulum Christianis proprium, qui est regenerationis & iustificationis in baptismo, per quam peculiari ratione cœpimus esse filij Dei, iuxta illud Euangelicum b: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius*: per quem item Spiritum adoptionis accepimus, in quo Patrem non vocamus tantum, sed clamamus. Vnde, inquit Cyprianus,

Pa-

a Ephes. 3. b Ioan. 1.

Pater noster idem est atque eorum, qui credunt, quiq; per Deum sanctificati, & gratia spiritualis nativitate reparati: ad quos etiam eam ob causam petitiones omnes sequentes veluti proprias refert.

§. II.

De tribus primis Petitionibus.

PRima omnium est, *Sanctificetur nomen tuum.* Non quòd optemus Deo, ait sanctissimus Antistes, *ut sanctificetur orationibus nostris, sed quod petamus ab eo, ut nomen eius sanctificetur in nobis.* Rationem mox subdit, *à quo enim Deus sanctificatur, qui ipse sanctificat? Quam sententiam sic præiuerat Septimius a: Quando non sanctum & sanctificatum est per semetipsum nomen Dei, cum ceteros sanctificet ex semetipso? Petimus igitur, ut in hominibus sanctificetur.* Quod fieri
Cy-

a Tertull. lib. de Orat. c. 3.

Cyprianus tradit, quando qui in baptismo sanctificati sumus, in eo, quod esse cœpimus, perseueramus. Sed Tertullianus non ad solos renatos, iamque sanctificatos petitionem coarctat, verum ad illos etiam extendit, quos gratia Dei expectat, ut sic ad omnes pertineat: ideo enim, inquit a, *suspensâ oratione, non dicentes, Sanctificetur in nobis, in omnibus dicimus.* Optamus itaque, ut sanctum Dei nomen (quo quidquid DEVS est & dicitur, designatur) ab omnibus timeatur, ametur, colatur: ut eius augeatur gloria, eiusque Sanctitas, Sapientia, Bonitas, cæteræque perfectiones ubique innotescant & colantur.

Secundum eandem formam S. Cyprianus exponit petitionem sequentem: *Adueniat regnum tuum, ut nempe non DEO suum regnum, sed nobis DEI regnum precemur. Nam Deus, inquit, quando non regnat? aut apud*

*eum**a Tertull. sup. c. 4.*

eum quando incipit, quod & semper fuit, & esse non desinit? Nostrum regnum petimus aduenire à Deo nobis repromissum, Christi Sanguine & Passione quasitum, ut qui in seculo ante seruiuimus, postmodum Christo dominante regnemus. In quibus etiam respexit ad illa Tertulliani: Deus quando non regnat, in cuius manu cor omnium regum est? Sed quidquid nobis optamus, in illum auguramur, & illi deputamus, quod ab illo expectamus.

Prosequitur Cyprianus: Bene autem regnum Dei petimus, id est, regnum cœleste, quia est & terrestre regnum. Sed qui renunciauit iam seculo, maior est & honoribus eius & regno; & ideo qui se Deo & Christo dedicat, non terrena, sed cœlestia regna desiderat. Continua autem oratione & prece opus est, ne excidamus à regno cœlesti, sicuti Iudæi, quibus prius promissum fuerat, exciderunt.

Sequitur tertia petitio: Fiat volun-

tas tua, sicut in cælo, & in terra. In
quam haud minori sapientia, quàm e-
loquentia idem Præsul & Martyr: Non
ut Deus faciat, quod vult; sed ut nos fa-
cere possimus, quæ Deus vult. Nam Deo
quis obsistit, quo minus, quod velit, fa-
ciat? Sed quia nobis à Diabolo obsisti-
tur, quo minus per omnia noster ani-
mus atque actus Deo obsequatur, ora-
mus & petimus, ut fiat in nobis volun-
tas Dei, quæ ut fiat in nobis, opus est
Dei voluntate, id est, eius ope & pro-
tectione; quia nemo suis viribus fortis
est, sed Dei indulgentiâ & misericordiâ
tutus est.

Adfert deinde exemplum ipsiusmet
Christi, in eandem sententiam oran-
tis, & Christianâ Rhetoricâ, ad quam
à prophana se transtulit, quænam sit
Dei voluntas, quam Christus & fecit
& docuit, pluribus exponit. Adfert
denique explicationem figuratam cæli
& terre, ut per hanc caro, per illud
spiritus intelligatur: quorum hic cæ-

H

lestia

lestia & diuina quærit, sed caro terrena & sæcularia concupiscit. Verùm Tertullianus & alij Patres simpliciùs explicant, vt petamus ita homines in terris obedire Deo, sicut in cælo Angeli obediunt.

§. III.

De reliquis 4. Petitionibus.

Quam eleganter, ait Tertullianus a, diuina sapientia ordinem orationis instruxit? vt post cælestia, id est, post Dei nomen, Dei voluntatem, & Dei regnum, terrenis quoque necessitatibus petitionis locum faceret? nam & edixerat Dominus: *Querite priùs regnum, & tunc vobis etiam hæc adicientur.* In quarta igitur petitione, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, cibum nobis petimus & victum, & quidem in diem.* Qui enim, inquit Cyprianus, *Christi cœpit esse discipulus,*

a De Or. c. 6.

lus, diurnum debet cibum querere, nec in longum desideria petitionis extendere, ipso iterum Domino præscribente, & dicente: *Nolite in crastinum cogitare.* Eiusq; rationem mox reddit: quod & contrarium sibi sit, & repugnans, ut queramus in seculo diu vivere, qui petimus regnum Dei velociter aduenire. Quanquam secutus rursus Magistrum, eandem petitionem non tantum simpliciter de terreno pane, sed etiam spiritualiter de cœlesti & Eucharistico velit intelligi. Nam panis vita Christus est, & panis hic omnium non est, sed noster, qui Corpus eius contingimus. Pergit deinde explicare, cur hunc panem ac cibum salutis postulantes nobis dari quotidie, tacite petamus à grauiori præseruari delicto, ne forte eo intercedente abstenti, & non communicantes à cœlesti pane prohibeamur.

Imploratâ iam Dei liberalitate pro alimentis, eius etiam Clementiam

H 2 pro

pro peccatis nostris deprecamur: ut enim grauiſſimè dictum à Tertulliano *a*: *Quid alimenta proderunt, si illis reputamur quasi taurus ad victimam?* Ut reuera reputamur, quamdiu peccatorum debitis premimur. Pro his ergo dimittendis rogamus: & simul salubriter admonemur, quod peccatores ſimus, nè quis ſibi fortè quaſi innocens blandiatur. Lex verò, ut proſequitur B. Cyprianus, *petitioni adiungitur, quæ certa nos conditione & ſponſione conſtringit; ut ſic nobis dimitti debita poſtulemus, ſecundùm quod & ipſi debitoribus noſtris dimittimus: ſcientes impetrari non poſſe, quod pro peccatis petimus; niſi & ipſi circa debitores noſtros paria faciamus.* Quam veluti talionis legem in illa petitione contineri ipſemet Chriſtus apertiffimè tradidit, cum ait *b*: *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cœleſtis delicta veſtra: ſi*

an-

a De Orat. c. 6. b Matth. 6.

autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. Quomodo verò remittenda sit iniuria, deponendo ex animo omne odium & inimicitiam erga iniuriæ auctorem, òquærendo priuatam vindictam, nec communia Christianæ charitatis officia subtrahendo: sed non sit necesse cedere suo iure, quod qui iniuriam tulit, ad debitam satisfactionem & restitutionem obtinet, explicant Theologi in Tractatu de Charitate.

Sequitur sexta petitio: *Et ne nos inducas in tentationem*, id est, *ne nos peccati induci, ab eo utique qui tentat. Absit enim, ut Dominus tentare videatur.* Ita breuissimè Tertullianus. Vnde præterea Cyprianus colligit, nihil contra nos aduersarium posse, nisi Deus ante permiserit, *ut omnis timor noster, & deuotio, atque observatio ad Deum conuertatur; quando in tentationibus nostris nihil malo liceat, nisi po-*

testas inde tribuatur. Quæ petitio eò
 attentius Sacerdoti frequentanda,
 quod Dæmonis *astutia* a, ad illos for-
 tius impugnandos incumbant, qui ex
 officio cælestibus diuinisque addicti,
 singulari vinculo cum Deo copulantur:
cibus enim eius electus b, quod pij vatis
 testimonium explicans Hieronymus c
 ostendit, *quomodo deuorato Iuda, ad
 cribrandos Apostolos, eorumq; succes-
 sores expetierit facultatem.*

In septima tandem petitione poni-
 mus: *Sed libera nos à malo.* Quam va-
 rij variè exponunt: sed nemo pleniùs,
 meliùsque Cypriano: *mali* enim no-
 mine comprehendit aduersa cuncta,
 quæ Diabolus & Mundus contra nos
 moliantur, *à quibus potest esse fida
 & firma tutela, si nos Deus liberet.*
 Atque hinc infert, quod quando di-
 cimus: *Libera nos à malo, nihil re-
 maneat, quod ultra adhuc debeat po-
 stulari*

a *Ephes. 6.* b *Abacuc 1.*

c *S. Hieron. epist. ad Eustochium.*

stulari. Meritò igitur petitionem hanc excipit clausula, quam Orationis Dominicæ signaculum vocat S. Hieronymus, videlicet *Amen*, qua optamus, ut ita fiat.

§. IV.

Libera nos quaesumus Domine, &c.

Postquam Tertullianus Orationem Dominicam exposuit, more rursus suo, graui nimirum, hæc subiungit a: *Quoniam tamen Dominus prospector humanarum necessitatum seorsim posttraditam orandi disciplinam, petite, inquit, & accipietis, & sunt, quæ petantur pro circumstantiâ cuiusque: præmissâ legitimâ & ordinariâ oratione quasi fundamento, accidentium ius est desideriorum, ius est superstruendi extrinsecus orationes; cum memoria tamen præceptorum, ne quantum à præceptis, tantum ab auribus Dei longè simus: Cuius*

H 4 ve-

a De Orat. c. 9.

veritatis Ecclesia memor finitâ oratione Dominicâ, aliam subiungit orationem, qua magis explicat vltimam petitionem prioris, videlicet, *vt liberemur ab omnibus malis, præteritis, præsentibus, & futuris.* Quæ explicatio aptissimè congruit B. Cypriano, qui, vt antè vidimus, in eadem petitione, *malis* nomine mala vniuersa intellexit.

Mala autem præterita hîc non sumuntur, vt iam penitus sunt transacta; sic enim ad præterita non datur potentia, ac multò minùs oratio: sed pro ijs, quæ in sui causa, vel radice transierunt, in aliquibus tamen effectibus vel reliquijs manent, vt peccata semel actu commissa, in sui macula, vel obligatione ad pœnam, vel ad bonum imbecillitate. Similiter præsentia & futura, non ea formalitate accipienda, qua suam præsentiam vel futuritatem necessariò secum ferunt: nam sic quoque nulla esset spes deprecandi: sed vt in aliquo periculo vel præsentibus vel

vel futuro nobis imminent ; per Dei
tamen clementiam auerti queunt.
Porro per *mala* intelliguntur tam ma-
la culpæ , quàm poenæ , cæteraque ad-
uersa , quæ Christianæ paci ac prospe-
ritati repugnant, quam sub finem Ora-
tionis postulamus in hisce duobus po-
sitam , *ut à peccatis simus semper liberi,*
& ab omni perturbatione securi.

Perimus autem hanc pacem *in die-*
bus nostris , per quos à pluribus intelli-
gitur vniuersum tempus militantis Ec-
clesiæ , quod à Christo hominibus
concessum, vt in luce Euangelij opera-
ri , suamque salutem promouere pos-
sint , vsque in diem extremi iudicij :
quæ, cum nobis adferat *noctem a* , in
qua amplius *operari* siue mereri non
possimus , *dies Domini* antonomastice
ab Apostolo *b* nominatur ; quod in ea
se palam omnium Dominum ostendet,
reddendo vnicuique iuxta opera eius.
Possunt tamen *dies nostri* simplicius

H 5

su-

a Ioan. 9. b 1. Cor. 3.

sumi; eo sensu, quo Ezechias *a in suis diebus* pacem exoptabat: ita ut Sacerdos pro eo solum tempore pacem petat, quo in Ecclesia viuent, quorum iam nomine Legatum agit. Preces enim tam Sacerdotis, quam Ecclesiæ, non nisi finitum valorem & efficaciam habent: unde haud absque præsentium detrimento in quæuis tempora quantumuis remota sese possunt extendere. Solorum Christi meritorum id priuilegium est, ut propter valoris infinitatem, sine cuiusque damno cuncta sæcula ambiant. Nec sic minùs Ecclesiæ in futurum consulitur: cum enim hoc sit iuge Sacrificium, dum mundus steterit, perennaturum; si suis quique temporibus Sacerdotes prospexerint, semper Ecclesiæ prospectû erit.

Quamuis autem Christum Dominum Aduocatum nostrum hîc iam in altari præsentem habeamus, per cuius obtestationem omnes ad Patrem ora-

tiones

a 4. Reg. 20.

*suis
cer-
pe-
iam
nim
non
ha-
ium
an-
lere.
ciui-
fini-
ncta
Ec-
n e-
dum
suis
spe-
erit.
mi-
n in
uius
ra-
nes*

tiones concludimus: Sanctorum tamen suffragia non negligimus, quia scimus vtrumque eo suos Amicos honore dignari, vt multa in illorum gratiam beneficia concedat, à quibus alioqui nostra nos indignitas repelleret. Vt verò faciendum grauitè admonet Concilium Basileense *a, inter omnes, qui cœlestē Regem pro nobis interpellant, præcipuè ad gloriosissimam illam, & omni laude dignissimam Virginem MARIAM recurrimus, quæ quantò altior existit, tantò humilius ad nos respicit, pro quibus in utero gestauit Saluatorem.* Tum verò post Apostolorū Principes, *S. Andream* inuocamus, vel ob specialē *D. Gregorij Magni* (à quo hãc orationem ordinatã ferunt) erga hunc Apostolum deuotionem; quam etiam Monasterio ad *D. Scauri* constructo, eiusque nomine dedicato testatus est: vel quod primus vocatione inter Apostolos, Petrum ad Christum adduxerit, & sollēni confessione coram

H 6

Ægea

a Concil. Basil. Sess. 45.

Ægea Proconsule, immaculati huius Agni, quem in altari quotidie immolabat, Sacrificium celebrarit.

§. V.

De hostiæ fractione, & commixtione.

INter verba consueta, quibus Sacerdos priorem orationem concludit, reuerenter frangit hostiam. Cuius ritus cum diuersæ adferantur causæ à D. Thoma a, & alijs, hæc inter cæteras haud infimo loco ducenda: quod eo veluti nouo emblemate exprimat passio Christi, quam per aliud symbolum in Consecratione fuisse adumbratam, vidimus Cap. 4. sub initium. In passione enim, Christi Corpus varijs modis sauciatur; vt flagellis in cute, spinis in capite, clavis in manibus & pedibus, lanceâ in latere. Quæ vulnera, cum per violentam continui diuisionem facta fue-

a D. Th. 3. p. 9. 83. a. 5. ad 3.

fuerint, fractionis nomine aptissime denotantur. Fauetque ipsa Scriptura, quæ apud Apostolum ad formulam Consecrationis panis, vbi vulgatus addit textus *a*, *quod pro vobis tradetur*, ex Græco vertendum exhibet, *quod pro vobis frangitur*; plagis scilicet conciditur & laceratur, sumendo tempus præsens pro mox futuro. Vnde etiam ex libro Sententiarum Prosperi Gratianus *b*, *dum hostia frangitur, passio Christi ad memoriam redit.*

Fit autem fractio tres in partes, tum propter usum, tum propter mysterium. Usus olim ferebat, vt præter partem in Calicem dimissam, altera Communioni Sacerdotis cederet, tertia in altari seruaretur vsque ad finem Missæ, tumque vel communicaturis seruiret, vel reponeretur in Sacrario. Iam verò hæc tertia simul cum altera à Sacerdote consumitur: & nihilominus fractio

H 7 re-

a 1. Cor. 11. *b* De Cons. dist. 2. Can.
Cum frangitur.

retinetur, vt partes complicatæ commodiùs ac decentiùs sumi possint. Varij autem varia hîc mysteria meditâtur, atque inprimis diuisionem corporis Mystici secûdum diuersos status: quam refert Sergius Papa Cap. *triformi*, de consecrat. dist. 2. sed fortè cuiuspiam pietatem iuuauit permanere in Christi passione, & in tribus diuisæ hostiæ partibus, tres præcipuas passionis partes considerare, Flagellationem, Coronationem, & Crucifixionem, quibus vt antea dictum, sacratissima Christi caro mirè concisa & diuisa quodammodo fuit.

Vt porro hæctenus duplici schemate Consecrationis & Fractionis, mors Christi & passio in memoriam reuocata est: sic quoque eiusdem Resurrectio duplici cæremonia designatur. Prima est commixtio specierum panis cum speciebus vini, immisâ particulâ hostiæ in Calicem: altera est duarum reliquarum coniunctio in patena. Per primam enim Sanguis in passione effusus

fulus Corpori quodammodo restituitur: per alteram partes vulneribus diuisæ, rursus veluti vniuntur & coalescunt. Vtrumque quod specietenus hîc geritur, reipsâ in gloriosâ Christi Resurrectione factum, ad eamq; necessarium fuit. Accedit ad eandem Christi resurgentis scenam apprecatio pacis: *Pax Domini sit semper vobiscum*: quemadmodum Christus Discipulis post Resurrectionem apparēs precabatur. De qua pace, cum plura dixerimus c. 3. §. 2. & 5. hîc solummodo animaduertimus aptè aliquos ad triplex Crucis signum, quod Sacerdos inter priora verba cum particula hostiæ super Calicem format, triplicem pacem meditari: vnâ hominis cum Deo, quæ in eius gratia, amicitiaq; consistit: alteram hominis cum seipso, quæ eam importat recte rationis & appetitus cõcordiam, vt quod illa dictat, hic exequatur: tertiam eiusdem cum proximo suo, vt nulli præbeat causam iuste alicuius offensæ, sed omnes potius Chri-

Christianæ benevolentiae officijs sibi deuinciat.

Dum autem Sacerdos particulam hōstiae immittit in Calicem, sic precatur: *Hæc commixtio & consecratio Corporis & Sanguinis Domini &c.* Quibus verbis non significatur propria mixtio Corporis & Sanguinis secundum se, sed impropria ratione specierum: sicut etiam non sui ratione, sed solarum specierum Corpus Domini dicitur frangi, iuxta illud ex Officio Eucharistiae: *Nulla rei fit scissura, signi tantum fit fractura.* Per consecrationem quoque nulla hinc noua conuersio, siue transsubstantiatio denotatur, sed noua solummodo significatio sacramentalis, nimirum Resurrectionis Dominicæ, modo antè exposito. Fructus autem huius commixtionis & consecrationis adijcitur ijs verbis, *fiat accipientibus nobis in vitam æternam*: ad quam licet ob meritum operantis ipsa etiam commixtio & consecratio con-

ducat,

ducat, si ex fide viuâ, tantiq; religione
mysterij imperetur; præcipuè tamen
dignè sumentibus profunt res ipsæ sa-
cratissimæ, quæ miscentur, ita Christo
spondente a: *Qui manducat meam
Carnem, & bibit meum Sanguinem,
habet (quasi certâ spe) vitam æternam,
& ego resuscitabo eum in nouissimo die.
a Ioan. 6.*

C A P V T VII.

*De propinqua dispositione ad Commu-
nionem Sacerdotalem.*

SAcerdotalem voco Cõunionem,
non hoc solùm nomine, quod qui
Sacerdos est, eam obeat; sed quod id
faciat ex ipso munere, ministerioque
Sacerdotali. Ad illud enim spectat,
non tantùm offerre sacrificia, sed etiam
consummare ac perficere. Quoddam
autem præsentis Sacrificij complemen-
tum

rum atque perfectio in Communionem consistit. Ad perfectionem enim sacrificij pertinet, ut victima licet antè mactata, penitus consumatur; uti in holocaustis post combustionem fiebat: sic quippe plenius vsibus humanis erepta, in solius Dei cultum ac gloriam cedit, multoq; clariùs summum eius in res omnes dominium ante oculos ponit. Porro Christus, qui per Consecrationis verba victime quasi mactatæ rationem accepit, iam in Communionem quãdam holocausti imaginem induit: quando consumptis in stomacho speciebus panis & vini, haud aliter sub illis esse desinit, quàm si igne combureretur. Admirabilis sanè sapientia Dei, cui cum tantæ victimæ holocaustum placeret, nec tamen Unigeniti sui dignitati, reuerentiæq; consultum videret, si eum in materialem ignem, non iam impij Iudei, sed piè sacrificantes conijcerent: visum est alium illum inire modum, quo religiosè consumeretur per modum

dum cibi & potus; quiq; & nobis futurus esset utilior, & tanti honori Sacramenti magis congrueret. Quis hîc non exclamet cum Propheta *a*: *Confitemini Domino, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinventiones eius?*

Ex quibus colligit Cardinalis Bellarminus *b* (à quo hanc cum holocausto analogiam didicimus) aliter in Missa communicare Sacerdotes, aliter laicos, vel ipsos etiã Sacerdotes extra Missam. In Missa enim communicant tanquam legitimi Ministri ad eam actionem à Christo ordinati: sed quiuis extra Missam communicat vt priuatus: In Missa potius habetur ratio consumptionis, quàm simplicis sumptionis, magisque spectatur Sacrificium, quàm cœna: extra Missam ad spiritualem tantùm refectiõnem attenditur. Deniq; extra Missam solummodo participatur de altari: in communione verò sacerdotali actio, quæ per se altare exigat, exercetur.

Vn-

a Isa. 12. b De Miss. l. 1. c. 27.

Vnde insuper monemur , quanto maiori religione & pietate communicandum sit Sacerdoti in Sacrificio, quàm ipsi vel alteri extra illud : quantò scilicet meliùs, accuratiùsque obeunda actio , ad quam quis ex officio & consecratione tenetur , quàm quæ priuato fit: si præsertim ad decentem illius functionem liberalius stipendium à Principe accedat: quemadmodum hîc fieri censendum, cùm Sacerdos ex vi sui ordinis gratiâ singulari donetur , quæ haud minùs ad perficiendum Sacrificium, quàm primò conficiendum conducatur. Quapropter operam dabit, vt non prophano, (quod absit) sed sacrosanctarum cogitationum & affectuum igne hoc holocaustum succendat: qui quo magis in eius meditatione exardescat, sequentes preces ab Ecclesia præscriptæ deservient.

§. I.

*Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
di, &c.*

CVM hætenus in Canone precatio-
nes omnes directæ fuerint ad
Patrem, iam incipiunt conuerti ad Fi-
lium: neque enim tunc primùm salu-
tandus est tantus hospes, quando iam
limen attigit aut subiuit; sed obuiam
exeundum, ibique inchoanda officia.
Quod faciens Sacerdos, primâ veluti
salutatione Christum dulcissimè com-
pellat tanquam Agnum, sed rationa-
lem, non ouium, verùm Altissimi Fi-
lium, ideoque *Dei Agnum* iam pridem
à S. Præcurfore *a* indigitatum: eiusque
omne mundi scelus dolentis miseri-
cordiam & pacem oratione ter repe-
titâ implorat. Agni memoriam non
Præcursor tantùm, sed recens Christi
immolatio tot olim agnorum sacrifi-
cijs

a Ioan. 1.

cijs adumbrata suggestit. Triplex repetitio aptissimè reteretur ad triplicem Agnum, aut eiusdem potius triplicem statum: vt primò salutemus Christum quasi Agnum in pueritia amabilem: deinde vt Agnum patientem in Cruce; tertio Agnum iam regnantem in cœlo.

Etenim infantes ac pueros ob ætatis teneritudinem, morumq; innocentiam dici Agnos; præterquam quod diuersorum idiomatum vltus fuerat, testis est Clemens Alexandrinus lib. 1. Pædagogic. 5. in quo eruditè ostendit, omnes, qui in veritate versantur, apud Deum pueros esse, etiam ipsum Dei Verbum pro nobis hominem factum, ideoq; à Præcurfore dici Agnum, *quoniam Scriptura pueros ac infantes Agnos nominat.* Ad primam igitur obtestationē diuinissimi huius Agni, consideremus eum vt Agnū paruulum & delicatum, vel Beatissimæ Matris sugentem vbera, deq; *eius pane comedentem, & in eius sinu dormientē,* a
vel

a 2. Reg. 12.

vel etiam alijs dulcissima quadam humanitate sese communicantem : ei que submississimo affectu supplicemus , vt nostri misereatur , reformando nos ad illam Agni imaginem, qua eam, quæ in pueris inest, simplicitatem atque innocentiam sectantes , ex eorum paruulorũ numero simus, de quibus scriptum: *a Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicuti paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.*

Christum verò in Cruce omnia tolerantem sine querela, quandam etiam induisse imaginem Agni, testis est luculentus Isaias Propheta *b: Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi Agnus coram tondente se obmutescet.* In quem locum cùm plurima, quæ Agno pariter & Christo patienti conueniant, collegerint Interpretes, summa eorum est: hoc symbolo adumbrari summam Christi in tantis cruciatibus patientiam
& man-

a Matth. 18. b Isa. 33.

& mansuetudinem. Quas quoque virtutes poterimus humillimè à Domino postulare, iam secundò dicentes, *Misere-
rere nobis.*

Christum denique in cœlo regnan-
tem, describi Agni nomine & figura,
patet ex Apocalypsi plurimis in locis,
vbi Agnus apparet, qui sigillum aperit,
qui impijs irascitur, cuius nuptiæ vene-
runt. Et quidem apparet *tanquam oc-
cisus* a, quod non solùm ratione Sacri-
ficij cruenti semel oblato in Cruce; sed
etiam incruenti, quod quotidie in Mis-
sa offertur, debere intelligi, Aureolus,
Lyranus, Alcazar arbitrantur: valde ap-
ptè & conformiter ad ea, quæ de hoc
Sacrificio dicebamus c. 4. sub initium,
Nisi malis cum Andrea Cæsariensi dici
quasi occisum, quod in cœlo seruet vul-
nerum cicatrices, insignia occisi. Nihil
autem accommodatius, quàm vt Agno
iam triumphanti, cui, quia occisus est,
data est omnis potestas in cœlo & in

ter-

a *Apocal. 5.*

terra, tam nostro, quàm totius Ecclesiæ nomine supplices dicamus: *Dona nobis pacem.*

§. II.

De tribus sequentibus Orationibus.

IN prima pergit Sacerdos instare pro Ecclesiæ pace. Nec mirum quod unâ alterâve pacis imploratione non contentus, eam toties repetat: id enim fit ob præstantiam Pacis, quæ, ut vidimus c. 3. §. 2. omnia bona in se completitur, ideoq; post Dei gloriam non huius solûmodo Sacrificij, sed ipsius etiam Incarnationis, omniumq; præteritorû Christi laborum ac passionû finis principalis exitit, sicuti ex Angelorum Cantico, c. 5. §. 5. notabamus. Accedit quod tantû hospitem excepturi, haud immerito de eius loco solliciti sæpius sumus: teste autem Scripturâ *a, factus est in pace locus eius, & alibi b, Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum.*

I

Se-

a Psal. 75. b 2. Cor. 13.

Sequitur oratio pro remissione peccatorum & dono perseverantiae, quo Christus faciat nos suis semper inherere mandatis, & à se nunquam separari permittat. Id enim, ut definit Tridentinū, aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est, eum qui stat, statuere, ut perseveranter stet; & eum qui cadit, restituere. Et quamvis magnum illud donum, quod cum datum semel fuerit, amitti non potest, infallibiliter obtinendum absolutâ certitudine polliceri nunquam nobis possimus: supplicibus tamen precibus, ut Augustinus testatur b, emereri illud à Deo possumus: utq; prosequitur Tridentinum, in diuino auxilio spem semper firmissimam collocare.

Cum in tertia oratione, quam pro integrâ mentis & corporis salute per huius Sacramenti sumptionem consequendâ fundimus, nihil peculiare exponendum occurrat: illud in priori haud sine animaduersione prætereundum

a Sess. 6. c. 13. b Aug. de bono pers. c. 6.

ce-
quo
reri
per-
ū, a
qui
per-
esti-
do-
t, a-
nen-
nū-
s ta-
ur b,
pro-
xilio
pro
per
nse-
e ex-
riori
eun-
lum
c. 6.

dum videtur, quod, ut à peccatis, eo-
rumq; pœnis liberemur, Christum ob-
testemur per hoc sacrosanctum Cor-
pus & Sanguinem suum, ipsum lytra
ac pretium nostræ redemptionis ante
oculos ponentes. Quo nihil effica-
cius ad eius misericordiam inclinan-
dam. Amat utique, quos tanto pre-
tio redemit, ijsque, quos sic amat,
suam deesse misericordiam non sinit.
Legimus a mancipium quoddam ob
sua scelera laqueo addictum, fuisse
à Radziuilio liberatum, quod olim
centum aureis illud redemisset: quid
non speremus à Salvatore nostro, qui
non corruptibilibus auro & argento
nos redemit b, sed pretiosis-
simo Sanguine
suo?

a In Hieros. peregr. Mense Sept.

b 1. Pet. 1.

§. III.

De sumptione Corporis Christi.

Sacrificium habere se instar Conui-
suij, quod mortales more nostro in-
struamus Deo, pro sua clemētia ad eam
nobiscum familiaritatem se demittēti,
notum est ijs, qui vel mediocriter sa-
cras paginas tractarunt. Hinc enim Al-
tare apud Prophetam *a*, *Mensa Domini*
dicitur, & in Leuitico *b*, victimæ *Panis*
seu *cibus Dei*. Eandemque ob causam
ijs solis sacrificia constabant, quæ in
mensis hominum essent in honore: cę-
tera verò vt immunda proscribebantur.
Sed quia Deus solo affectu nostro
contentus, ferculis nostris non eget,
ea creaturis remittit, & has sui veluti
loco ad illa consumenda substituit, vt
ignem in holocausto, vel etiam Sacer-
dotes, aliosq; in pacificis aut expiato-
rijs victimis.

Sa-

a Malach. 1. v. 7. b Leuit. 22. v. 25.

Sacerdos itaque, qui haectenus ex pane vinoq; Eucharistico mensam DEO instruxit; nunc vicissim fit Dei conuiuia: maximi sanè Principis, vt locum habeat monitum Sapientis a: *Quando sederis, vt comedas cum Principe, diligenter attende, quæ apponuntur ante faciem tuam.* Idq; dum facit, videt appositum *Panem*, non vulgarem, sed *cœlestem*, quippe qui cœlorum curiam pascat, plenaq; beatitudine repleat. Hunc ergo manu capiens, & viuam in se excitans tanti mysterij fidem, non in externa hærentem specie, sed ad interiora velaminis peruadentem: *Panem*, inquit, *cœlestem accipiam, & nomen Domini inuocabo*: cœlorum terræq; Domini, hinc haud longè distiti, sed propè inter digitos sub eiusdem Panis velamentis contenti.

Inuocat autem pij Centurionis verbis b: *Domine non sum dignus, vt intres &c.* quibus infimi instar, tenuif-

I 3

simiq;

a *Proverb. 23.* b *Matth. 8.*

fimiq; hominis, qui magnum conspiciat Principem virum limen iam attingentem sui tugurij, demississimè atque ex animo suam profitetur indignitatem. Cumque sciat nullo id Principis commodo, sed in sui tantum gratiam fieri, beneficium non detrectans, modum excusat: quippe quod vnico verbo, etiam ab absente, sine tantæ Maiestatis abiectione conferri queat. Ter hæc verba repetuntur, vt interea magis expendatur magnitudo venientis, & cum nostra paruitate conferatur: illius Omnipotentia cum nostra imbecillitate: illius Sapientia cum incredibili nostra stultitia: illius Bonitas cum cordis nostri malitia: & sic magis tam dispari vtriusq; conditione obstupefacti, tantò cordatiùs dicamus: *Domine non sum dignus.*

Porro ad hæc verba Sacerdos manus ferit pectus, siue ad indignitatis suæ conscientiam testandam, siue ad se puniendum, quod accuratiorem in
 tanti

tanti Principis aduentum præparatio-
nem neglexerit. Tum verò hostiâ se si-
gnat, deprecans vt Corpus Domini in
æternam vitam animum ipsius custo-
diat; ac se humiliter inclinans, cubitisq;
super altare positus (vt sic intra aram
Sacrificium consummetur) ambas ho-
stiæ partes ore excipit, & reuerenter
consumit.

Sumptâ diuinâ hostiâ, Sacerdos iun-
git manus, & quiescit aliquantulum in
meditatione sanctissimi Sacramenti. I-
ta Ordo Romanus, haud longiorem
præscribens moram, vt imbecillitati
humanæ consulat, & continuationi
Missæ. Alioqui quid minus coram Dei
Maiestate, & tot beatorum Spirituum
comitantium cœtu, hîc à Sacerdote
præstandum; quàm quod olim vel in
vnius reuerentiam Angeli factum ab v-
troque Tobia, quando illius personâ
& dignitate compertâ, *prostrati per ho-
ras tres in faciem, benedixerunt Deum?*

I 4

Quid

a Tob. 12.

Quid autem interea sit mente agitan-
 dum, quibus viuæ fidei, profundæ hu-
 militatis, intimiq; amoris actibus va-
 eandum, sua tunc quemque vnctione
 spiritus docet. Ipse quoque cœlestis Pa-
 nis vi quadam sua, piè sumentis mētem
 illuminat; haud aliter quàm Ionathæ o-
 culos gustatum mel *a*. Ita Discipulis e-
 uenisse legimus, quando in Emaus ca-
 stello, vel diuinum hunc panem, vt plu-
 ribus Scripturę Interpretibus placet, vel
 certè alium, qui illius imaginē gereret,
 acceperunt: *aperti enim sunt oculi eorū,
 & cognouerunt eum in fractione panis b*.
 Sic & hodie religiosè cōmunicantibus
 oculi fidei panduntur, quibus Dominū
 agnoscant; nunc vt Regem super Sion
 constitutum, Redemptorem, Monar-
 cham Orbis potentissimum: nunc vt
 Mediatorem, Sponsum, Aduocatū,
 Pastorem, Doctorem, Sospitatorem;
 aliquando vt Lucem mundi, Viam, Ve-
 ritatem & Vitam: aliquādo alijs modis.
 Si-

a 1. Reg. 14. b Luc. 24.

Simul diuino igne cor succenditur, vt
illustrationi mentis affectus respōdeat.
Si Seraphico Doctore a, vti par est, cre-
dimus, nullam refectionem spirituales
post Communionem sentire, *signum est*
spiritualis infirmitatis vel mortis: Ignem
posuisti in sinu, & non sentis calorem;
mel in ore, & non sentis dulcedinem?

§. IV.

De sumptione Sanguinis Christi.

Satis constat, non posse nos DEO
spares vnquam gratias referre: non
solum propter beneficiorum eius ma-
gnitudinem; sed etiam quod exhibere
se gratum pro beneficijs diuinis sicuti
nouum virtutis est opus, ita nouum Dei
donum beneficiumq; existat. Crescunt
igitur nomina apud Deum contracta,
dum ea conamur dissoluere, & vbi
beneficijs acceptis respondere grati-
tudine nitimur: hoc ipsum saltem

I §

præ-

a S. Bonau. de Præp. Miss. c. 14.

præterimus, quod in ea voluntate, si
 recta, honestaq; fuerit, nobis Deus lar-
 gitur. Quod probè sciens Regius Va-
 tes, cùm præclara beneficia in gentem
 Hebræorum à Deo collata commemo-
 rasset: *Confiteantur, inquit a, Domino*
misericordiæ eius, & mirabilia eius filiis
hominum. Vox *confiteantur* apud do-
 ctos Interpretes idem sonat, quod lau-
 dent, celebrent, gratias agant. Prophe-
 ta igitur alium gratitudinis modum
 impossibilem agnoscens, Dei misera-
 tiones, beneficiaq; inuitat, vt ipsa pro
 se gratiarum officium obeant, pro
 prioribus sequentia, pro veteribus no-
 ua, atque ea tandem, quæ postremo da-
 ta sunt loco, pro seipsis eo munere per-
 fangantur.

Huc respiciens Ecclesia, Sacerdoti,
 si vnquam, iam sanè quàm maximè ad
 gratitudinem obligato, similem eius
 modum præscribit: vt, cùm nesciat,
 quid pro pretiosissimo Christi Corpo-
 re,

a Psal. 106.

re, non solum in Sacrificium, sed etiam
in cibum sibi dato, in gratiarum actio-
nem Deo reddat, paræ valoris offerat
Sanguinem: hinc verò cum aliud vica-
rium sui donum & æquale non habeat,
veluti pro seipso confiteatur DEO,
suoq; pretio infinitam eius misericor-
diam ac bonitatem commendans, ma-
iori eam clamore in cœlum, quàm A-
beli sanguis vindictam extollat. In quæ
sensum facile aptabitur, quod interim
ex hymno Davidico à Sacerdote reci-
tatur *a: Quid retribuam Domino pro
omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem
salutaris accipiam, & nomen Domini
innocabo.*

Additur versiculus ex alio Psalmo *b:*
*Laudans innocabo Dominum, & ab ini-
micis meis saluus ero.* Cuius postrema
parte explicatur singularis huius San-
guinis virtus, qua dæmones cæterosq;
spiritalis hostes procul fugat: non eo
tantum nomine, quod sit Christi San-
guis,

a Psal. 115. b Psal. 17.

guis, sed etiam quod partam in Cruce
de iisdem victoriam, modo sæpius di-
cto repræsentet. Ita olim à Dauide a
prædictum: *Parasti in conspectu meo
mensam aduersus eos, qui tribulant me,*
& in Agni Paschalis Sanguine adum-
bratum, quo tinctos postes percussor
Angelus præteribat b.

Simili tandem ritu, formulaque, qui-
bus Christi Corpus, sumitur eius San-
guis: in vnum iam Calicem collectus,
qui per tot tamque acerba vulnera pro
salute nostra in Passione profluxit. Ro-
gare Deum poterit Sacerdos, vt cum
hoc Sanguine potentissimè in se influat
diuinus amor: ex quo suum quoque
pro eiusdem honore aliquando fundat
Sanguinem; aut alium certè Calicem,
quem diuina prouidentia miscuerit,
quantumuis amarum, promptissimè
exhauriat.

Sequuntur duæ Orationes, quarum
primâ petitur, vt quod secundùm spe-
cies

a Psal. 22.

b Exod. 12.

cies ore corporeo sumimus, purâ mente recipiamus, quoad gratiam & alios spirituales effectus: alterâ vt dona accepta in nobis permaneant, & nouum incrementum quotidie sumant. Idque *adherendo* intimis animæ visceribus siue potentijs: nimirum sanctis semper cogitationibus illuminando intellectum, pijs affectibus voluntatem accendendo, memoriam denique diuinorum beneficiorum perenni recollectione occupando. Cumque hic finiatur Sacerdotalis Communio, Opusculo quoque præsentis finem impono, rogans Deum oratione, quam post Communionem præscribit Ecclesia, Dominicâ tertiâ post Epiphaniam: *Vt quos tantis largitur uti mysterijs, affectibus nos eorum veraciter aptare dignetur.*

A P P E N D I X.

De reliquis partibus Missæ.

Beneuole Lector, proposueram hæctenus, non nisi Canonem & partes proximè connexas dare: quod hæ ferè solæ Theologum requirerent; cæteras scriptores Ascetici piè & diligenter pertractassent: Quia tamen Præsuli sapientissimo, cuius auspicijs hanc descriptionem suscepi, è re tua fore visum, si etiam de reliquis breuiori saltem stylo paucula delibarem: morem, vti decebat, gessi, & sequentes paragraphos adieci.

* * *

S. I.

§. I.

De Introitu Missæ.

Proximè ante Missam, dum sacris vestibus Sacerdos induitur, memor erit doctrinæ Apostolicæ a: *Induimini Dominum Iesum Christum*, dabitq; operam, vt non externo tantum habitu & officio, sed moribus quoque, virtutibusq; internis Christo se similem exhibeat. Iuuabit eum in finem attentè recitare orationes tunc præscriptas, atque etiam à Deipara Virgine, Sanctisq; Patronis spiritualia animæ ornamenta emendicare.

Cùm iam indutus ad Altare procedit, meditabitur Christum, qui è sinu Patris veluti diuino quodam sacrario egressus est: vt se eo modo, quem 1. §. Cap. 1. descripsi, pro salute nostra in hostiam offerret. Exorditur à signo Crucis: si enim à Diuini Nominis in-

uoca-

a Rom. 13.

124. 10/19

§. I.

uocatione auspicandæ reliquæ orationes & actiones nostræ ; quanto magis hæc omnium grauissima & excellentissima ? Tum alterna voce cum ministro legit Psalmum *a*, *Indica me Deus*, anticipato eius versu, *Introibo ad altare Dei*, quo quid acturus, expressius admoneatur.

Porro David eo in Carmine præcipuè petit, vt liber ab exilio & incircumcisorum atq; infidelium consuetudine (cum quibus versari necesse habebat) Hierosolymæ ac tabernaculo restitueretur, ibiq; lætitiâ, quasi reuiuiscens, in cithara Deo confiteatur seu laudes dicat. Quæ in rem præsentem commodè transferentur, si primò ad versum *Indica* petat Sacerdos liberari aut præseruari ab exilio Cordis: quod subinde sacrificantem derelinquit, & Dæmonis fraude in turbis cogitationum non sanctarum, prophanarumq; affectuum, alia cuncta agit, quàm quæ officio

a Psal. 42.

o-
gis
is-
co
ti-
ei,
e-
ci-
n-
ne
t)
ia-
in
di-
o-
im
e-
n-
æ-
im
fe-
ffi-
cio

cio sacrosancto conueniant. Deinde
ad versum *Emitte*, animum aduertat
ad *Montem & Tabernaculum*. Loco
montis Sion repræsentet sibi Caluarie
montem, tanquam proprium comme-
morandæ in hoc Sacrificio Dominicæ
Passionis: loco quoque tabernaculi
Mosaici, in quo erant Arca & Manna
huius Sacramenti figuræ, altare Chri-
stianum consideret instar diuini
longeque augustioris tabernaculi; qui-
pe quod Veritatem per ista symbola
adumbratam confineat. Deduci autem
huc postulet à Deo *lucē & veritate*: vt
diuina gratia illuminante, interior
sensus, cum externo Sacrificio cære-
monijsque concordet. Denique ad ver-
sum *Confitebor*, petat à Deo illam ani-
mi serenitatem, lætitiā, tranquillita-
tem & pacem, quæ tum aliarum fun-
ctiones virtutum perficit & ornat, tum
præcipuè actus religiosos & Sacrificium
debet. Dignum est consideratione,
quod ex S. Hieronymo refert Gracia-

nus a: *Melior est quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate, & serenitate, & spiritali hilaritate, quàm totius Psalterij modulatio cum anxietate cordis & tristitia.*

Psalmum hunc, sollemni Sanctissimæ Triados epinicio conclusum, excipit inuocatio diuini auxiliij: *Adiuutorium nostrum in nomine Domini*: quo nempe Omnipotens, qui fecit cœlum & terram, supra conditionem aggrauantis corporis, animum nostrum ad debitam tanto Sacrificio attentionem, reuerentiamq; attollat. Cùm autem, teste Sapiente b, *iusus prior accusator sit sui*: in hoc Missæ introitu præcipitur Confessio generalis. Quæ iure facienda cum profunda inclinatione: vt hoc ritu testemur nostram indignitatem & vilitatem maximam, tum ex nature conditione, tum præsertim ex peccatis contractam. Valet hæc confessio
sive

a *de Consecr. dist. 5. c. non mediocriter.*

b *Proverb. 18.*

siue ad excitandos in nobis pios pœnitentiæ motus: siue etiam vt (iuxta multorum Theologorum sententiam) leuiiores fortè culpas ex opere operato relaxet. Confitemur verò non Deo soli, sed etiam Sanctis, fratribusq; Christianis: quia qui Deum offendimus, amicis quoque eius displicentiam, & quantum est in nobis, tristitiam creamus. Quemadmodum per veram pœnitentiam, non tantùm Clementissimum Patrem: sed cœlestes quoque Spiritus a, cæterosq; Sanctos exhilaramus.

Post hæc pro mutua peccatorum remissione alternis Deum rogant Sacerdos & Minister, ac quædam è Psalmis subijciunt, quæ animos erigant in diuinæ misericordiæ spem: adeo vt Sacerdos iam audeat ad Altare adscendere, illudq; in signum reconciliationis cum DEO & Sanctis, in medio, vbi Sanctorum Reliquiæ quiescunt, deo-
sculari.

2 Luc. 15.

sculari. Inde verò ad dextrum cornu, quod Iudæam designat, progressus, diuinam legem laudemque annunciat: quemadmodum electo Iudeorum populo, quem præ reliquis diuina Beneficentia veluti in dextera locarat, primum Christus prædicauit.

§. II.

Kyrie eleison, & Gloria in excelsis.

Quia initio Orationis nihil vtilius imploramus, quam misericordiam Dei, à qua sola omnis boni principium peccatores speramus: Sacerdos à cornu dextro ad medium altaris deflectens, ibique stans & in cælum erectus, emittit illam supplicis animi vocem *Kyrie eleison*, quæ Latine redditur, *Domine miserere*. Repetitur hæc sexies, ter vero *Christe eleison* admiscetur: vt sic inuocentur singulæ Sanctissimæ Trinitatis personæ, & propter cæterarum cum eadem natura identitatem,

tatem, ter singulæ. Singulâri vero nomine Secunda Persona honoratur, quæ singularem pro nobis naturam assumpsit. Visum est Ecclesiæ Græcas istas voces, sicut & alibi Hebræas Latinis admiscere: ut hac vocum communiōne, qua Latinos, qua Hebræos & Græcos fateatur unum esse populum Dei, uti linguarum, ita animorum fideique vinculo connexum.

Hymnus *Gloria*, qui suis temporibus sequitur, duabus constat partibus: Prima, eaque brevior, è cælo petita auctores habet beatos Angelos, qui nascenti CHRISTO accinuerunt, *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis* a. Alteram multò prolixiorem homines addidêre, quippe longè magis pro Incarnationis beneficio ad diuinas laudes obligati: *nusquam enim Angelos, sed semen Abrahæ apprehendit* b. Accedit quod superiorum Mentium proprium *in excelsis deo sit,*
a *Luc. 2.* b *Heb. 2.*

fit, ea paucis complecti, ad quæ exprimenda inferiores pluribus verbis & conceptibus egent.

De priori parte huius hymni aliquid diximus Cap. 5. §. 5. sub initium: quod scilicet duplicem exprimat tam ipsius Incarnationis, quàm præsentis Sacrificij finem: vnum primarium, qui est Dei gloria; alterum secundarium, qui est pax & salus nostra. Eodem quoque §. circa finem verba ista obscuriora alterius partis, *gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam*, ad supremum quendam affectum Charitatis erga Deum accommodauimus. Cumq; cætera suâ se explicent claritate, in illis tantùm, quæ Christo Domino acclamamus: *Quoniam tu solus Sanctus, &c.* animaduertet Theologus: dictionem *solus* tribui Christo, non ratione personæ, sic enim à Sanctitate illa excellenti & imparticipata, quæ soli Deo tribuitur, excluderemus Patrem & Spiritum Sanctum) sed ratione essentiæ, siue natura,

turæ, ut sensus sit, nulli naturæ conuenire Sanctitatem illam, Dominium, Maiestatem, quàm ei, quæ est I E S V Christi, etsi alijs personis conueniat.

Ferunt B. Gasparem Bonum ex Ordine Minimorum, verba ista, *Adoramus te, quoniam tu solus Sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus, I E S V Christe*, semper habuisse in corde, semper in ore: adeo ut ducenties per diem repeteret; atque hinc inter familiares vix alio nomine, quàm *Tu solus sanctus* compellaretur. Nimirum I E S V amor apud illius animum obtinuerat, ut hi suo dilecto gloriosissimi tituli eum mirifice oblectarent: quare nunc debitos gratulando, nunc ab omnibus agnosci exoptando, nunc infima submissione deferendo satiari non poterat. Utinam Sacerdotes vel semel in Missa, quando ex Ecclesiæ præscripto prædicta verba exprimimus, istum viri religiosissimi affectum imitemur!

mur!

§. III.

§. III.

*De Collectis, Epistola, Euangelio,
& Symbolo.*

Postquam Sacerdos per Dei laudes eius quodammodo beneuolentiam captauit, ad orandum se conuertit, præmissa sollemni salutatione, *Domini- nus uobiscum*, de qua diximus Cap. 1. §. 3. eodemq; Capite, §. 11. de Collectis & responsione *Amen*. Sed ecce quàm aptè post orationes nostras subiicitur Dei sermo, siue per seruos eius Prophe- tas & Apostolos in Epistola, siue per ip- sum Dei Filium in Euangelio expres- sus? Ut uidelicet moneamur, si uelimus Deum nos exaudire orantes, exaudia- mus eum docentem & præcipientem, faciamusq; quod ipse uult nos facere, si nostra desideria ab eo impleri cupia- mus, iuxta illud Scripturæ a: *Si manseritis in me* (per Fidem & Characterem)

& uer-

III. a Ioan. 15.

& verba mea in vobis manserint, (per doctrinæ meæ & præceptorum obseruationem) quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis.

Sacerdos itaque, dum Epistolam vel Euangelium legit, ad vtrumque attendat, *non ut verbum hominum, sed sicut est verè verbum Dei* a, è cælo nos alloquentis, instruētisq; doctrinâ vitæ, & ad omne genus virtutum inflamman-
tis. Legat eâ attentione, & reuerentia, qua par est, vt diuina oracula homo excipiat. Neque lectorem tantum vel *b* auditorem diuinæ eruditionis, sed *fa-* ctorem quoque se exhibeat, annotando semper aliquid quod vitæ suæ ac moribus ex cælesti doctrina componendis conueniat. Id in Epistolæ lectione nos monent applicatę ad librum manus, & velut operi admotę: Ad Euangelium verò, quod (teste Augustino) *inter omnes diuinas authoritates, quæ sanctis Litteris continentur, meritò excellit,*

K

plu-

2. 1. Thess. 2.

b Iacob. 1.

plures cæremoniæ adhibentur. Ac primò petit Sacerdos puritatem cordis & labiorum, ne rem sacram prophanus contingat. Deinde signum Crucis imprimit libro, vt indicet in eo contineri vitam, mores, prodigia, legemq; Crucifixi. Tum eodem signo se munit in fronte, ore, pectore. In fronte quidem sede pudoris, ne erubescat Euangelium. In ore, vt illud alijs prædicet. In pectore, vt idem fidei corde semper conseruet. Denique perlecto Euangelio, infligit osculum libro, vt tam charæ, quæ in eo continetur, doctrinæ, animam quodammodo affigat & mancipet.

Legitur porrò Euangelium ad cornu sinistrum Altaris, quia Iudæis, quos per dexteram designari diximus, Euangelium repellentibus, eius prædicatio translata est ad *Gentes* a. Præcedit lectionem spirituale canticum, quod Graduale dicitur, vt per spirituales affectus, qui in eo continentur, ad doctrinam

a Act. 13.

trinam Evangelicam melius disponamur. Diebus verò sollemnioribus Evangelium excipit recitatio Symboli: tum vt declaretur quisnam Euangelium à Christo & Apostolis prædicatum secutus sit fructus: tum vt impleatur illud Apostoli *a: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Pro fructu autem spirituali, recitabit illud Sacerdos distinctè & deuotè, & ad ea præsertim attendet, quæ in Sacrificio vsui veniunt, vt ad diuinam omnipotentiam, diuinam Christi humanamq; naturam, passionem eius, resurrectionem, aliaq; in quorum fide pleraque fundantur, quæ in principalioribus Missæ partibus profecuti sumus.

Poterit verò ad inuisibilem Christi in Sacramento præsentiam speciatim reflectere, quando Deum non solum *visibilem*, sed etiam *inuisibilem* Creatorem agnoscit. Quare tunc incipiat

K 2

ani-

a Rom. 10.

animū paulatim supra sensus erigere, cogitando rerum veritatem istorum limitibus non circumscribi: imò eo veriora quæque & nobiliora existere, quo magis sensuum nostrorum iudicium, ac plebeiam veluti censuram transcendunt. Quid primum omnis vitæ spiritualis principium, in hoc maximè spirituali Sacrificio, ante oculos habendum.

§. IV.

De postrema Missa parte post Communionem.

Consumpto Sacrificio, digitisque ad Sacramenti, quod contigerunt, reuerētiam ablutis, reuertitur Sacerdos ad Altaris cornu, vbi Missam inchoauit: vt significetur, Euangelicam Veritatem ad Iudæorum gentem, vnde primū prodijt, sub mundi finem redituram. Atque hîc recitato versu & Collectâ vnâ vel pluribus, Deum meritò laudat
pro

pro beneficijs, quæ in ipsum & populū
ex præsentī Sacrificio emanarunt. Tum
Deo comite, quem cōsuetā salutatione
Dominus vobiscum, apprecatur, popu-
lum dimittit. Quod festiuis diebus facit
verbis expressis, dicendo: *Ite, Missa est*,
id est, *Ite*, dimissio conceditur. *Missæ* e-
nim, si vim vocis spectemus, idē signifi-
cat, quod *missio*, quemadmodum apud
Tertullianum & Cyprianum *remissa* i-
dem sonat, quod *remissio*. Alijs verò
diebus tacitè id facit, loco prioris for-
mulæ dicendo: *Benedicamus Domino*.
Tandem ante medium Altaris inclina-
tus Sacrificium iam peractum DEO
commendat, populoq; dimisso bene-
dictionem impertit.

Similem missionem legimus apud
Gentiles vsurpatam per vocem *Ilicet*,
hoc est, ire licet, quam Præco pera-
ctis sacrificijs acclamabat. Sed altiori
mente Christiani, in hisce ritibus,
ad CHRISTVM respiciunt: vel suis
ultimò benedicentem & adscenden-

tem in cœlum *a*, vel in extremo Iudicio benedicturum electis, eosq; in domum Patris sui ad æternas mansiones dimisurum *b*.

Finitâ Missâ recitatur *Initium Evangelij secundum Ioannem*: quod aureis literis conscribendum, & per omnes Ecclesias in locis eminentissimis proponendum esse, haud immeritò censuerunt grauissimi Authores, quos refert, taciteq; approbat D. Augustinus *c*. Nec quidquam Sacerdoti in hoc articulo conuenientiùs, quo (vt ex Medicorum iudicio verisimile fit) nondum perfectè consumptis speciebus, Dominum suum adhuc realiter præsentem in visceribus gestat. In prima enim Evangelij parte agnoscere potest, quantus sit Hospes, quem sub vilibus panis, viniq; inuolucris latentem suscepit, nempe *Verbum æternum Dei Patris, per quod omnia facta sunt*, quod est fons
omnis

a Luc. 22. b Ioan. 14.

c l. 10. de Ciuit. c. 29.

omnis *vita*, quod est Mundi *Lux*.
In altera parte opportunè expendet infinitam eius Clementiam & Benignitatem, qua non in Mundum tantùm, sed in animam quoque suam venire haud dedignatur, vt eam viuificet, illuminet, donetq; potestate *filium Dei fieri*. Videat tamen, num in se forsan habeat locum, quod de Mundo queritur Euangelista a: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt.* In vltimis denique verbis attendat, num pro *gloria Vnigeniti* talem Hospitem tractet, eaq; cogitatione ab Altari discedens, Deum roget, vt in se quoque impleatur, quod in eodem Capite ab Euangelista subijcitur, *de plenitudine eius nos omnes accepimus*: studeatq; ex hac plenitudine tum aliàs semper, tum præsertim in recollectione post Missam vbertim haurire.

K. 4

§. V.

a Ioan. 1.

Monitio ad Lectorem.

Discrete Lector, de prudentia tua confido, haud fore, ut perlecto hoc Libello, in primo statim Sacrificio omnium meminisse, eaque ad praxim reuocare contendas. Sic enim non colligeres attentionem, sed confunderes: nec pietatem nutries, sed suffocares. Paulatim & per partes eundem. Hodie ante sacrificandum ex vno Capite vnum alterumve paragraphum expende, eiq; mentem & affectum accommoda: eundem cras & perendie repete, donec cura & studium in consuetudinem transeat. Tum verò simili modo ad sequentes procede: sic enim fiet, ut nulla tandem diuinissimi huius Officij pars sua pietate careat: quæ tamen nec tibi molestiam; neque ijs, quæ tunc dicenda agendaque occurrunt, vllam remoram creet. Nihil humana mēte facilius, nihil

tub-

subtilius circa ea, quibus assuevit: in i-
ctu oculi in quamuis se insinuat nego-
tiorum molem, suamque circa corpora
substantiam imitata, sine vlllo obice
sensuque peruadit.

Nolim præterea, vt, si alijs confide-
rationibus pijs affectibusque assueueris,
in Libelli huius gratiam quidpiam im-
mutes. Tua fortè sunt meliora in eo-
dem contentis: vtque in paucis conce-
dant, quod in legibus monent Iuris-
periti *a*, *evidentem esse utilitatem debe-
re vt recedatur ab eo iure, quod diu æ-
quum visum est*, idem in moribus ser-
uandam. Vt enim prudenter Augusti-
nus *b*, *Consuetudinis mutatio, quamuis
utilitate adinnet, nouitate tamen per-
turbat*. Ad illos ergo præcipuè hoc O-
pusculum dirigitur, qui vel recenter Sa-
cerdotio initiantur, vel nondum cer-
tam aliquam rationem interius illud
ac spirituale Sacrificium cum exteriori
coniungendi iniuerunt.

K s.

Quin

a l. 2. ff. de Const. b Aug. ep. 118.

Quin etiam hos ipsos nolim adeo in presentibus acquiescere, ut ulterius non studeant, aliorum lectione vel propriâ meditatione proficere. Absit enim, ut deuotionis tanto Sacrificio debitæ summam me attigisse existimem: vix minimam eius particulam delibauî. Exempla solùm dedi piorum quorundam conceptuum & affectuum: quæ, ut est in prouerbio, suam regulam non adæquant. Denique sicubi imprudens à veritate aberrauero, quicumque es Lector, errorem doce: lubentissimè corrigam, meque tuum discipulum perpetuò deuinctissimum profitebor.

F I N I S.

*Collegii Societatis Iesu
paderbornæ.*

IN-

INDEX CAPITVM

& §§.

D edicatio	pagina 3.
Præfatio ad Lectorem	7
CAPVT I. De Offertorio	18
§.1. Quem ob finem institutum Offer- torium	19
§.2. Que praxis seruanda in oblatione, alijsq; actibus religiosi	21
§.3. De præambulis Oblationis, osculo Altaris, ac salutatione populi	26
§.4. De quattior modis offerendi	29
§.5. De prima Oblatione, <i>Suscipe San- cte Pater</i>	32
§.6. De mixtione Calicis	34
§.7. De oblatione Calicis, & orationi- bus adiunctis	38
§.8. De signo Crucis	42
§.9. De lotionem manuum	45
	§.10.

Index.

§. IO. DE ORATIONE, <i>Suscipe Sancta Tri-</i> <i>nitas</i>	50
§. II. DE <i>Orate fratres, &c.</i> vsque ad Præ- fationem	53
CAPVT II. DE Præfatione	55
§. I. DE prima parte Præfationis	56
§. 2. DE media Præfationis parte	62
§. 3. DE extrema parte Præfationis vide- licet de hymno triumphali	69
CAPVT III. DE parte Canonis præce- dente Consecrationem	75
§. I. DE silentio Canonis, & memoria Passionis	76
§. 2. DE Oblatione: <i>Te igitur, Clemen-</i> <i>tissime Pater</i>	79
§. 3. <i>Memento etiam Domine</i>	85
§. 4. <i>Communicantes & memoriam ve-</i> <i>nerantes</i>	93
§. 5. DE ORATIONE: <i>Hanc igitur Oblatio-</i> <i>nem seruitutis nostræ</i>	89
§. 6. <i>Quam Oblationem tu Deus, qua-</i> <i>sumus</i>	103
	CA-

Index.

	CAPVT IV. de Consecratione	106
ri-	§. 1. de persona, quam Sacerdos hîc	
50	fustinet	108
ca-	§. 2. de Consecratione Corporis Chri-	
53	sti	110
55	§. 3. de eiusdem adoratione, eleuatione	
nis	& religioso contactu	115
re	§. 4. de Consecratione Sanguinis Chri-	
	sti	119
le-	§. 5. <i>Hac quotiescunque feceritis, in mei</i>	
69	<i>memoriam facietis</i>	125
e-	CAPVT V. de parte Canonis sequente	
75	Consecrationem	128
ia	§. 1. de Oratione: <i>Vnde & memores</i>	
76	<i>nos serui tui</i>	130
n-	§. 2. <i>Supra que propitio ac sereno vul-</i>	
79	<i>tu &c.</i>	133
85	§. 3. <i>Supplices te rogamus, Omnipotens</i>	
e-	<i>Deus, &c.</i>	139
03	§. 4. <i>Memento etiam Domine famulo-</i>	
1-	<i>rum famularumq³</i>	145
9	§. 5. <i>Nobis quoque peccatoribus</i>	149
-	§. 6. <i>Per quem hac omnia, Domine, sem-</i>	
3	<i>per bona creas, &c.</i>	155

CA-

Index.

CAPVT VI. De Oratione Domini-
nicâ , cæterisque vsque ad *Agnus
Dei* 159

§. I. De Procæmio Orationis Domini-
cæ 161

§. 2. De tribus primis Petitionibus
166

§. 3. De reliquis 4. Petitionibus
170

§. 4. *Libera nos quæsumus Domine, &c.*
175

§. 5. De hostiæ fractione & commixtio-
ne 180

CAPVT VII. De propinqua dispo-
sitione ad Communionem sacerdo-
talem 185

§. I. *Agnus Dei, qui tollis peccata mun-
di, &c.* 189

§. 2. De tribus sequentibus orationibus
193

§. 3. De sumptione Corporis Christi
196

§. 4. De sumptione Sanguinis Christi
201

AP.

Index.

APPENDIX, De reliquis partibus Missæ	206
§.1. De Introitu Missæ	207
§.2. Kyrie eleison & Gloria in excelsis	212
§.3. De Collectis, Epistola, Euangelio, & Symbolo	216
§.4. De postrema Missæ parte post Communionem.	220
§.5. Monitio ad Lectorem.	224

F I N I S.

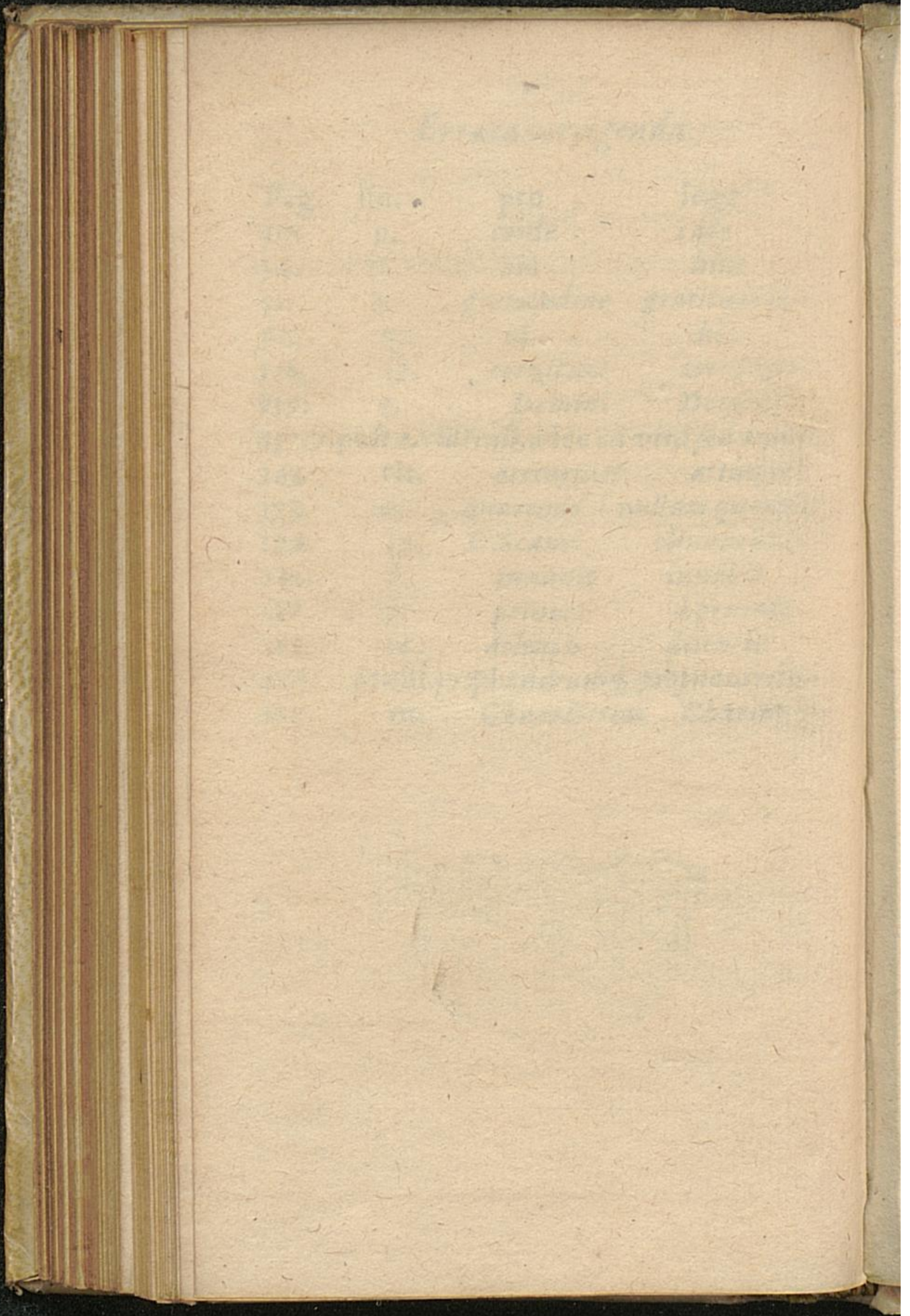
Errata corrigenda.

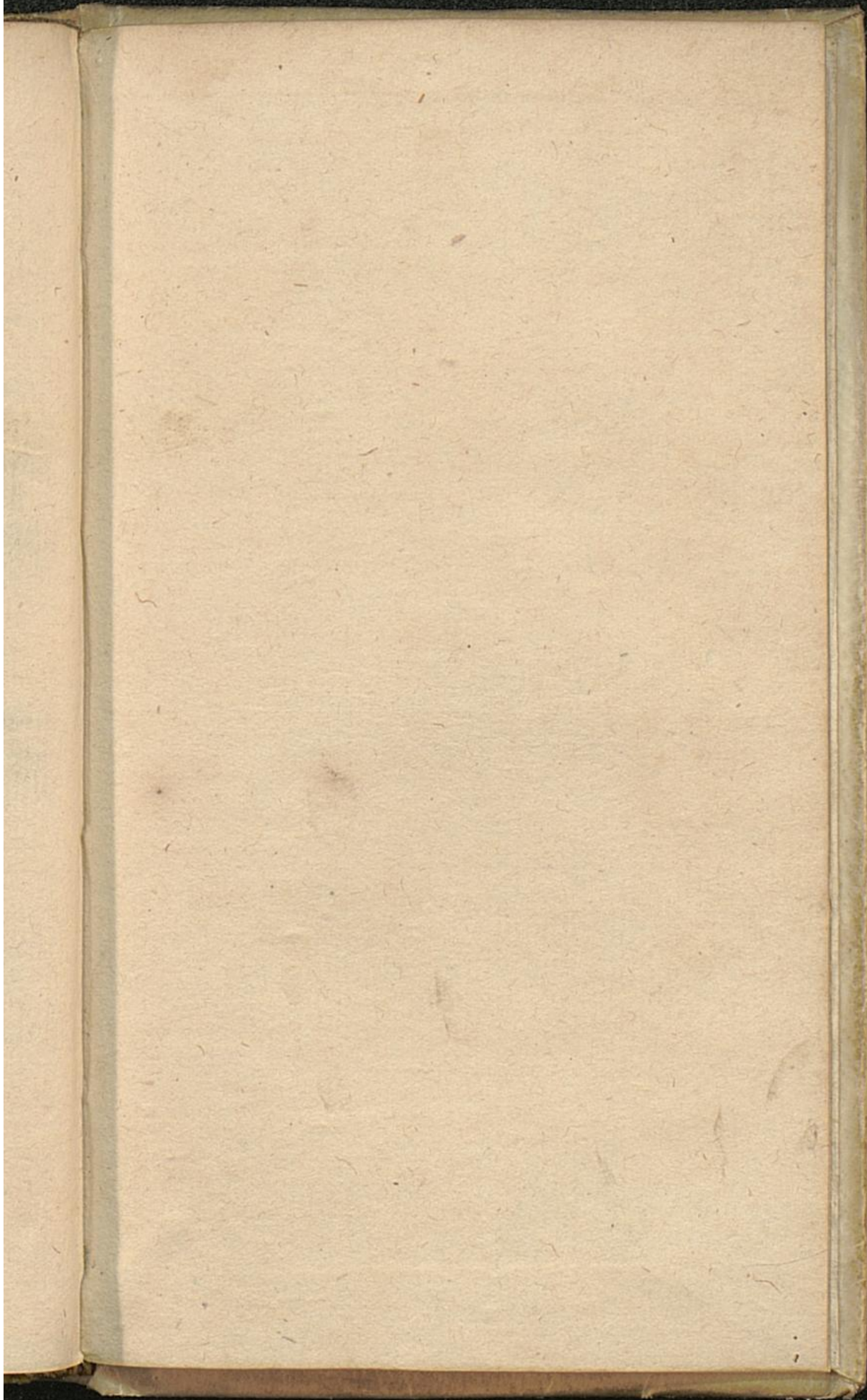
Pag.	lin.	pro	lege
10.	9.	corde	cade
34.	7.	hic	hinc
51.	8.	gratitudine	gratitudinem
71.	5.	hi	hic
118.	19.	coruscant	coruscent
119.	5.	Domini	Dominici
157.	7.	post accidētali,	adde cū vitâ seu animâ,
163.	ult.	attingere?	attingere.
173.	6.	quærendo	nullam quærendo
179.	19.	D.Scauri	clium Scauri
182.	8.	iuuauit	iuuabit
188.	7.	priuato	à priuato
189.	16.	dolentis	delentis
208.	penult.	prophanarumq;	prophanorumq;
216.	ult.	Charactere	Charitatem

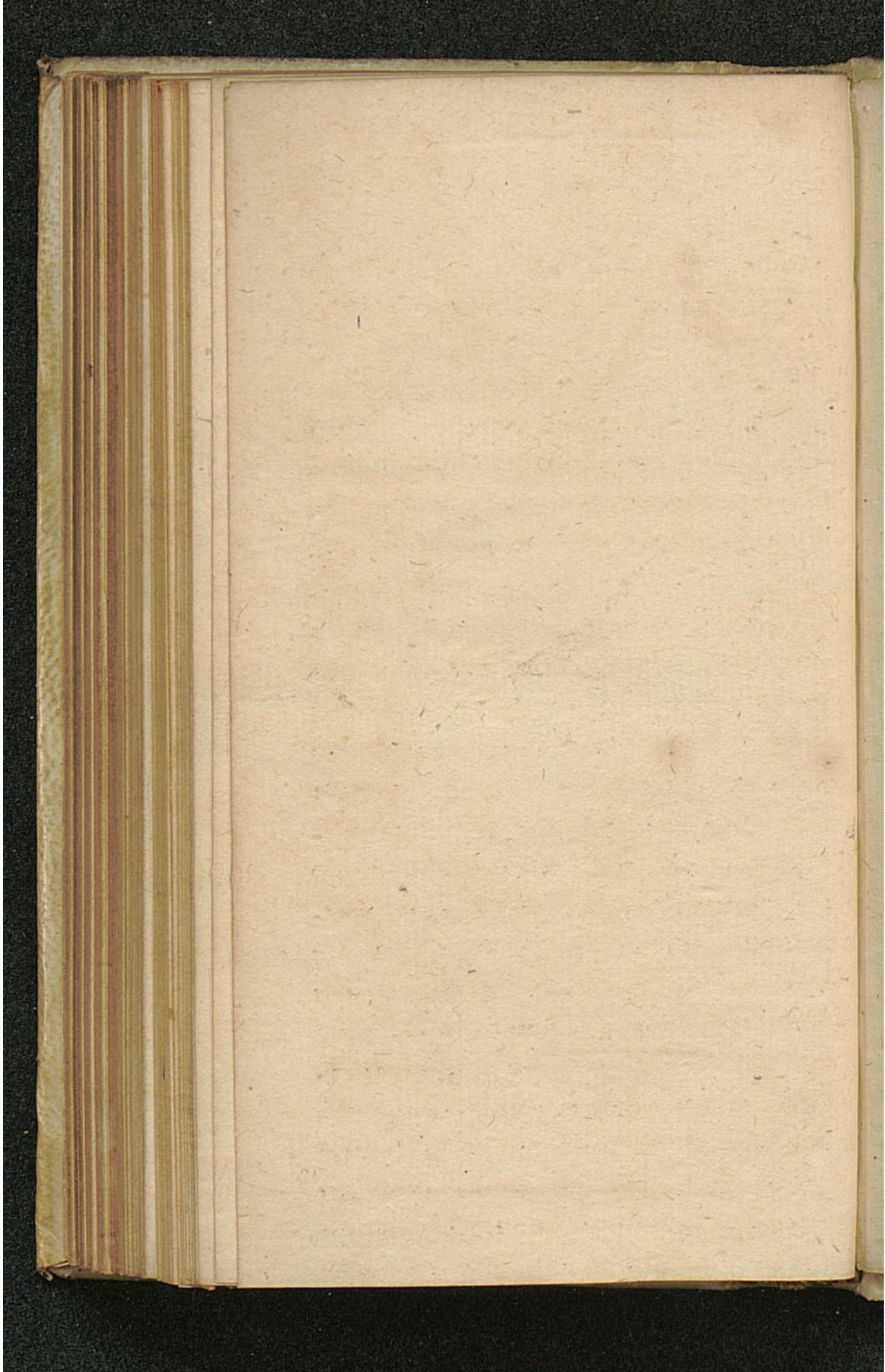
ms

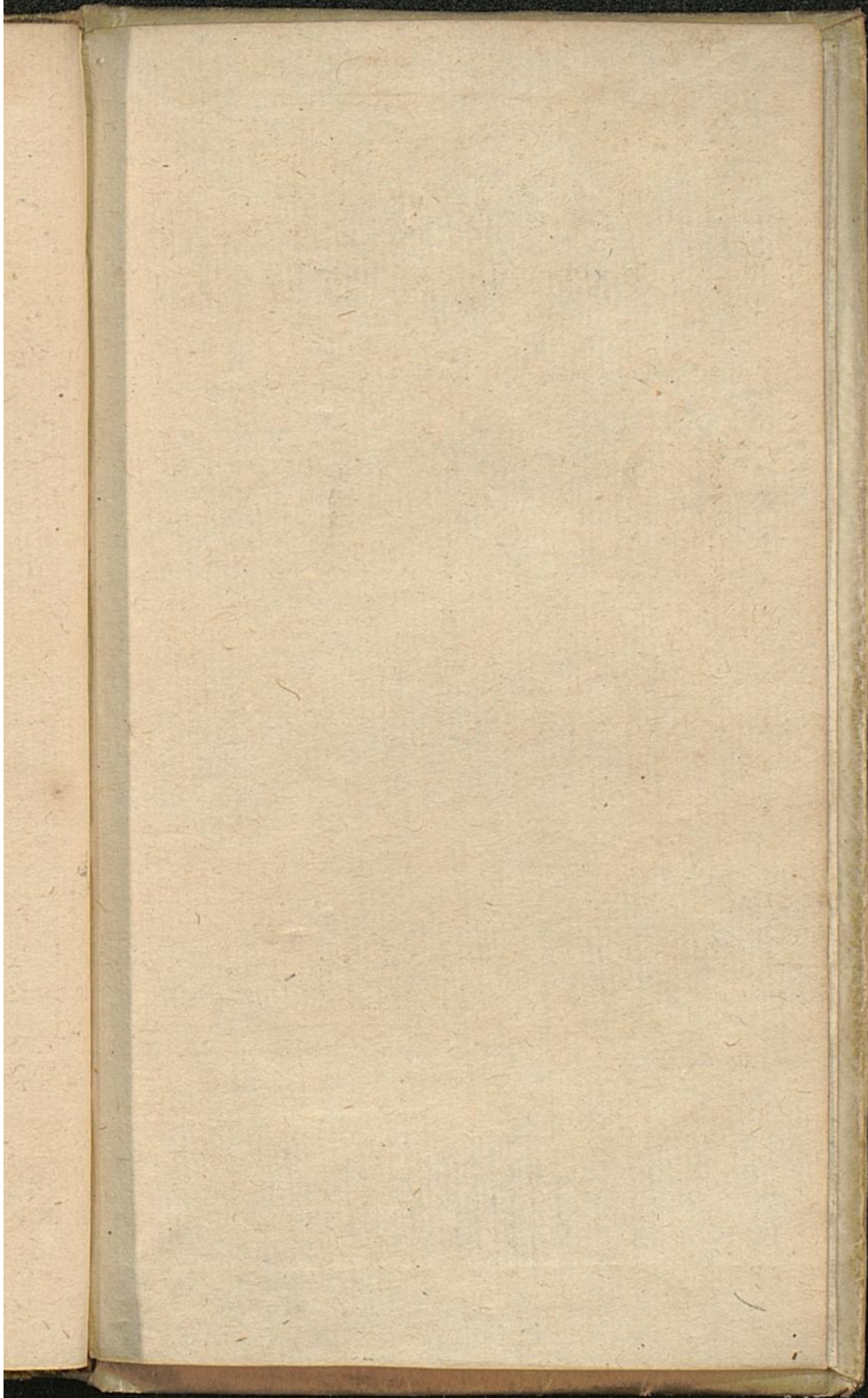
r
i
nā,
e.
ndo
uri

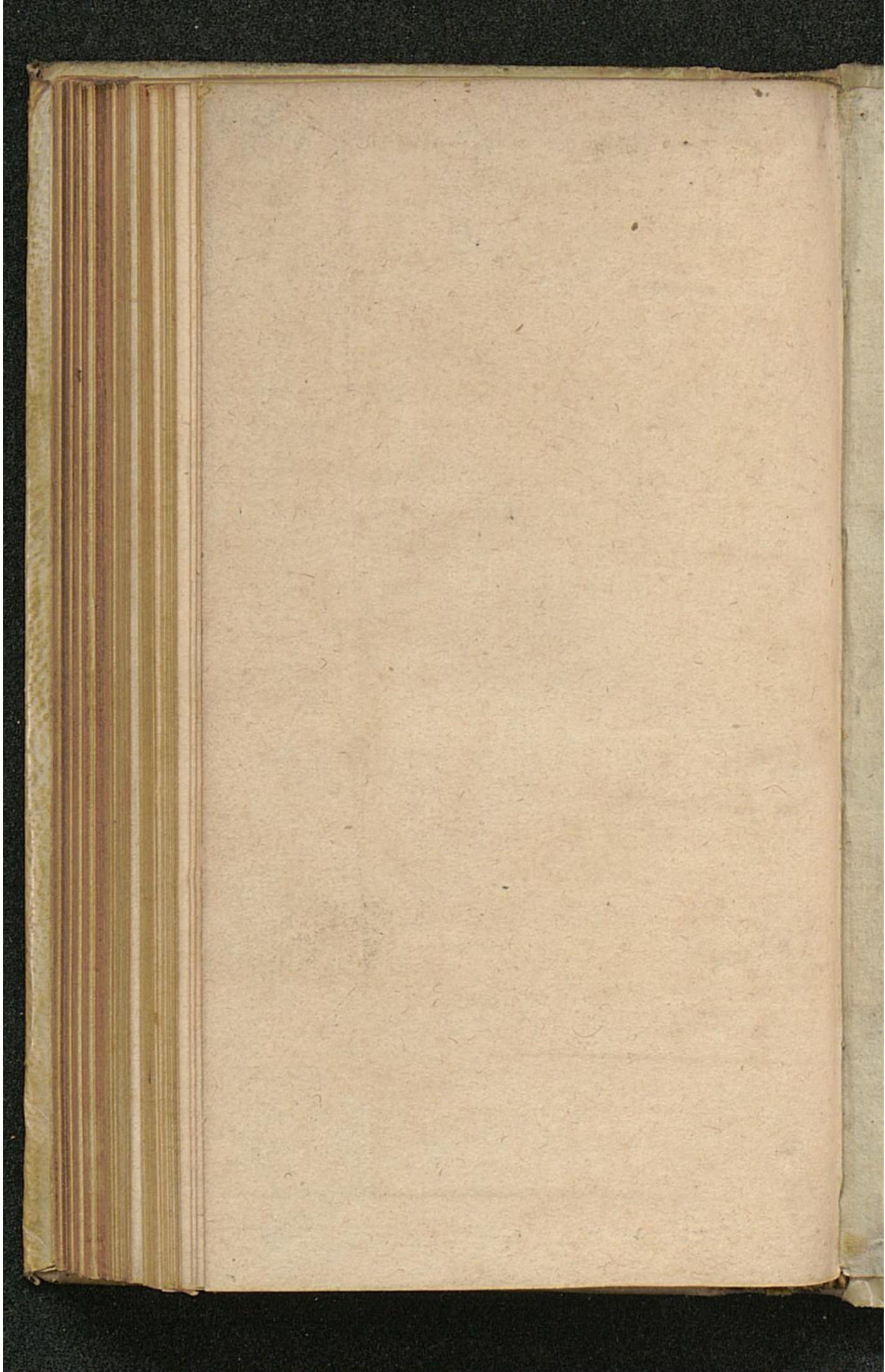
mā
tem

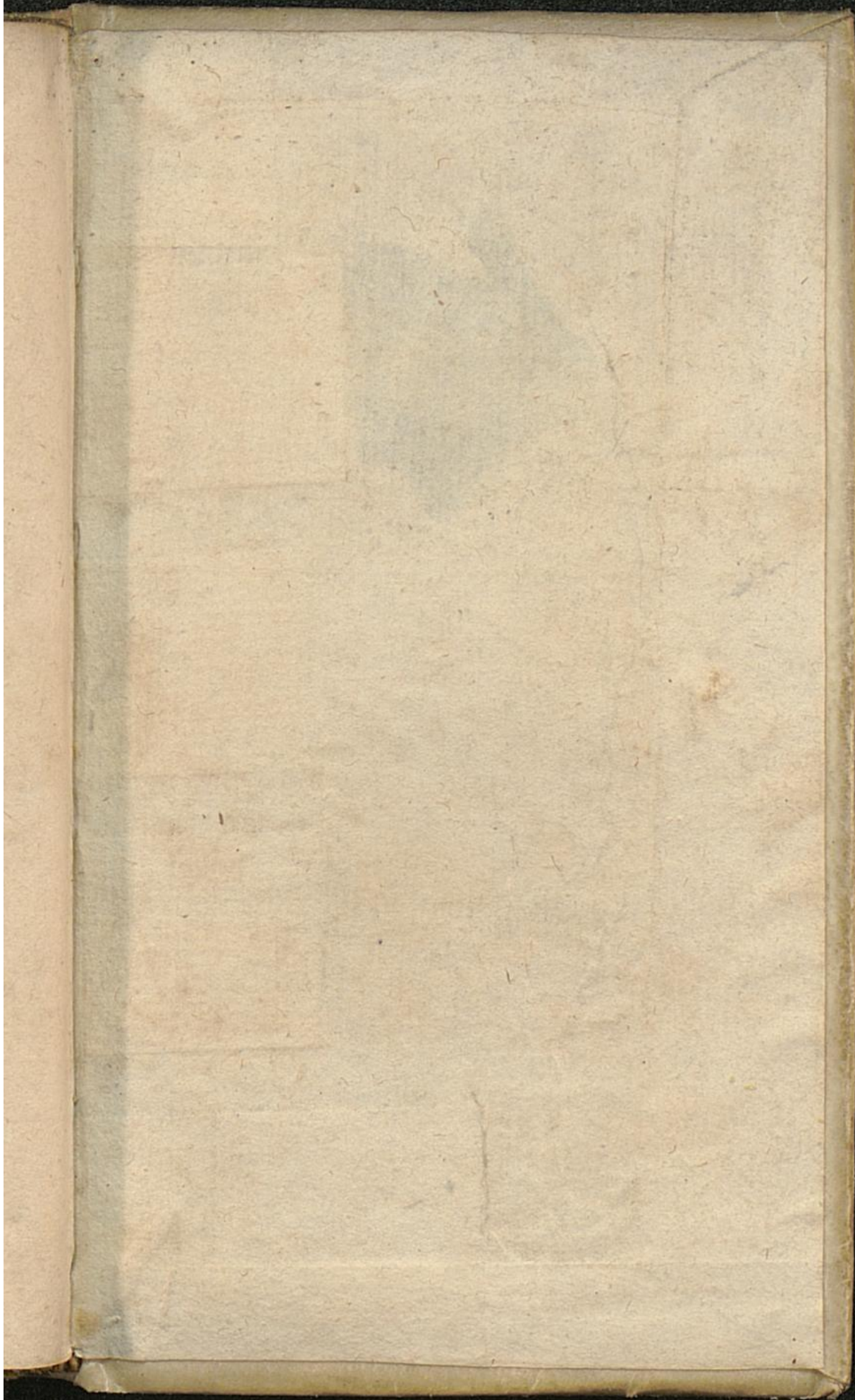

Handwritten text in a cursive script, likely a medieval manuscript, visible on the spine of the book. The text is arranged in several lines and is partially obscured by the binding structure.

Th
2715